

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

József-körút 18.

Főszerkesztő:

VÉSZI JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

BRAUN SÁNDOR.

Kiadja:

A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 14 frt, 1/2 évre 7 frt, 1/4 évre 3 frt 50 kr.,
egy hónapra 1 frt 20 kr.

Egyes szám Budapesten 4 kr., vidéken 5 kr.

Dolezsál és társai.

Budapest, november 23.

(v.) Dolezsál ur azt akarja, hogy Ausztriában ne jöjjön létre parlamenti uton a kiegyezés. Dolezsál ur ma dél óta akarja ezt. S tehát ma dél óta egész komolyan kérdősekké vált, törvénytől lesz-e a Lajthán tul, amiben a magyar kvótaküldöttség az osztrákkal s a magyar kormány a Clary-kabinettel megállapodott. Dolezsál ur ezek szerint vakmerő és hatalmas ember. Vakmerő, mert szembeáll a császár óhajával, a Reichsrath óriási többségének eltökélt szándékával s az osztrák kormányunk velünk szemben lekötött akaratával. És hatalmas, mert fellépése im meghusitással fenyegeti a császár óhaját, a Reichsrath óriási többségének eltökélt szándékát s az osztrák kormányunk velünk szemben lekötött akaratát. Dolezsál ur nem téri, hogy létrejöttön a tíz éves kvóta, az átutalási törvény s a császári rendeletek útján életbe-hívott kiegyezésnek parlamenti jóváhagyása. Dolezsál ur nem téri, hogy talpra álljon ismét az osztrák parlamentarizmus, hogy Ausztria kiheverje az évek óta rászakadt katasztrófákat s hogy az osztrák államzűlés okozta válságból kikecmeregjen valahára ez a szerencsétlen monarchia. S amit Dolezsál ur nem téri, az ha már megvan, elpusztul, ha pedig még nincs meg, nem is jó létre. Látjátok, feleim, szemetekkel: ekkora tényező a Dolezsál ur.

Dolezsál . . . Dolezsál . . . Vaj' kicsoda ez a Dolezsál? Az osztrák parlamentnek egyik tagja; ott ül a jobboldalon, a cseh padok egyikén. De nem az itt a fontos, kicsoda a Dolezsál, hanem az, hogy kicsoda ő. Hírnök és tünet. Kellemetlen hírnök és végzetes tünet. Hírnöke a cseh obstrukciónak. És tünete a cseh forradalomnak. Ez az ember felállott ma a bécsi parlamentben és beszélt vagy öt óra hosszat — az 1900-ra tervezett népszámlálásról. Összehordott hetet-

havat, pocskolta óraszámra a szót, hadart badarságokat, s csacsogásától mégis megrendült alapjaiban az osztrák államszerkezet. Mert ez a szereplés a cseh obstrukciónak kezdetét jelezte; ez az obstrukció pedig Ausztria szláv forradalmának hadizene a németek kiengesztelésére inaugurált új politika ellen. Ime, ezért felelmetes ember Dolezsál ur. Az ő mai szereplése zászlóvontás volt, jeladás a cseh forradalom első támadására. Jól tudják azt a Burgban, hogy Szent Vencel néhai koronájának területén a szlávok csupa Dolezsálból áll: fiatal és vén Dolezsálokból, himnemű és nőnemű Dolezsálokból, ilyen vagy amolyan nevű Dolezsálokból, de a lelkük mélyén Dolezsálok ők valamennyien.

Alig néhány hete szűnt meg a németiség forradalma Ausztriában; természetes tehát, hogy most meg a csehek gyulad ki. Az osztrák állam vulkanikus talaján így folyik ez már évek óta. Az utcai torlásokkal csinalt forradalmak idejüket multák; a gyors-tüzelő puskák korszakában nem barrikádokkal, hanem obstrukcióval dolgozik a forradalom. Ez a módszer veszélytelenebb és biztosabb. Az államot szétrobbantani a saját alkotmánya által, az alkotmányt pedig a parlament által: ennél könnyebb utat keresve sem talál a felforgatás. Ausztria pedig ilyen legujabb fajtájú forradalomnak a színhelye és martaléka. Csak a forradalmárok váltakoznak odaát; maga a forradalom változatlan és fardadatlan marad. Ha rebellis a német, akkor jámbor a cseh; ha a német szelidül meg, akkor viszont a cseh lázad. Akkora a feszültség e két elem közt, hogy előbb-utóbb menthetetlenül szétrepesztí Ausztriát.

Tavaly Wolf, az idén Dolezsál; tavaly Lecher, az idén Sileny. Kifelé nincs semmi különbség a két állapot közt. Nekünk mindegy, kinek a forradalma fogja ostrom alá a kiegyezést. Magyarországot csupán az érdekli, hogy tartós forradalomnak ostromát nyögi

oda át a kiegyezés. S minekünk nem azt kell kérdeznünk, meddig bírja ki ezt a hányódást Ausztria, hanem azt, hogy meddig tudja Magyarország eltűrni a lajthántuli forradalommal velejáró bizonytalanságot? Isten látja lelkünket, mi jó fiuk vagyunk. Próbáltuk a vámszövetséget; s mikor az nem ment, akkor fenntartottuk az önálló rendelkezés jogalapján a gazdasági közösséget: többet, ugye-e bár, nem tehetünk? Aztán jött a kvótaharc, amelyben lojalitásunkat még nagylelkűséggel is tetéztük. Azt hittük, ez lesz az utolsó áldozat, amelynek árán tízévi békét vásároltunk meg nem csupán magunknak, hanem Ausztriának is. Látnivaló, hogy mirajtunk nem mult igazán semmi. Egyezkedtünk még akkor is, amikor már jogunkban állott visszautasítani minden egyezséget. S áldoztunk annyit, amennyi a végsőleg megfeszített erőnk-ből telik, mindenesetre jóval tul a köteles mértéken. És most kilép a sorból Dolezsál ur s végiggázol mindenben: az egyezségen, amelyet kötöttünk, az áldozaton, amit hoztunk. A cseh forradalom fölveszi a fonalat ott, ahol a német forradalom elejtette. Nem is fonál az már, hanem zsineg, amelyből hurok készül Ausztria nyakára.

Ej, elég volt már ebből a veszedelmes játékból, tisztelt ausztriai forradalom. Eddig csupán azt az Ausztriát láttuk, amely velünk szerződik. Most már látni kívánjuk azt az Ausztriát is, amely tartja is mindazt, amiben velünk megegyezett. Forradalom ide, forradalom oda: a mi kíméletünknek is megvan a maga határa. Csupa kíméletből Ausztria iránt nem lehetünk kíméletlenek saját magunk irányában. Ha van Ausztria, álljon hát helyt azokért, amiket velünk kötött. Végezzen a Dolezsálokkal, akik ma ordítanak, s a Schönererekkel, akik talán holnap fognak ordítani. Végezzen velük, ahogy akar és ahogy tud. De huzzon valahára tüzfalat a kiegyezés köré, nehogy lángba borítsa ezt is a forradalmi tüzvésznek szikrazápora. S lássák

TÁRCA.

A beteg társadalom.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: Feszl Géza.

II.

A modern társadalom tételei törvényekbe foglalt büntető jogának fundamentuma, gyökere, sarkalatos elve és alapvető principiuma: a szabad akarat. Valamennyi modern kodex megegyezik abban, hogy „nem számítható be a cselekvés annak, aki a büntető elkövetésének idején akaratának szabad elhatározásával nem birt.” Ezen a gondolon épül föl a társadalom büntető hatalmának jogosultsága. Ez változtatja át a végre-hajtó hatalom által akcióba vitt nyers erőszakot: szentesített igazsággá.

Az emberi akarat szabad, következképpen igenis módjában áll az embernek szabadon választani a jó és rossz, az erény és a bűn között. Ezt mondja a törvény.

Az emberi akarat nem szabad, következképpen az embernek nem áll módjában szabadon választani a jó és a rossz, az erény és a bűn között. Ezt mondja a matematikai alapokra fektetett exakt tudomány.

A törvény által elfogadott alapvető gondolat tehát kérelhetetlen ellentétben áll a fizikai tudásból kibontakozó materiális igazsággal.

Es ennek a materiális igazságnak óriási erő ad és meg nem rendíthető hitelt biztosít az, hogy amit a nagy tudósok lombikkal, kémesóval, boncoló-

késsel kibogoztak és megállapítottak, ugyanazt az emberiség legnagyobb gondolkozói az ő logikájuk számtani következtetességénél és itélőképeségük logikai erejénél fogva előre megírták és előre hirdették évtizedekkel és évszázadokkal ezelőtt.

A nagy gondolkozók logikája és a tények logikája egybevág. Az előre becsátott votumok és a fizikából levezetett igazságok találkoznak egymással.

Rögtönözzünk gondolatban egy areopagot, egy tízenkét tagu esküdtiséket. Szedjük elő tizenkettőt a soha el nem hervadó nevek közül. A világirodalom héroszainak mélyreható bölcsességét nem devalválhatja az, hogy időnként kötött beszédbe foglalták a gondolataikat. Viszont a verdikt jelentőségét nem fokozhatja le az a külső körülmény, hogy nem egyidejűleg ültek padosorokban egymás mellett, hanem térben és időben szétjélszórva külön-külön adták le votumaikat. Shakespeare, Madách, Goethe, Schiller, Lavater, Spinoza, Moleschott, Feuerbach, Lombroso, Darwin, Büchner és Vogt. A nagy költők és nagy tudósoknak ez a vegyes itélőszéke a szabad akarat kérdésében *leszavazott*. Verdiktjük formailag nem, de lényegében azonos Könyves Kálmánnak a középkor boszorkánypőreiből kiemelkedő híres mondásával: ami nincsen, arról ne legyen szó. De a mi kodexeinkben van arról szó. Egész büntető rendszerünk azon épül föl, — ami nincsen.

A brit óriás emberfölötti nagyságának méreteit talán semmi sem világítja meg annyira, mint Buckle Tamás korszakalkotó nagy munkája: Anglia civilizációjának története. Ez a pünkösztől

álló történelmi mű az eseményeket másolgotá krónikásoknak új csapást nyitott.

Buckle mint történész nem a trónbeszédék, fejedelmi parázságok és háborusdik följegyzésére szoritkozott, hanem kapcsolatba hozta a föld fölületének történetét, Angliának történetét az angol földdel. Az angol talaj és az angol égalj sajátosságaiból vezette le az angol karakter képződését és az angol nemzet történelmének alakulását. Hogy miért lett Anglia a legnagyobb tengeri hatalommá, e nyilvánvaló végeredménynek szembezőkötő okát mindenki látja: mert a tenger övezi körül. De Buckle a történelemnek nemcsak a végső eredményeit, hanem minden egyes közbeeső fázisát is kapcsolatba hozza a fizikai viszonyokkal, a földnek és az égaljnak sajátosságaival. És a midőn e nagy történelmi munka szellemében elmerültünk és közbe-közbe okfejtő gondolkodásunk pihenőt tart, csak akkor villan át elénk Shakespeare csodás mélységű itéletének azonossága Buckleéval. Shakespeare háromszáz évvel ezelőtt már így gondolkozott. Nem tette szóvá, nem terelte rá külön a közfigyelmet, de koncepcióiban következetesen érvényre juttatta ugyanazt a teóriát, melyet Buckle később kifejett. Talaj és égalj az ember testi és szellemi fejlődését éppen úgy befolyásolja: mint a szabad akarat sohasem hivalkodó vegetációt. Fizikai fejlemény az általános nemzeti karakter, és a speciális egyéni viszonyok behatása alatt fejlődik ki a speciális egyéni jellem. Nővény és közet, állat és ember egyaránt: fejlemény.

Délen terem a palma, a fenyves éjszakon. Meleg égőv a szenvedély hazája, a hideg éjszak az eszmeboncolásé. Itáliában játszódik le a szerelem tragédiája, Róméó és Julia története

be valahára mindenek, akiket illet, hogy ebben a monárkiában Ausztria az omló főveny, Magyarország pedig a szilárd szikla. Ne építsenek tovább a csalárd homokra, hanem emeljenek hajlékot a nagyhatalmi állásnak itt, ezen a rendíthetetlen gránitápon. Amit odaát szétvált a pártütés, azt itt szeretettel őrizné a mi hűségünk. Amit odaát szétrombol a forradalmi zivatar, azt itt féltve óvna a mi lojalitásunk. Telepedjék valahára át az a sulypont ide mihozzánk s legyen rajta, hogy megedződjék gazdasági erőnk s megizmosodjék nemzeti szervezetünk. Addig jöjjön, amíg hívjuk; s ne akkor, amikor amonnan már menekülnie kell. Dolezsál ur szimbolum; Wolf és Schönerer is az. Lehet-e félreérteni ezt az ijesztően világos jelbeszédet?

A „nagy akció.”

— A képviselőház mai üléséből. —

Budapest, november 23.

A parlament üléseit ezekben a napokban mindig abból a szempontból kell figyelni, hogy a közjogi ellenzék a kvóta miatt nagy akciót akar csinálni. Ha vezető polgárai eziránt kétségben is hagyták volna a nemzetet, a jelek nem csalnának. A jelek között pedig első helyen figyelmeyeztette az országot az a cicerós felszólítás, melyet a mai újságok kötelesség szerint leközlöltek.

A függetlenségi és 48-as párt felszólítja tagjait, hogy a holnapi ülésben teljes számmal jelenjenek meg!

Ez természetesen a kvóta miatt volt. Ha tehát a nagy akció szempontjából nézzük a mai ülést, az első impresszió nagyon emlékeztet a Beöthy Aldzsi mondására. Ő mondta valamikor: — Ha a szélsőbal felszólítja tagjait, hogy teljes számmal jelenjenek meg az ülésben, akkor okvetlenül teljes számmal rukkol be a — szabadelvű párt.

Mert csakugyan, ma is hamarosan megtelt minden mező, csak a függetlenségi párt oszlopa mutatott erős folytonossági hiányokat. A szabadelvű pártból, a régi nemzeti pártból, de még a néppártból is besietett, aki csak bírja magát; ellenben a függetlenségi párt sok árnyalatából egy sem jelentkezett teljesen. Ugronék közül hiányzott Ugron Gábor, Eötvösök közül hiányzott Eötvös Károly, Kossuth mögöl pedig hiányzott a

— párt. De hát ez a szíriptomá még nem döntő. A nagy akcióhoz nem sok ember kell, csak arra való ember. S akármilyen kicsi a tábor, még mindig nagy akcióit csinálhat. Csak akarata legyen és persze alkalmá.

Nem kell tehát az első impresszió nál megállani.

Hát menjünk tovább. Az elnök bemutatta a királyi kéziratot, mely a delegációkat e hónap harmincadik napjára hívja össze. A kézirat kapcsán azt indítványozta, hogy a parlament hétfői ülésében válaszsza meg a delegáció képviselőházi tagjait. Mindig így szokott ez lenni s harminc év óta az ilyen elnöki indítványoknak sohasem volt ellenzéke. Ma igen. Az öreg Madarász kifogásolta a prozociót (nem az idegen kifejezést, hanem a lényegét) s azt kívánta, hogy előbb tüzzék a királyi kéziratot napirendre. A miniszterelnök ezzel szemben hivatkozott a t. Ház gyakorlatára, Madarász mégis ragaszkodott az ő álláspontjához. Arra kell ezt már most magyarázni, hogy a szélsőbal mindenáron akadékoskodni akart? Hogy a taktikázást kezdte meg? Hogy a nagy akciót megint gyermekes huzavonával kockáztatta? Nem. Az öreg Madarász felül áll minden pártfegyelmén s amit ő csinál, a saját szakállára csinálja. Elég tisztos szakáll az, hogy még a kicsinyeskedést is mentse. Ez a kis vita tehát még nem zárta volna ki az igazi nagy akciót, legfőleg amolyan szépséghiba volt. Annál is inkább, mert azért a delegáció tagjait mégis megválasztja hétfőn a parlament.

Az is csak elszólás lehetett, mikor az elnök bemutatta a herecszöllősi kérvényt a kvótaemelés ellen s néhány szélsőbal közkatona elkialtotta magát:

— Tessék felolvastatni!

Az elnök mosolyogva szólt le:

— A szabályok szerint a kérvényeket felolvasatlanul kell a bizottsághoz utasítani!

A közkatonák megnémultak s az elszólás nem akart viharzámba menni. Az egyszerű figyelmeztetés elegendő volt az elfojtására. Nem, ez a tábor nem akar okatlan herechurcát s a tavalyi jeleneteket sem akarja föleleveníteni, hanem valóban úgy viselkedik, mint aki nagy akcióra tartogatja az erejét. Hiszen ott van a legnagyobb bizonyosság! A honvédelmi miniszter betervezte a véderő-provizoriumra vonatkozó javaslatot és a balmezőn egy hang sem próbálta annak a javaslatnak az osztályokhoz való utasítását követelni. Pedig más időkben ezt sem engedte volna el a szélsőbal.

Akit pedig még ez sem győzött meg, az bizvást beadhatta a derekát, mikor a következő

percben Széll Kálmán miniszterelnök bejelentette az egész adathegygyű támogatót kvótajavaslatot. Mélységes csöndben hallgatta az egész parlament s egyetlen erőten megjegyzés vagy tréfa csak nem sok, de annyi sem akarta zavarni a pillanat komoly jelentőségét. A szélsőbal kisded táborá csak olyan csöndben figyelt, mint a szabadelvű hadak. Ami pedig nagy szó. Mert amikor a szabadelvű pártnak nincs kedve tapsolni, akkor a szélsőbal már hurrogni szokott. Ma nem. Csöndes volt, mint aki minden indulatán uralkodik, hogy aztán a kellő időben egész erejével tudjon lecsapni.

A folyosón már gratuláltak Justh Gyulának.

— Ezt jól rendezted!

— Nem is szabad egy nagy akciót ordítózással kisebbiteni!

Justh Gyula jelentősen szólt vissza:

— Nem a padokat fogjuk most összetörni, hanem a kvótajavaslatot!

Mikor tehát Kossuth Ferenc felemelkedett a teremben, hogy a javaslatnak az osztályokhoz való utasítását proponálja, az emberek némi megnyugvással vitték szét a hirt, hogy ma nem lesz semmi és Kossuthon kívül — minthogy a szabályok minden pártból csak kettőnek engednek szót — még csak Komjáthy Béla fog beszélni. Aztán megy a javaslat a pénzügyi bizottságha és így tovább. S a folyosókon eláradt a szélsőbalnak dícsérete, hogy ilyen fontos kérdésben megbizik a maga argumentumainak erősségében s már tud nagy akciókat csinálni — skandalum nélkül is. Nagy sor ez, mikor a tavalyi vér most is lobog ereikben és az obstrukció válogatás nélkül való fegyvereire még mindegyikük jól emlékezik. Nemesak a nemzet vére csillapodott le tehát, hanem a legszélsőbb elemeké is.

Igy medítált a folyosó, amikor egyszerre vad csöngetés áradt el mindeneket fölriasztva.

— Mi az? — ugrottak a fel a pihenő honatyaik.

— Talán már szavazni kell! — mondták a flegmatikusok.

De a csöngetés nem szakadt meg, (a csöngetyű talán igen) hívott, kiabált, riasztott. A képviselők besiettek a terembe s ott látták egyszerre kavargó az egész kart. A jobbmezőn egymaga állott a miniszterelnök, míg vele szemben mértéktelen indulattal lázított, kiabált, ugrándozott a szélsőbal ifjuság. Az elnök egyre csöngetett, de azt csak a keze mozdulatából lehetett következtetni, mert nincs a világnak az a csengője, amit Pichler Győző, Rigó Ferenc, Marjay Péter, Kubik Béla és az egyesült garabonciások többi hőse tul ne kiabálna. Ha a not-

— de nem véletlenül. Nem véletlenül, hanem azért, mert e nagy hullámokat verő általános emberi szenvedélynek a Dél az igazi otthona. Hideg éjszakok, a kopár Dániában tépelődik Hamlet. Nem véletlenül! Hanem azért, mert a böleselkedés predestinált hazája a hideg éjszaka, amely zárt falak közé utalja az embert, ahol a szem nem eseréli fel újabbal az utat és éppen ezért az agy mintegy visszakerődzik, taglalja, megismétli, elemzi azt, amit már látott. Ahol a természet hangulatkező ólében való gondtalan csapongás korlátozva van, de annál inkább beköszönt a hangulathányban szenvedő lélek természetes funkciója: a töprenkedés, az eszmebonítás, az oknyozás. És hol, melyik földterületen mutatja be a nagy Shakespeare a vakhitnek és a fanatikus babonának jellemző történetét? Skóciában! De nem véletlenül! Skóciának zegguzos, ködös, páras, moecasar vidékein a veszélynek és bizonytalanságnak állandó érzete otthon van. Nem nyílt ellenség, hanem lappangó veszély veszi tűzőbe az embert. A Damokles kardja láthatatlanul fenyeget és nap-nap után preparálja a lelkeletbe a rejtélyes hatalmakba vetett hitet és nap-nap után táplálja a varázsigék hitelét, mert ezek mindig legyőzik a veszélyt, mindig, vagyis mindaddig, amíg a veszély le nem győzte az embert. A holtak pedig — nem vonnak következtetést és nem dezavualnak... Talán ennyiből is kiolvasható, hogy Shakespeare éppen úgy, mint a fizikai tapasztalásokra épített exakt tudomány: egyszerűen fejleménynek tekinti az embert. Ugyanaz a törvény uralkodik rajta, mint akár a vegetabiának. A természet törvényeinek szabad akarat nélkül szükőkődő objektumai ember és növény egyaránt. Az egyiket az életkörülmények viharai sodorják, a másikat a sodroszél, ha kitepte — röpíti. Aki pedig a szintér ilvetén megválasztá-

sában csak a poétai érzéket látja, de nem a földhöz kötött ember fejlődési körülményeinek céltudatos megvilágítását, az vegye figyelembe Shakespearenek három századon át a jelenbe bevilágító és teljes nyíltsággal megformulázott materialisztikus gondolatait. A legujabb kor materializmusának magaslátán áll Shakespeare, mikor Cézár testének metamorfózisát abban a sirtőmegeben keresi, „mely repedt falon a folt”. De egyenesen a esuespontot éri el akkor, midőn Brutusz karakterének ideális alakulását egyszerűen: az elemek megfelelő egyesülésének tudja be.

A mi legnagyobb böleselőnk, Madách Imre, nem kevesebb határozottsággal tagadja az emberi akarat szabadságát. Az egész Ember tragédiája e mellett bizonyít, de félre nem magyarázható határozottsággal akkor nyilatkozik meg, mikor e szókkal indítja életutjára az embert: Előre csak önhitten utadon, hídd, hogy te mégy: ha sorsod árja von. Mint valami hazug lázslátot, mint egy optikai csalódást úgy tünteti fel a szabad akaratot. Ezt az optikai csalódást viszont Spinoza világítja meg a legszembeszökőbben e szókkal: az emberi akarat szabadságában áll, hogy az emberek tudják, amit akarnak, de nem ismerik az okokat, melyek őket akaratra bírják. Goethe, aki korának érzék fölötti böleselőit a legszigorubban elítélte, azzal vádolja az égi hatalmakat, hogy ők a szegénység bűneinek büntőrsai. Lavater szerint épp oly szabad az ember, mint a kalitkába zárt madár; bizonyos korlátokon belül urálhat, mozoghat — előtte ismeretlen belső ingerek szerint... Avagy szabad és független-e az ovan akarat, mely ezt nyilvánítja ki: enni akarok? Nyilvánvaló, hogy nem az. Hiszen a gyomornak procedurái parancsolják meg ezt az akaratot. Vagy talán szabadon és függetlenül keletkezik az emberben az a serkentve megszólaló

vágy: tenni és cselekedni akarok? Hiszen ez nem egyéb, mint a terhes nyűgő változott unalmas vagy szegyenletes túllenségnek természetes reakciója! És ha konkrét formát ölt az emberben a cselekvési inger, ha akár a rossz vagy a jó felé, ha akár a főséges vagy az aljas felé hajlik az elhatározása, nem-e éppen oly szigoruan törvényes procedurája a természetnek, mint mikor fanyar gyümölcsöt terem a körtefa, mert rossz volt a mag, mely az anyaföldben megfogamzott és a szerzene napja nem mosolygott rá? — A körtéfat kivágják, de soha meg nem büntetik. De a modern igazságszolgáltatás nem elpusztít vagy ártalmatlanná tesz, — hanem büntet és megtorol. Megtorol nem a büntett nagyságához és undorító mivoltának méreteihez képest, hanem függővé teszi drákói szigorúságtól, hogy a beszámíthatóság tüzpörbáját miképpen állotta ki és a képmutatás művészetéből miképp vizsgázott le — nem a boszorkány, hanem a szimulans. A modern jogszolgáltatás ez által visszamarat a középkorba és fittyet hány a legujabb kor tudásának, mely a büntetés kérdése körül újabb alapvető gondolatot követel. Mert a fizikai vívmányokon fölépített gondolkozás nem koncepdálhat a kriminálitás ellen más rendszert, mint azt, melynek fokmérője a kárbeesülés és végcélja az elriasztás. Ami ezen kívül terjeng és a beszámíthatóságot, ezt a régen, de negatív formában megoldott generális kérdést vitatja, az egyszerűen visszakerődzése annak a sötét időnek, mely a tudománytal hadilában állott.

Juszticiának régtől be van kötve a szeme, tehát elgyöngült. Az exakt tudás világosságát elviselni képtelen és nem látja, hogy a kezében tartott mérleg — hamis.

redamei harang kongott volna közbe, az is szégyenkezve hal el ebben a süketítő zajban, mintha furulyaszó volna.

A folyosóról beáramló lázasan tudakolták: — Mi történt?

És igazában senki sem tudott felelni. Nem értették a hirtelen vihart. Széll Kálmán miniszterelnök egyszerűen helyre akarta igazítani Kossuth Ferenc két téves nyilatkozatát s ahogy a rövid válasza fölemelkedett, már hegybe torlódtak a viharfelhők és meg is szakadtak fölötte. Annyi történt, hogy Pichler Győző felkiáltott:

— A miniszterelnök ur három évvel ezelőtt aláírta a bizottság jelentését, hogy a kvótát nem lehet fölemelni!

S mintha ez a rettenetes igazságot csak most fedezték volna fel, a szélbali haragosok egy perc alatt összesugtak. Hallottátok? Ő aláírta a bizottság jelentését, hogy a kvótát nem lehet emelni! És most mégis emeli! Hihetetlen! Abaug! Hoch! Nem hagyjuk beszélni! Mondjon le! Az elnök ur esőngét? Mért nem esőngetett a kvótaveszedelem előtt? Nem halljuk a esőngetést! Abaug! Abaug! Abaug!

A szélbali torkok kifogástalanabban működtek, mint az angol ágyuk. És öt perc múlva mégis esőnd volt. Már nem tudtak mit kiabálni. A miniszterelnök pedig csudálatos nyugalommal állt meg a hirtelen viharban és amikor esőnd támadt, megint csak azzal az elmés, udvarias hanggal fegyverezte le a haragos tábort, mint a minap. Meggyőzte, hogy hiába haragszik. Meggyőzte, hogy megint csak egy fegyverrel áll a vihar elé: az őszinteséggel. S akkor megtörtént, hogy — mint Wotan a lángok között — a miniszterelnök is sértetlenül tud áthaladni a legfelmesebb tüzekben.

Volt tehát egy kis cécc, de nem a miniszterelnökben tett kárt, hanem a nagy akció méltóságában. S ilyenformán megeshetik, hogy az a bizonyos jóslat is visszajára fordul: mégis a padokat fogják összetörni és nem a kvótajavaslatot. ... Egyébként a Komjáthy Béla higgadt felszólalása után akadálytalanul megtörtént a szavazás s a tulajdonok többség egyenest a pénzügyi bizottsághoz utasította a kvóta-javaslatot. Az ülés végén aztán még sürgős interpelláció is volt. Papp Elek hozta szóba azt az osztrák rendeletet, mely egyetlen elhullott sertés miatt az egész magyar sertéskereskedelmre nehezedik. Darányi miniszter a tárgy fontosságára való tekintettel nyomban válaszolt és érelyes, okos feleletével az egész Házat megnyugtatta.

* * *

Elnök: Perczel Dezső.

A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László, Hegedűs Sándor, Plósz Sándor, Darányi Ignác, Cseh Ervin.

Elnök: Bemutatja Lator Sándor máramaroszi elnöki képviselő mandátumát.

(A delegációk.)

Bemutatja a miniszterelnök átiratát, mely szerint a delegációt a király leiratilag november hó 30-ikára Bécsbe hívta össze. Javasolja, hogy a Ház hétfői, november 27-iki ülésében válaszssa meg a delegációt. (Helyeslés jobboldalon.)

Madarász József: Kötelességének tartja megtenni azt a megjegyzést, hogy a Ház által tisztelettel fogadott királyi leirat bizonyos küldöttség megválasztására hívja fel a Házat, ez tehát előbb napirendre tűzendő. Mielőtt e tárgyban a Ház intézkedne, a választás kitűzése a házszabályokkal meg nem fér. Kéri tehát, tessék elhatározni, hogy a királyi leirat előbb bármely napon tárgyalassék (Helyeslés a szélső baloldalon), csak azután határozzon a Ház a választásra nézve.

Széll Kálmán miniszterelnök: T. Ház! Hivatkozom arra a folytonos gyakorlatra, mely a bizottságok a megválasztásának elhatározására nézve a Házban évek hossza során keresztül kifejlődött, megállapodott. Nemesak bizonyos bizottságok, hanem mindenféle bizottságok megválasztásánál az volt az eljárás, hogy ha egy bizottság kiküldetését akár a Ház határozza el, akár a törvény rendel el: megtették az indítványt, akár a kormány, akár a Ház elnöke részéről a választás elhatározására nézve. S alig tudok rá esetet, hogy ily indítványt a Ház külön napirendre tűzött volna, vagy külön vett volna tanácskozás alá. Erre a gyakorlatra hivatkozva, pártolom az elnök urnak azt az indítványát, hogy a delegáció megválasztásának határpapja hétfőre tűzessék ki, (Helyeslés a jobboldalon.)

Egyszerűen azért, mert ezen bizottságnak megválasztását a törvény rendeli.

Madarász József: A régebbi gyakorlat az ő fogását igazolja. Neki nincs ellenvetése az ellen, hogy a többség a közösügyes bizottságot megválasztja, de ő haja az, hogy a házszabályok szerint előbb tűzzék napirendre azt, amiben a Ház határoz. A többség megtörheti az alkotmányt vagy a szabályokat, de eljárását törvényesnek nem ismerheti el.

Széll Kálmán miniszterelnök: Rektifikálja azt, hogy Madarász nem egészen helyesen hozta fel azt, hogy olyat kíván a miniszterelnök, amit a házszabály és az alkotmány tilt, mert hiszen — szerinte — kétségbe akarja vonni a Háznak jogát, hogy akkor határozzon a delegáció választása felett, amikor tessék. Ezt nem tette; teljes joga van a képviselőháznak elhatározni, hogy ezt az indítványt holnap, vagy holnapután tárgyalja. Azt mondta, hogy a választást a törvény értelmében meg kell ejteni. Joga van a képviselőháznak azt mondani: ekkor vagy akkor ejti meg, csak megejtse, mielőtt az összehívásban megjelölt nap bekövetkezik. De nem célszerű, nem helyes e felett egy másik napon határozni, mikor a határozat nem lehet más, mint az, hogy a delegációt meg kell választani. Ebben tehát sem alkotmányértés, sem házszabályértés nincs.

Polányi Géza: Madarász Józsefnek közjogunk értelmében feltétlenül igaza van. A miniszterelnök joggal hivatkozik ugyan a gyakorlatra, de ez a gyakorlat törvényellenes és abuzusos alapul. Ha a királyi leiratot itt most nyomban elintézik, ez a leirat valami királyi parancs jellegű bírna, holott ilyen parancsot parlamentben intézni nem lehetne. Nem is áll az, hogy a királyi leirat folytán a parlamentnek feltétlenül meg kellene választania a delegációt. Lehetnek esetek, amikor a parlamentnek egyenesen meg kellene tagadnia a delegáció megválasztását, nevezetesen akkor, ha a megválasztás alkotmányos előfeltételei hiányoznának.

Elnök: Felteszi a kérdést: elfogadjá-e a Ház azt a javaslatot, hogy a közös ügyek tárgyalására hivatott országos bizottság megválasztása a hétfői ülés napirendjére tűzessék ki? (Nagy zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: *E felett nem lehet szavazni! Ez nem volt napirendre tűzve!*) Ez a hétfői napirend. (Nagy zaj és ellenmondások a szélsőbaloldalon.)

A kérdés feltételéhez szólni kíván **Barta Ödön** t. képviselő ur. (Folytonos zaj.)

Barta Ödön: A delegáció megválasztásával oly fontos kérdések függnek össze, hogy a Ház nem mondhat le arról a jogáról, hogy a választást megvitassa. Ez ellen oportunitást vagy sürgősségi okot se szólnak, hiszen maga a miniszterelnök jelentette ki, hogy a delegáció megalakulása után ide viszszatérnek.

Elnök: Indítványt terjesztett elő, még pedig 30 év gyakorlatának megfelelően. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Ennek az indítványnak el kell dölnie, méltóztassék a felet határozni, másképpen dönteni nem lehet. (Helyeslés a jobboldalon.)

Felteszi tehát a kérdést: kéri azokat, (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon) akik az elnöki indítványt elfogadják, szíveskedjenek felállni. (Megtörténik. Nagy zaj a szélsőbaloldalon.) A Ház többsége a javaslatot elfogadta, ennélfogva a Ház a közösügyek tárgyalására hivatott országos bizottság megválasztását a hétfői ülésen fogja megejteni. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Hentaller Lajos: Tehát a választás törvénytelenségen alapul.

(Jelentések.)

Elnök: Bemutatja a herceg-szökei lakosoknak Hentaller Lajos képviselő által beadott kérvényt a kvóta felemelésé ellen. (Élénk éljenzés a szélsőbaloldalon.) Kiadatik a kérvényi bizottságnak. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: *Halljuk a kérvényt! Tessék felolvasni!*) A házszabályok világosan rendelkeznek, hogy a kérvények felolvasatlanul adatkak ki a kérvényi bizottságnak. Méltóztassék a házszabályokat megtartani, mert csak akkor lehet kívánni azután, hogy azok minden oldalon megtartassanak.

Hentaller Lajos: Ha már az előbb önök megszegték, meg lehet szegni most is! (Zaj.)

Kabos Ferenc előadó: A mentelmi bizottságnak **Lepsényi Miklós, Rohonczy Gedeon, Bónis István, gróf Károlyi Sándor, Gajari Ödön, Vészi József** és végül **Sima Ferenc** hat mentelmi ügyére vonatkozó jelentését nyújtja be.

Rosenberg Gyula, a közgazdasági bizottság előadója: A közgazdasági bizottság nevében a hazai iparnak állami kedvezményekben való részesítéséről szóló törvényjavaslata vonatkozó jelentését terjeszti elő.

(Véderő-provizórium.)

Báró Fejerváry Géza honvédelmi miniszter törvényjavaslatot nyújt be az ujoncjutaléknak 1900. évre való meghosszabbításáról, s az ujoncjutaléknak 1900-ra való megszavazásáról, továbbá jelentéseit az önkéntesek 1899-iki tiszti vizsgájának eredményéről, a közös hadsereg magyar ezredeiben és a honvédségben az 1898—99-ik évben előfordult öngyilkosságokról és 1899. október 1-én történt tiszti atyhelyeszekről.

(A kvóta.)

Széll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! Az 1867. XII. t.c. 18. §-a azt rendeli, hogy kölcsönös alku útján kell meghatározni azon arányt, amelyben a magyar korona országai a pragmatika szankciójából folyó közös ügyek költségeit és terheit visel-

lendik. E kölcsönös alku és megállapítás — mert így szól a törvény — akképpen történik, hogy mindkét országgyűlés küldöttséget választ, a két küldöttség részletes adatokkal támogatott javaslatot fog a két kormány befolyásával kidolgozni és azt a miniszterium útján terjeszti az országgyűlés elé.

Van szerencsém a t. képviselőháznak jelenteni, hogy a törvény ezen rendelkezéseinek elév van téve: a két küldöttség (Halljuk! Halljuk!) ezen kölcsönös alku és megállapítás útján létrejött megállapodásokat részletes adatokkal támogatva, javaslat alakjában átadta a miniszteriumnak. A miniszterium, illetőleg én, a törvény 19-ik szakaszának tesztek eleget, amidőn a két küldöttség megállapításait minden hozzátartozó jelentéssel, adattal, melléklettel, kimutatással és számitással és azon törvényjavaslattal együtt, amelyben ezen megállapodások foglaltatnak, a t. Ház asztalára ezennel leteszem.

Arra kérem a t. képviselőházat, legyen szíves, amint a törvény rendel, ezen előterjesztésnek tárgyalását elrendelni és amint megint a törvény rendel, a szokott módon tárgyalás alá venni. Ez a szokott mód pedig, amelyet 30 esztendő alatt három ízben követett gyakorlat támogat, az, hogy a miniszterium által tett előterjesztés, amely magában foglalja a küldöttségek megállapodásait, előzetes véleménynyadást végett a pénzügyi bizottsághoz utasított. Most is azt kérem, méltóztassék elhatározni, hogy ezen előterjesztés a pénzügyi bizottsághoz utasítotték előzetes véleménynyadást végett és majdan, ha annak jelentése beadatik, méltóztassék azt napirendre tűzni és a Házban tárgyalás alá venni, úgy, amint tegnapelőtt programmszerűleg már előre is jeleztem. Ezen jelentések és minden mellékelt adatnak kinyomása folyamatban van, sőt már itt bemutatom az első példányát a kinyomatott összes előterjesztéseknek, úgy, hogy ha azoknak kinyomását méltóztatik most elrendelni, miután előre intézkedett a Ház irodája, hogy a kinyomatás ne késék sokáig, a mi, gondolom, minden képviselőnek érdekében áll: ezen irományok a mai, de mindenesetre a holnap nap folyamán már a t. Ház tagjai közt szét fognak osztatni. (Élénk helyeslés jobboldalon.)

Kossuth Ferenc: A miniszterelnök indítványával szemben azt javasolja, hogy a megállapodások előleges tárgyalást végett az osztyályokhoz utasítsanak. A kérdés ugyanis oly fontos, a javaslat oly nagy terhetek ró az adófizetők vállaira, hogy eléggé nem is beszélhető meg. Nem kevesebbről van szó, mint vagy 5 milliónyi új teherrel. Ezt meg kell vitatni. Hadd nyilatkozzanak feszületlenül az osztyályokban azok, a többség sorában helyet foglaló képviselők, akik programbeszédükben a kvótameelés ellen nyilatkoztak. A függelékben és 48-as párt soha kvótát, igazságot vagy igazságtalant, kiesínyt vagy nagyot meg nem szavaz, mert az egész közösügy rendszer perhorreszkálja. Ezen rendszer legügyetlenebb intézménye a kvóta megállapítása, mert szükségszerű folyamánya, hogy a két állam összeveszessék és népe egymást meggyűllője.

Marjai Péter: Elkártyázták a régi kvótát! (Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon.)

Elnök (esőngét): Csendet kérek! (Halljuk! Halljuk!)

Kossuth Ferenc: A kvóta megállapítása igazságtalan is, mert maga a magyar bizottság is kijelentette, hogy az új arányszám meg nem indokolható és csupán politikai kényszerítésből fogadták el. Valóságos cigányalku folyt a bizottságban. Ilyen áldozatokat követel a dualizmus fenntartása. Veszedelmes rendszert inaugurált a magyar kvótabizottság, amikor az indokolatlan számok dobálásába belement. Annyit jelent ez a jövőben az lesz az erősebb, aki dühösebben kiabál és mértéktelemebb követelményekkel lép fel. Milyen indokolatlan a kvótának jelenlegi megállapítása, az kitűnik abból, hogy meg a magyarok iránt ellenséges kényuralom idején is hasonlóhatatlan csekélyebb arányban járultunk a közös költségekhez, mint jelenleg.

Horánszky Nándor kvótatanulmányából vett adatokkal igazolja ezután hosszasan, hogy a magyar hozzájárulási arány felemelése semmiképpen sem megokolt.

Mindez eléggé mutatja, hogy az osztyályok igénybevétele szükséges. Ha még ilyen fontos kérdésben sem veszik igénybe az osztyályokat, álljanak fel és mondják meg, hogy eltörlik ezt az intézményt. (Tetszés a szélsőbaloldalon.)

Széll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! (Hosszantartó nagy zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: *Nem emeljük a kvótát! Abaug kvóta! Hoch! Felkiáltások a jobb- és baloldalon: Halljuk! Halljuk! Elnök ismételtelen csenget.*) T. képviselőház! (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Rigó Ferenc: Emeli-e a kvótát? (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon.)

Pichler Győző: Emeli-e a kvótát? Ez a kérdés! A 96-os jelentést átirta a miniszterelnök ur!

Elnök (csenget): *Pichler képviselő urat rendre utasítom.* (Hosszantartó nagy zaj.) Csendet kérek!

Széll Kálmán miniszterelnök: Midőn e helyről felszólalok... (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: *Emeli-e a kvótát? Nem hallgatunk! Nem beadvitelésből tesztem.*)

hanem kötelességből, (Zaj a szélsőbalon.) s akkor jogom van megkivánni a képviselő urak részéről, hogy bármily véleményben van bárki s bármit válaszolhasson nekem bárki, legyen szives türelemmel végighallgatni. (Ugy van! jobb- és balfelől.)

T. Ház! Egész életemben úgy értelmeztem a szólásszabadságot, hogy mindenki elmondhatja e Házban meggyőződését, (Zaj.) szabadon, amint szives sugallja, amint esze mondja, amint akarja. (Felkiáltások a szélsőbalon: *Amint Bécsben parancsolják!*) De ha mindenki elmondhatja nézeteit és véleményét, kötelességük azoknak, akik előtt mondja, tehát e Ház tagjainak, meghallgatni. (Élénk helyeslés jobb- és balfelől.) Én kötelességemnek tartom meghallgatni a t. képviselő urakat mindig. Nem fogják szememre hányhatni, hogy figyelmetlenséggel vagyok bárki iránt, ki e Házban felszólal. Ha valaki ide kerül a háttam mögé és mond nekem valamit, akkor is ott van a szemem a szónokokra s másik fülemmel figyelek rá. Hát tiszteljük egymás meggyőződését (Helyeslés jobb- és balfelől.) és tartsuk mindenkefelettvalónak azt, ami első sorban az ellenzék feladata, de a miénk is, hogy megőrizzük a szólásszabadságot. (Élénk helyeslés jobb- és balfelől.)

Arra a közbeszólásra, hogy aláírtam a 96-iki jelentést, sőt — hozzáteszem — a 98-ikét is, majd felelek a vita során és majd igazolom, hogy amit akkor aláírtam, aláírtam öntudatosan és az ország érdekeit szem előtt tartva. S ha majd ezeket ki fogom fejteni, napirenden lesz a kérdés is, ami a mai előterjesztésben már benn van, hogy a kormány miért járul hozzá a kvóta-bizottság véleményéhez és javaslatához. (Nagy zaj a szélsőbalon. Elnök csenget.)

Ha majdan érdemleges tárgyalás alá kerül a kvóta-kérdés, kötelességemnek tartom, de be is tudom bizonyítani, hogy azon két álláspont között, a kérdéseknek a tárgyalás folyamán előállott különböző stádiumai szerint — amint a törvény rendelkezése értelmében az alkudozás folyt — ellentét nincs. De erről majd akkor szölok kimerítőleg. Most csak azt akarom kijelenteni, hogy érdemlegesen nem bocsátkozom a kvóta-kérdés tárgyalásába és fejtegetésébe, amint azt Kossuth t. képviselő ur tette, mert azt most nem tartom napirenden levőnek és indokoltnak. Lesz erre idő bőven és én fogok a t. Ház szives engedelmével talán többször is élni. Gondolom, annak már bizonyítékát adtam, mióta e helyen ülök, hogy nem térek ki egy támadás elől sem, egy kifogás elől sem. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon. Zaj a szélső baloldalon.) s egész határozottan fejtem ki nézeteimet, indokolom álláspontomat és javaslatomat. (Zaj a szélső baloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Elnök: Csendet kérek!

Széll Kálmán miniszterelnök: Hát össze fogjuk mérni fegyvereinket és erre is alkalom lesz.

Két megjegyzést azonban tennem kell, két olyan állításra Kossuth Ferenc t. barátomnak, amelyeket nem hagyhatok egy percig sem reflexió, cáfolat nélkül. Az egyik az, hogy a kvóta-bizottság, az ő nézete szerint, törvényellenesen járt el. A kvóta-bizottság bizonyára meg fog felelni akkor, amikor szólhat, akkor, amikor itt megvádolva védheti magát és álláspontját kifejtheti erre a vádra. De mert ma nem szólhat, én teszem helyette és kénytelen vagyok ma már konstatálni, — mert bizonyos kidobott vádak és tételek ha bennnek a közfelfogásba, nehezen irthatók onnan ki — hogy gyökeresen méltóztatik tévedni, mert amit mondani méltóztatott, az nem áll. A törvény azt mondja, — én szándékkal mondtam el az előterjesztés megtételénél, hogy mint mond a törvény, — hogy a bizottság részletes adatokkal támogatott javaslatot dolgoz ki. Azt mondja Kossuth Ferenc t. barátom, hogy ez nem történt. Nem látta azt a vaskos kötetet, melyet én előterjesztettem? (Zaj a szélsőbaloldalon.) A törvény azt mondja, hogy részletes adatokkal kell támogatni. Ezen részletes adatokkal ez a javaslat meg van támogatva. Jól van-e megtámogatva, hogyan van megtámogatva, igaz van-e a kvótabizottságnak? — azt majd a tárgyalás során derítheti ki. De amit a törvény előírt, annak a bizottság teljes pontosággal eleget tett. Tehát a törvénytelen vádja nem igazolt, nem helyes, nem alapos. Arról szólni se lehet. Üfletnek se jó e vád. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon. Zaj a szélső baloldalon.)

Barta Ödön: Saját adatai beszélnek ellene!

Széll Kálmán miniszterelnök! Azokra az adatokra majd visszatérünk, azokat részletesen megvilágosítjuk a vita alatt.

A másik reflexió, amit tennem kell, a következő. A képviselő ur azt mondja, hogy a kvótabizottság maga mondta, hogy semmi számításra nem alapítja javaslatait, hanem azokat egyszerűen politikai szempontból ajánlja. Kérem, ez sem áll. Tévedni méltóztatik, mert ezt a kvótabizottság nem mondja. Anticipatív méltóztatik a kvótabizottság jelentéseiről nyilatkozni. Méltóztatnék figyelemmel elolvasni azt, amit a kvótabizottság mond, mert eddig nem mondott semmit. Amit a t. képviselő ur mondott, azt a lapok mondták. Amit a kvótabizottság mondani akar, az le van fektetve az ő jelentésében, azt méltóztatnék elolvasni.

Hentaller Lajos: A 96-iki jelentést! (Zaj.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Amit a kvótabizottság határozatairól egyik vagy másik lap, nem mindannyi, de sok lap, közöl...

Pichler Győző: A *Pester Lloyd!*

Széll Kálmán miniszterelnök: ... azt — bocsánatot kérek — a kvóta-bizottság jelentésének, elhatározásának, érdemleges véleményének nem lehet deklarálni. Igen sok lap bona fide tette ezt; és megmagyarázom igen könnyen, miből származik ez a téves állítás: egy igen egyszerű, de azért erős félreértésből származik.

A kvóta-bizottság összes javaslatait nagyon is részletes számításokra alapította, csakis az utolsó megállapodásait, törzszámokban kifejezett utolsó, kiegyenlítő javaslatait, az utolsó, körülbelül félszázalékos nem alapította számításra; csak ezt, a többbit nem, és valahány javaslatot a magyar kvóta-bizottság tett, azt mind a kvóta-bizottság kebelében történt hosszas számítások alapján tette. Ne gondolják a t. képviselő urak, hogy azok a számok, amelyek a kölcsönös alku alatt szóba jöttek, — mert alku ir elő a törvény, akárhogy méltóztatik is gunyolni ezt a szót, — csak úgy hasból lettek volna véve, vagy levegőre alapítva. Minden egyes számbeli javaslat, a legutolsó kiegyenlítő törzszámot kivéve, számbeli adatokra lett alapítva; hogy helyesen-e, azt az ebben a Házban megindítandó tárgyalások fogják kideríteni.

A két küldöttség igenis, számítások alapján tette meg javaslatait; kölcsönösen egymás irányában, a maga kebelében mindenik számított; csak azt hagyták abba, hogy azok a számítások alapja felett egymással tovább vitakozzanak, de mindegyik bizottság számításokkal dolgozott.

De van szerencsém a t. képviselőháznak tudomására hozni, — majd el méltóztatik olvasni a jelentésben — hogy egészen strikt számítások szerint, azon az alapon, amelyet a kvóta-bizottság, mint egyedül helyeset, felállított 96-tól fogva az én aláírással, mely az összes egyenes és közvetett adókat veszi alapul — binagyva mindkét állam számadásából azokat az adókat, amelyek a két államot nem egyformán terhelik, — azt számította ki az utolsó kvóta-bizottság, hogy az 1887-ben elfogadott számítás mód szerint kijönné Magyarország számára 33-84%. (Igaz! Ugy van! jobboldal. Ellenmondások a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: *Korrekturákkal!*)

1896-tól fogva beállott az a változás a számításnál, hogy két év, 1896-ról és 1897-ről jött a számításokhoz. Ezek alapján jött ki 33-8%, holott 1896-ban ez 33-4%-ot tett. Semmiféle korrektúrával. Hogy ezt a magyar bizottság nem ajánlotta fel az osztrák bizottságnak mindjárt, amikor a tárgyalások megindultak, se 1896-ban, se 1898-ban, se 1899-ben, az természetes és kötelességet mulasztott volna el a bizottság, ha az osztrákok abszolút jogosultán és teljesen tarthatatlan követeléseivel szemben, amelyek oly magasan állottak, ha ezekkel szemben az általa maximumnak tartott számmal kezdte volna meg az alkudozást. Legyenek meggyőződve a t. bizottsági tag urak, hogy ha azon kezdjük, amint 1887-ben számítottuk: nem jutottunk volna oda, ahova jutottunk. (Igaz! Ugy van! jobboldal.) Hát miről van szó? Számbelileg kifejti a bizottság, hogy azon az alapon, amelyet elfogadtunk 30 esztendő óta háromszor, és az 1887-iki módus szerint Magyarországot megilleti 33-84%. (Zaj. Mozgás és ellenmondások a szélső baloldalon.) Ez a bizottság véleménye és én csak arról beszélek.) (Zaj a szélsőbaloldalon.) Majd

meg fogjuk vitatni. (Folytonos nagy zaj a szélsőbaloldalon. Elnök csenget.) Ez a maximum. Csak egy fél % tehát — nem mondom, hogy meg esekély, de egy fél % — az, amelynek kiegyenlítésénél és megajánlásánál a béke kedvéért politikai okok szerepeltek.

T. képviselőház! Ez volt az a kijelentés, amelyet meg kellett tennem, nehogy ezek a dolgok tévesen, félremagyarázva és téves hatással menjenek át a közvéleménybe. (Helyeslés a jobboldalon.)

Én kérem a t. képviselőházat, — miután a pénzügyi bizottságban a kérdést egészen alaposan és részletesen meg fogják vitatni, mert a pénzügyi bizottság az az organuma a képviselőháznak, amely minden ilyen szakkérdésében előzetes vizsgálattal meg van bízva — kérem a képviselőházat és kérésemet a házszabályok 114. §-ára alapítom, — mert ezzel jogom van élni — méltóztatnék az osztályok tárgyalását mellőzni és a jelentést a pénzügyi bizottsághoz utasítani. (Helyeslés jobbról. Élénk ellentmondások a szélső baloldalon.)

Komjathy Béla: Kossuth Ferenc indítványát pártolja. Nehez lesz megokolni a miniszterelnöknek, hogy a 96-os jelentés és a jelenlegi álláspontja közt nincs különbség. Ez még az ő nagy erejét is meg fogja haladni. Minthogy a kvóta-megállapodásban politikai tekintetek játszották a főszerepet, a pénzügyi bizottság már összealkotásánál fogva sem lehet hivatalos politikai indokokról véleményt mondani. Azonfelül ez esetben a kvótabizottság tagjai bírálják felül a pénzügyi bizottságban a saját munkálataikat, ami ellen ő határozottan tiltakozik, mert ez esetben részrehajlatlanságról tilt meg lehet.

De hát miért óhajtja a miniszterelnök az osztályokat mellőzni? Talán fél, hogy a háta mögött ülő urak mélyebben behatolnak a kérdésbe és saját tanúnyáik alapján ellene szavaznak? Aligha így nem lesz. De Kossuth Ferenc sohasem óhajtotta az osztályokat mellőzni, sőt ezt az intézményt igen fontosnak tartta. A jog és igazság nevében kéri a kormányelölőket, hogy Kossuth indítványát tegye magáévá.

Elnök: Következik a szavazás.

A Ház úgy határoz, hogy a miniszterelnök előterjesztését a *pénzügyi bizottsághoz utasítja*, az osztályokhoz való utasítást pedig mellőzi.

(Napirend.)

A Ház ezután a *horvát provizóriumról* szóló törvényjavaslatot harmadik olvasásában is elfozadta.

Elnök indítványára a Ház elhatározza, hogy legközelebbi ülését e hó 27-én, *hétfőn* délelőtt 10 óra körül tartja meg. Ennek az ülésnek napirendjére a közös ügyek tárgyalására kiküldendő bizottság tagjainak megválasztását tűzték ki.

(Interpelláció.)

Fapp Elek a következő interpellációt intézi a földmívelésügyi miniszterhez:

1. Minthogy az állategészségügyi egyezményről az volt a célja a kormánynak, hogy biztosítsa Magyarország állatforgalmát s megvédje az országot az osztrák kormányzat folytonos vexatórius eljárásaitól, határ-elzárásaitól: kérem, akar-e és tud-e érvényt szerezni a miniszter ur az állategészségügyi egyezménynek és meg tudja-e akadályozni, avagy megengedhetők-e találja-e, hogy az osztrák belügyminiszter dirigálja a magyar sertés-kereskedelmet és hogy tetszés szerint szabályozza és csökkentse a magyar sertésnek Ausztriába való bevitelét?

2. Tehát szándékozik-e oly rendszabályokat életbeléptetni, amelyek az állatkivitelünkre mért jogtalan csapásokat a jövőben lehetetlenül teszik és legsürgősebben segíteni a most fölmerült bajon és elhatározni a sertéskivitelünk megnövekedése céljából jogtalanul emelt akadályokat, hogy Kőbányáról a sertéskivitelnek útját ne állhassák az osztrákok.

3. Akar-e és szükségesnek látja-e oly irányban mozgalmat indítani és kezdeményező intézkedéseket tenni sertéskereskedelmünk decentralizálására néve, hogy ne egyedül Kőbányától függjön az ország ezen fontos jövedelmi forrása, hanem, ha baj éri az egyik vidéken felállított telepet, teljesíthesse feladatát a másik.

Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter: Tisztelt Ház! (Halljuk! Halljuk!) Azt hiszem, a tisztelt Ház helyeselni fogja, ha ez interpellációra azonnal válaszlok. (Helyeslés.) Tény, hogy november 11-én Kőbányán feladatott 60 darab felhízott sertés szállított Bécs-Ujhelyre s megérkezésükkor a szállít-

KÖRÜTI FÜRDŐ Ujonnán átalakított, nagyobbított
és GÖZMOSÓ INTÉZET Gőzfürdő összekötve a fedett langyos téli uszodával
Erzsébet-körút 51.

mánban egy hulla volt, mely, mint konstatáltatott, földvízenyőben hullt el. Folyó hó 16-án ezek közül levágtak tíz darabot s ezek között egyen az ottani közegek sertésvész állapotok meg. Az is tény, hogy azon hulla belső részei bevitték Bécsbe, fel lettek mutatva és oda kirendelt magyar állatorvosnak is és az azokon szintén a sertésvész konstatálta. Én, a mint azon értesítést vettem, hogy az osztrák belügyminiszter ur ez alapon Kóbányát elzárta, rögtön táviratban fordultam hozzá s ő nekem azt felelte, hogy miután a sertésvész konstatáltatott, nincs azou helyzetben, hogy ez idő szerint a zárlatot feloldja, de Bécsben való levágásra speciális engedélyeket a kóbányai export érdekében a legnagyobb készséggel szándékozik kiadni. Én a fölött, hogy az elzárás teljes jogszerűségét történt-e, végleges nyilatkozatot ma még nem tehetek, mert az osztrák kormánytól a boncjegyzőkönyvet még meg nem kaptam és az eset részletes körülményeit még előttem teljesen felderítve nincsenek. Annyi tény, hogy az új állatorvosi egyezmény szerint Magyarországra nézve korlátozásokat elrendelni az osztrák kormány jogosítva nincs, kivéve egy esetet: a tényleges behurcolást. Erre nézve minden állategészségügyi egyezmény egyformán intézkedik. Csak egy esetben volna joga az osztrák kormánynak a zárlatot a tényleges behurcolás nélkül is elrendelni: ha a keleti marhavész talála valamikor Magyarországon kiütne. Én, miután a kóbányai állategészségügyi főnök azt jelentette, hogy Kóbánya vézmentes és ott 33.000 darab sertés között beteg nincs, kötelelességgel tartottam felkérni az osztrák belügyminisztert, tekintesse meg Kóbányát saját közegeivel.

Thaly Kálmán: Semmi közük hozzá!

Darányi Ignác: Bocsnát, ez a mi érdekünk is. Nekünk is van közegünk Bécsben, aki figyelemmel kíséri az ottani intézményeket. Ez a nemzetközi szerződéseket is foglaltatik. Például Németországnal nem vagyunk oly államszövetségben, mint Ausztriával és az állategészségügyi egyezményben benne van, hogy kölcsönösen megtekinthetik és megvizsgálhatják a szakközvegeket a telepeket. Ez a nemzetközi forgalomban elfogadott dolog.

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy mi garanciánk van különösen a tekintetben, hogy nem lesz-e még januárban és februárban, vagy még tovább is Kóbánya lezárva. E részben már csak annyit mondok, hogy azon állatorvosi megállapodásokban, amelyek most már a szerződés jellegével bírnak, határozottan ki van mondva, hogy még ha konstatáltatott volna is a vész, negyven napon túl egy járást, egy területet a legrosszabb esetben sem lehet lezárva tartani. A t. képviselő ur felhozta, hogy iparkodunk kell a sertéskereskedelmet decentralizálni. Ebben neki sok igaza van és erre való tekintet már a kiegyezési megállapodásokban van intézkedés ily külön bizottságok felállítására. Én már jelenthetem a t. Háznak (Halljuk! Halljuk!), hogy például Barcon egy ily bizottság felállítását és az osztrák kormánnyal annak felállítását módokat tekintetében a meggyezés már létesült. Ily bizottságok felállítására a kiegyezés által a mód meg van adva, de első sorban az érdekelt városoktól függ, hogy az állategészségügyi követelményeknek minden tekintetben megfelelő ilyen telepeket létesítsenek. Én azokat csak örömmel fogom fogadni és a magam részéről minden módon előmozdítani szándékozik. (Helyeslés.)

Fölhozta a t. képviselő ur az állatorvosi szolgálat hiányosságát. Megengedem, hogy sok ily in-konveniencia, sok visszasság van, de az világos, hogy a legfőbb nem az állami állatorvosoknál fordult elő. Nem tartom helyesnek egy egész osztályt meggyanusítani, de talán nem is volt célja a t. képviselő urnak. Ha azt állítja, hogy a mi állatorvosi szolgálatunk javításra szorul, abban tökéletesen igaza van. Ezért szándékozik az állatorvosi szolgálat államosítását proponálni. (Helyeslés.) Reményem, a t. képviselő ur engem akkor támogatni fog.

A t. képviselő urnak megnyugtatótúl annyit mondhatok, hogy azon állatorvosi megállapodások, melyek Ausztriával létesültek, szerződésszerű jelleggel bírnak és azokban intézményesen vannak védelmezve a mi jogaink. Én nekem fel kell tételzem, hogy az osztrák kormány azon megállapodásokat jóhiszeműen és teljes lojalitással szándékozik végrehajtani, épp oly jóhiszeműen és épp oly lojalitással, amilyen lojalitással mi az osztrák áruikkal szabad forgalmát Magyarországon megengedjük. Nekem tudomásom van arról, amire a t. képviselő ur hivatkozott, hogy Ausztriában némely érdekkörök erősen izgatnak az állatorvosi kiegyezés ellen és azt részben visszaesználni, részben módosítani akarják.

Én, t. Ház, kijelentem, (Halljuk! Halljuk!) hogy az állatorvosi megállapodásokat és azok változatlan

fenntartását a kormány a kiegyezés integráns alkatrészeként tekinti (Élénk helyeslés.) és ennek fenntartása tekintetében azt a szilárdtságot fogja tanusítani, melyet a t. Ház és az ország méltán megkövetelhet. Kérem, ezen választomat méltóztassék tudomásul venni. (Élénk helyeslés.)

Elnök: Föltézi a kérdést szavazásra.

A Ház a választ tudomásul veszi.

Az ülés egy órákor végződik.

BELFÖLD.

A miniszterelnök elutazása. Mint a *Budapesti Tudósít* értesül, *Szell* Kálmán miniszterelnök ma délután egy napot tartózkodásra Rátóra utazott. A miniszterelnök már szombaton reggel visszerkezik Budapestre.

Az ujoncjavaslatok. A honvédelmi miniszter a képviselőház mai ülésén nyújtotta be a már jelzett ujoncjavaslatokat. Az egyik az ujoncjutalék az évi ideiglenes fenntartásáról, a másik a jövő évi jutalék megajánlásáról szól. A két törvényjavaslat így hangzik:

I.

Törvényjavaslat az ujoncjutalék mennyiségének az 1900. év végéig való fenntartása tárgyában.

1. §. A véderőről szóló 1889. évi VI. törvények 14. szakaszának első bekezdésében foglalt és az 1899. évi II. törvények által az 1899. év végéig kiterjesztett, illetőleg fenntartott azon rendelkezés, amely a közös hadsereg és hadi tengerészet fenntartására szükséges évi ujoncjutalékot a monarchia két államára nézve 103.100 főben állapította meg s ugyanezen szakasz ötödik bekezdésében, valamint ezzel megegyezőleg a honvédségről szóló 1890. évi V. törvények 3-ik szakaszában foglalt rendelkezés, amely a magyar korona országai honvédségének fenntartására szükséges évenkénti ujoncjutalékot 12.500 főben állapította meg, az 1899. évi VI. törvények által módosított 14. szakaszában foglalt összes egyéb feltételeknek és korlátozásoknak is érvényben hagyásával az 1900. év végéig kiterjesztetik, illetőleg fenntartatik.

2. §. A közös hadsereg és haditengerészet, valamint a magyar honvédség ezen ujoncjutalékának a körülmények szerint továbbra is változatlanul hagyására, vagy megváltoztatására célzó javaslatok, alkotmányos uton leendő újabb megegyezés végett az 1900. év lefolyása előtt terjesztendő a törvényhozás elé.

3. §. Ezen törvénynek végrehajtásával a honvédelmi miniszter biztat meg, aki ezirant a közös hadügyminiszterrel egyetértőleg fog intézkedni.

II.

Törvényjavaslat az 1900-ik évben kiállítandó ujoncjutalék megajánlásáról.

1. §. Az 1889. évi VI. törvényeknek az 1893. I. törvények 1. §-a által módosított s az 1899. évi II. törvények által az 1899. év végéig fenntartott 14. §-a értelmében, melynek hatálya újabb külön törvény által az 1900. év végéig kiterjesztett, a közös hadsereg és haditengerészet fenntartására szükséges és a magyar korona országaira eső 43.89 főnyi, továbbá a honvédség részére szükséges 12.500 főnyi ujoncjutalékoknak, végre az ugyanezen törvények 10. §-ában említett póttartalékoknak kiállítását az 1900. évre ezenel megszabták.

2. §. Ezen ujoncjutalék az előbb említett törvények 37. és 38. §§. értelmében az 1879. 1878. és 1877. években született állatalkotételek koroztaljaitól hivatdók fel és az 1900. évi március hó 1-től aprilis hó 30-ig terjedő időszak alatt állítandók ki.

3. §. Ezen törvény kihirdetése napján lép hatályba s végrehajtásával a honvédelmi miniszter biztat meg.

A honvédelmi miniszter jelentése. Az ujoncjutalék megajánlása törvényjavaslatával együtt a képviselőház elé terjesztette ma a honvédelmi miniszter a Ház régebbi határozataival számon kért jelentéseit a katonai öngyilkosságokról, az athelyezésekről és az önkéntesek tiszt vizsgáiról.

A közös hadsereg magyarországi ezredeiben a lefolyt évben 118 öngyilkosság és 69 öngyilkossági kísérlet, a honvédségnél 35 öngyilkosság és 11 öngyilkossági kísérlet volt. — A közös hadseregből a honvédség tényleges állományába athelyeztetett: A gyalogságtól: 6 ezredes, 1 aiezedes, 11 I. osztályu és 5 II. osztályu százados, 36 főhadnagy és 1 hadnagy. A lovasságtól: 3 I. osztályu százados és 5 főhadnagy. A lefolyt jelentési évben a közös hadseregnél 1508, a honvédségnél 336 egyéves önkéntes szolgalt. Ezekből sikerrel letette a tiszt vizsgát a közös hadseregnél 1134, a honvédségnél 284. Visszavettették 341 a közös hadseregnél, 42 a honvédségnél. Betegség miatt nem teheté le a vizsgát 8 a közös hadseregnél, 5 a honvédségnél. Önként visszalépett a közös hadseregnél 23, a honvédségnél 1. Mas okból le nem tette a vizsgát a közös hadseregnél 2, a honvédségnél 4. Az elméleti oktatásban való részvételre a második szolgálati évben feljlesztett a közös hadseregnél 38, a honvédségnél 2. Leg nem telető magaviselet miatt egyetlen egy sem utasított vissza. A második szolgálati évre állépett önkéntesek száma a közös hadseregnél 91, a honvédségnél 6 volt. Ezekből vizsgára jelentkezett 29 a közös hadseregnél, 2 a honvédségnél. Sikerrel letette a vizsgát 19 a közös hadseregnél és 2 a honvédségnél.

A delegátók. Az országgyűlési szabadelvű párt vasárnap este 7 órákor a delegációba választandó tagjainak kijelölése céljából értekezletet tart. Ezt megelőzőleg a szabadelvű párt kijelölő bizottsága tart ülést.

A kvóta.

Budapest, november 23.

A képviselőház mai ülésén terjesztette be *Szell* Kálmán miniszterelnök a kvotaküldöttség jelentését, a kormánynak a kvótára vonatkozó előterjesztését és a kvótatörvényjavaslatot. A *küldöttség jelentését* *Falk* Miksa előadó írta meg azzal a világossággal és szabatosággal, amely az ő összes politikai írásait jellemzi. A *kormány előterjesztésében* röviden kijelenti a bizottság javaslatához való hozzájárulását és kéri a kvótatörvény javaslat elfogadását. Az előterjesztéshez mellékelve vannak azok a táblázatok és kimutatások, amelyeket a kormány a kvotaküldöttségnek rendelkezésére bocsátott. Végre a *kvótatörvényjavaslat*, amint természetes, a bizottságok megállapodásait tartalmazza, némi formai eltérésekkel.

Mindhárom előterjesztést a következőkben ismertetjük:

I. A kvotaküldöttség jelentése.

A jelentés, amelyet *Tisza* elnök és *Falk* Miksa előadó irtak alá, mindenekelőtt beszámol az országos bizottság megalakulásáról s a hetes albizottság megalakulásáról.

Elmondja azután, hogy a hetes albizottságok tárgyalásainak kezdetén a magyar albizottság kijelentette, hogy ugy. mint elődei 1896-ban, 1897-ben és 1898-ban, a kvótát tiz esztendőre kívánja megállapítani, a határvidéki preoipumot eltöröltetni, illetőleg a magyar kvótával egy számban egyesíteni, a vámbeteleket mindaddig, míg a monarchia két állama közt a vámtérlet közössége fennáll, első eorban a közösgyi kiadások fedezésére fordítani. Végül pedig magát a hozzájárulási arányt a bizottság a mindkét államban fennálló és egyező alapelveken nyugzó egyenes és közvetett adók bruttó-jövedelmének eredményeiből kívánja kiszámítani.

Ezen az alapon a bizottság először 31.4 százalékot javasolt. Ezt azonban 1898-ban, a határvidéki preoipumot beleértve, 31.97, vagy kikerekítve 32 százalékra helyesbítették. Ismételté azonban a hetes albizottság most is, mint az előző bizottságok is, hogy ez nem egy változhatatlan, merev szám, sőt megengedi, hogy az ajánlott alapot csak mint aránylag legjobbat hozta javaslatba és hogy némely tételek beszámitásánál nézeteltérések fordulhatnak elő s a kérdést abszolút szabatosággal eldönteni nem lehet. A bizottság tehát hajlandó volt a felhozható kifogásokat megvitálni és az osztrák bizottságnak minden méltányos kívánságát figyelembe venni. A magyar bizottságnak négy követelése közül az első három osztrák részről komolyabb ellentmondásra nem talált, a vita tehát csak az arányszám meghatározása körül indult meg. Minthogy pedig a számitás elvi alapszám nézve a bizottságok között atnidahatatlan nézeteltérést nyilvánított, mindkét részről abban történt megállapodás, hogy az elvi vita mellőzésével tételessé kísérlet oly arányszám megállapítására, mely habár nem telet meg akár az egyik, akár a másik bizottság kívánságának, mégis mindkettő részéről elfogadhatónak mutatkozott, főleg azon rendkívül fontos oknál fogva, hogy a kvótára nézve a két bizottság között megegyezés jönné létre, ezáltal elhárították a korona döntésének szüksége, melyet mindkét részről mindenkor alkotmányos szempontból sajnálatos megolásnak tekintettek, a kvóta maga pedig — ha a bizottság, illetőleg a parlament meg tudná egyezni — tiz évre volna megállapítható, s így nem utjánának meg évről-évre azon küzdelmek, melyek úgy a monarchia népének nyugalmára, mint annak tekintélyére nézve egyaránt hátrányosak.

Ezeket a szempontokat az osztrák albizottság is méltányolta, de az osztrák albizottság még sem volt hajlandó egy fix arányszám meghozatalára, hanem arra, hogy az általa megolált két végpont, tudniillik 32 és 38% között indulnának meg a tárgyalások, melyeknek folyamán az osztrák bizottság kész volna ugyanoly arányban lemenni, amennyivel a magyar bizottság 32%-nál felmenné hajlandó. Ezt viszont a magyar országos bizottság nem tartotta elfogadhatónak, megjegyezve, hogy mindenek előtt a magyar kiindulási pont nem lehetne 32, mert ebben már bennfoglalattik azon 0.6 százaléknál felülemelés, melyet a tavalyi országos magyar bizottság engedélyezni akart, hanem csak a mostani 31.4%. Az osztrák részről felajánlott 38% pedig teljesen önkényeszerű és a magyar bizottság részéről ismételté tevesnek kimutatott számitáson alapszik s így már jogi szempontból sem lehet egyenértékű a törvényen alapuló 31.4%-kal. Minthogy azonban az osztrák elvitány elfogadás esetén is gyakorlatilag a két végpont közötti közezsáma, 35%-ra vezetne, a hetes albizottság ezen számot tekintti az osztrák bizottság kiindulási pontjának és hal-

landó ezzel szemben a maga részéről is elfogadható-
nak vélt arányszámot javaslatba hozni.

A magyar bizottság nem zárközhathott el az
elől, hogy 1887-ben, az akkori magyar bizottság a
legnagyobb részletességgel jelölt meg egy számítási
alapot, amelyet ugyan osztrák részről nem fogadtak
el, de el sem vetettek, hanem minden részletes szá-
mítás nélkül fogadták el az addigi kvótát. A magyar
bizottságnak el kellett készülnie arra, hogy az osztrákok
visszanyulnak az akkor magyar részről javaslatba
hozott számítási módra, amit visszaautasítani a
magyar bizottsághoz nem lett volna méltó. Ez
okból már 1898-ban is az akkori magyar orszá-
gos bizottság az 1896. végéig terjedő adatok alap-
ján ugyanezen módot azért megejtette a szá-
mítást, mely akkor Magyarországra néve 33 3/4%-os
kvótát eredményezett; ezen számítás után annál na-
gyobb megnövekedéssel lehetett részünkről a 32%-os
kvótát javaslatba hozni. Azóta az adatok az 1896-iki
és 1897-iki számszámítások alapján ki lettek egészítve,
ugy hogy a jelenlegi számítás alapjául az 1888—
1897-iki évi adatok vételek. Ezen számítás, mely
ezen jelentéshez csatolva van, Magyarországra néve a
29%-os precípiummal együtt 33 84/100 kvótát er-
ményez. A magyar országos bizottság tehát, hogy az
alkudozásra némi tér maradjon, nem ezen teljes
számot, hanem csak 33%-ot hozott javaslatba az
osztrák 35%-kal szemben.

Ekként a tárgyalások eleinte Bécsben, aztán
Budapesten a 33—35% közt mozogtak és azok-
nak folyamán a két bizottság közt csakugyan
kötélkedés is történt, sőt a magyar bizottság a
fent említett politikai okokból és hogy a kvótának
alkalmatlanos után való megállapítása lehetővé válik,
hajlandó lett volna még az imént kimutatott 33 84/100-on
is, habár nem jelentékeny összeggel, de mégis
néhány tizeddel feljebb menni. Az osztrák bi-
zottság azonban, amár lépésenként 34 525/100-ig
leszállt, mégsem volt arra bírható, hogy a maga
igényeit a magyar részről megjelölt határig, tudni-
illik 34 250/100-ig leszállítsa, a magyar bizottság pedig
saját felelősségének szempontjából az általa végző-
nek jelzett tételel túl nem mohegett és így — me-
gegyezés nem jöven létre — nem maradt egyéb hátra,
mint a november 17-én tartott ülésben a tárgyalás
sikertelenségét konstatálni, mely alkalommal mind-
két bizottság kijelentette, hogy számbeli javaslatok
csakis a meggyezés esetére vonatkoznak, ami nem
sikerülvén, az ajánlatok érvényüket veszítették, meg
nem történteknek tekintendők és a jövőre néve
semmi tekintetben praesudiciumot nem képezhetnek.

Az ügynek illetén stádiumában előtérbe lépett
a két kormányzat az 1867. XII. törvények 19-ik
§-ában köteleességükre tett befolyása, minek az az
örvendetes eredménye volt, hogy az osztrák minisz-
tertanács elnöke már a tárgyalások félbeszakítása
utáni harmadik napon arról értesítette a magyar
miniszterelnököt, hogy az osztrák bizottság hajlandó
a tárgyalások fonalát újból felvenni és a két bizott-
ság legutóbbi ajánlatai közt fekvő alapszám alapján
a meggyezés létesítését megkísérlni.

A magyar bizottság, egyrészt mert a különbség
a két bizottság között alig volt pénzügyileg számba-
vehető, másrészt, mérlegelve a meggyezésből a
monarkia mindkét államára néve származó erkölcsi
előnyöket, készen nyilatkozott a tárgyalások foly-
tatására, s elnöke után az osztrák bizottságot Budape-
stre meghívta. Az osztrák bizottság a tárgyalások
folytatására és a két bizottság közt végleges meg-
gyezés megkötésére a maga hetes albizottságát ha-
talmazta fel, melynek tagjai november 22-én a ma-
gyar albizottsággal érintkezésbe lépéven, 34 49/100-
os kvóta hozatott javaslatba osztrák részről. Minthogy
ez a javaslat csak 0 0125%-kal haladja túl a legutóbbi
két ajánlat közti középsszámot, tudniillik 34 3875/100-ot,
a magyar bizottság a 34 49/100-ra való kikerekített el-
fogadta és rövid vita után egyértelmű megállapodás
jött létre, mely a magyar bizottságnak közvetlen
utána tartott teljes ülésében egyhangulag elfogad-
tatott.

A jelentés ezután közli a megállapodás pont-
jait, amelyek a kvótajavaslatban bennfoglalatlak és
végül kéri a kormányt, hogy jelentését további
intézkedés végett terjessze az országgyűlés elé.

II. A kormány előterjesztése.

A kormány előterjesztése a következőket tar-
talmazza:

A bemutatott jelentés és annak mellékletei
részletesen kimutatták azt az állaspontot, melyet
a magyar országos bizottság a megoldás
végett hozza utasított kérdésekben elfoglalt.

A kormány az összes kérdésekben úgy a
hozzájárulási arány, a vámbevételeknek első sor-
ban a közösgyűgyi kiadásokra való fordítása, a
rendezés időtartama, mint a fennállott katonai
határvidékek után vállalt külön hozzájárulás
megszüntetése kérdésében, ugyanerre az állas-
pontra helyezkedik és e szerint a bizottság ja-
vasataival teljesen egyetért.

Ezen az alapon és figyelemmel arra, hogy a
bizottság, jelentéséhez tartozó és szintén bemu-
tatott jegyzőkönyv tanúsága szerint a magyar
országgyűlés bizottsága és a birodalmi tanács-
ban képviselt királyságok és országok törvény-
hozása részéről kiküldött bizottság között a meg-
gyezés az összes kérdésekre néve létrejött, a
kormány az arról az arányról szóló törvényja-
vaslatot, amely arányban a magyar korona or-
szágai 1867. évi XII. törvényekben közöseknek
elismert állami ügyek költségéhez járulnak, tisz-
tellel előterjeszti és azzal a kéréssel fordul a
t. országgyűléshez, hogy a közösgyűgyek költsé-
geihez való járulási arányát és az ezzel összefüggő
kérdéseket illetőleg a mellékelt törvényjavaslatot
elfogadni méltóztatassék.

Szöll Kálmán s. k.
miniszterelnök

III. A törvényjavaslat.

A kvótáról szóló törvényjavaslat teljes szövege
a következő:

Törvényjavaslat

arról az arányról, amelyben a magyar korona orszá-
gai az 1867-ik évi XII-ik törvényekben közöseknek elismert
állami ügyek terhéhez hozzájárulnak.

1. §. Az az arány, amelyben az 1867-ik évi
XII-ik törvényekben közöseknek elismert állami
ügyek költségei a magyar korona országai és a biro-
dalmi tanácsban képviselt királyságok és országok
által viselendők, az idézett törvényekben körülírt
módon, kölcsönös egyezmény után, a magyar korona
országaira néve 34 4/100, a birodalmi tanácsban kép-
viselt királyságokra és országokra néve 65 6/100 szá-
zalekben állapítatik meg.

2. §. Mindaddig, amíg a magyar korona országai
és ő felsége többi királyságai és országai között a
közösgyűgyi vámvételekben fennáll, a vámvételek tiszta
jövedelme, mely a határvámjövédéki visszatérítések,
valamint a határvámjövédéki biztosítékok visszafizet-
tési, ne: különben az 1869. évi II. törvények 1. §-a
értelmében megállapított vámkézelési költségátalány
és végre az 1879. évi LII. törvények 13. §-a értel-
mében, Bosznia és Hercegovina országos kormányá-
nak járó vámtalány után fennmarad, a közösgyűgyi
költségek fedezésére fordítandó és ennél fogva a köz-
ösgyűgyi szükségletek többi mindenekelőtt levonandó.

Ugy a magyar korona országai, mint a biro-
dalmi tanácsban képviselt királyságok és országok
kötelesek a közös kiadások fedezésére minden hó-
ban havi bevételeiknek egy oly részét kiszolgáltatni,
mely ezen költségekhez ugyanazon arányban, mint
összes járulékok az illető évre előirányzott kiadá-
sáiknak többségéhez áll.

Ugy a magyar korona országai, mint a biro-
dalmi tanácsban képviselt királyságok és országok
kötelesek a közös kiadások fedezésére minden hó-
ban havi bevételeiknek egy oly részét kiszolgáltatni,
mely ezen költségekhez ugyanazon arányban, mint
összes járulékok az illető évre előirányzott kiadá-
sáiknak többségéhez áll.

Ha a havi részletek összege a járulékok össze-
gét el nem érné, ez esetben kötelezik magukat az
említett országok, hogy a különbséget és pedig tek-
intet nélkül bevételeikre, oly időszakokban fizetend-
ik le, hogy a közös államháztartás fennakadást ne
szenvedjen.

3. §. Az 1. és 2. §-okban foglalt határozatok
1900. évi január 1-től 1909. évi december hó végéig
érvényesek.

Jelen törvény életbeléptével a határvidékek után
vállandó közös költségek hozzájárulási arányáról
szóló 1872. IV. törvények hatáit vesztik.

Jelen törvény 1900. évi január 1-én lép életbe,
feltéve, hogy a közösgyűgyek költségeihez való hozzá-
járulás iránti jelen törvénynek megfelelő határozatok
a birodalmi tanácsban képviselt királyságokban és
országokban is törvényerőre emelkednek.

Lukács László s. k.
m. kir. pénzügyminiszter.

Kvótaszámítás az 1887-iki alapon.

Az 1887-iki kvótabizottság által felajánlott ala-
pon az 188—1897. években befolyt egyenes és köz-
vetett adók figyelembevételével megejtett számítás,
amelyre a kvótabizottság jelentésében utal, a kö-
vetkező:

Magyarországban:		forint
Az egyenes és közvetett adók bruttó összege		2,782,133,574
Ebből levonandók:		
1. az átfutók összege		496,038,758 forint
2. a csupán a magyar korona országai- ban egyszemélyesen levonandó adók közül:		304,795,164 forint
	Marad	800,833,922
	Marad	1,981,299,652
Arány: 33 09.		
Precípium figyelembevétele mel- lett a fentebbi számítás alapból levonandók a volt határvidékek bevételei		
	Maradékképp (határvidékek nélkül)	52,701,818
	Maradékképp (határvidékek nélkül)	1,928,597,834
Ausztriában:		
Egyenes és közvetett adók bruttó összege		4,188,182,194

Ebből levonandók:	
1. az átfutók	103,060,027 frt
2. a csupán a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országokban egyszemélyesen levonandó adók	78,097,153 frt
összege	181,157,180
	Marad
	4,007,025,014

Arány: 66.91.

Marad (mint fentebb) 4,007,025,014

tehát a Magyarországot (határvidékek nélkül) terhelő arány: 32 49.

Minthogy azonban az 1872. évi IV. törvények értelmében a közösgyűgyi kiadásokból 20% előzetesen máris a magyar korona országait terbeli, az a 32 49 aránykúles a közösgyűgyi kiadásoknak csak 98%-ára alkalmazandó, ugy, hogy ez valójában az összes közösgyűgyi kiadásoknak csak 31 84%-át képezi, ehhez adva a 2%-ot, a kvóta lenne:
a 29%-os precípiummal együtt 33 84 : 66 16.

A kvóta a pénzügyi bizottságban.

A képviselőház pénzügyi bizottsága Falk Miksa elnöklésével ma az országos ülés után ülést tartott, melyen a kormány részéről Szöll Kálmán miniszterelnök és Lukács László pénzügyminiszter volt jelen. Az ülés tárgya a kvóta ügyében ma benyújtott előterjesztés tárgyalási időpontjának a kitűzése volt. A miniszterelnök a továb bi munkaprogramról a Házban tett előterjesztésével megegyezőleg kéri, hogy a bizottság hétfőn az országos ülés után tartandó ülésében vegye a kvótaelőterjesztést tárgyalás alá.

Komjáthy Béla nem nyilatkozhatik e kérdésben, mert az előterjesztések még nincsenek kiosztva s így ő azokat még nem ismeri. Nézete szerint nincs is jogosítva a bizottság, hogy az általa még nem ismert ügynek tárgyalására határidőt tűzzön ki. E kérdéssel kapcsolatosan javasolja annak kimondását, hogy az országos tagok, kik a kvóta-bizottságnak is tagjai voltak, a pénzügyi bizottság tanácskozásai-
ban való részvevését tartózkodjanak.

Szöll Kálmán miniszterelnök kimutatja, hogy ez az indítvány nem egyezik meg sem a házszabályokkal, sem az eddig követett gyakorlatl, s hogy nem is lehet azt semmivel megokolni.

A kérdés felett támadt vita során egyes tagok hangsúlyozták, hogy nem is tározhat ez ügyben a bizottság, melynek tagjai a Házról nyerték a megbízatást és kötelesek annak értelmében eljárni. A bizottság szavazás után abban állapodott meg, hogy nem kíván az indítvány fölött érdemleges határozatot hozni. Elhatározta továbbá, hogy a kvóta-előterjesztés tárgyalása céljából hétfőn, a Ház nyilvános ülésén után ülést tart.

A kvóta-előterjesztés határidőjének Neményi Ambrust választották meg. Ezzel az ülés véget ért.

Bécsi lapvélemények.

A bécsi lapok nagy része megegyezően nyilatkozik arra néve, hogy a kvóta-küldöttségek megállapodása előtt megnyugtató, mert hosszú, áldatlan vizálynak vet véget, de az eredményt csaknem mindnyajan az osztrák állaspont vereségének tüntetik fel.

A Wiener Tagblatt szerint az egész kvótai-
kútságnak semmi értelme nincs. Egyébiránt a 10 évre való megállapodás inkább Magyarország előnye, mert Ausztria ezáltal egy hathatós fegyvert ad ki a kezé-
ből a kereskedelmi szerződések megújításának idő-
pontjára.

A Vaterland elvesztett döntő csatának mondja a megállapodást Ausztriára néve. Csupán az az egy vigasztal, hogy a négyeszetendős pör véget ért.

Bécs, november 23.

Az osztrák kvótaküldöttség mai ülésén tudomásul vette a hetes albizottság jelentését a magyar kvótaküldöttséggel folytatott tárgyalásról. A tanácskozás során utaltak arra, hogy a reichsrath elé terjesztendő jelentésben újból a legnyomatékosabban hangsúlyozandó annak a szükségére, hogy végre állapíttassék meg egy kulcs, amely lehetővé tegye ama nehézségek elkerülését, amelyek eddig a részesedési arány kiszámításánál mutatkoztak. A kvótaküldöttségek jelentését a legelővidebb idő alatt a reichsrath elé terjesztik. A két hetes albizottság közt Budapesten fölvetett jelentéseket tudomásul vették.

Valódi tokaji aszu- és szomorodni boraim
Radó és Jársa magyar borpince cégnél Budapest, V., Mérleg-uta 4, és annak főlkjában VII., Erzsébet-
körut 56. kaphatók. Tisztelettel Lonszky Adolf ó-liszkaí bortermelő.

KÜLFÖLD.

Az ausztriai bomlás.

Budapest, november 23.

Minden jel arra mutat, hogy az a kormányzati politika, amelybe a Clary-kabinet a jobboldal tekintélyes többségének, tehát a lengyeleknek és a jobboldali német töredékeknek az ösztönzésére belement, meghiúsulni készül. A csehek, nem törődve azzal, hogy állásfoglalásukkal lekapcsolják magukat arról a pártszövetségről, amely a jobboldalt alkotja, ma formásterüen megkezdtek az obstrukciót a Clary-kabinet és a kiegyezés ellen. Az ifjucsehek, akik ezt a mozgalmat megindították és akciójukat meg is kezdték, törekvésükben nem állanak egyedül. Szövetségesük akadt a cseh nagybirtokosságban, amelynek tegnapi pártértekezletén kimondták, hogy a cseh nemzeti harcot sehogyan sem hagyják cserben, aminek a kényszerű konzekvenciája az, hogy vagy szembeszállnak a császár nyíltan kifejezett akaratával, vagy pedig oda dobják mandátumaikat.

Ebben a két tényben fejeződik ki Ausztria mai politikai helyzete. Hova fejlődhetik ez? Erre a kérdésre megnyugtató, vigasztaló válasz alig adható. Az optimista föltevés, amely az egyetlen kivezető utat mutatja, az, hogy a csehek ma csak mutatták a foguk fehérét, tettere váltották azt, ami különben csak akadémiai diskuszióknak volna tekinthető; de valójában még nincsenek elszánva a végleges konzekvenciák levonására. Lehetséges — ugyanez optimisztikus föltevés szerint — hogy a ma talán csak színleg megkezdett obstrukció csupán fenyegetés akart lenni fölfelé, kiereszkölése annak, hogy ejtsék el Claryt és Kindingert, akiket a csehek főbűnösöknek tekintenek a nemzetiségök ellen elkövetett merényletben, amint ők a nyelvrendeletek eltörlését és az azzal kapcsolatos intézkedéseket a legszelidebb szóval veszik.

Lehetséges azonban, hogy mégis elszánták magukat az obstrukcióra, hogy lehetetlenné tegyék nemesek a mostani kormányzatot, hanem a parlament működését általában és a kiegyezést különösen. Ez esetben, ha tudniillik a cseh akció végleges és következetes marad, az obstrukció mineműsége az, ami a szemlélt első sorban érdekl. Zajos, botrányhajhászásra alapított obstrukció, amilyen az előbbi ülésszakokban a német ellenzék obstrukciója volt, nem várható. Kizárja ezt a csehek részéről maga a harc, ahol a parlamenti csatáknak ez az immár nem szókatlan fajtája vevatni fog. A bécsi *utca* komoly fenyegetésként áll szemben egy erőszakos cseh obstrukcióval; a császárvárosnak tagadhatatlanul német vére fölpezdülhetne a cseh inzultusoktól s az *utca* megmozdulása komoly veszedelmet vonhatna az obstrukciós csehek fejére. Ha tehát a csehek mégis állhatatos obstrukcióra szánták el magukat, ez csak technikai obstrukció, indítványokkal, módosításokkal, petíciókkal, névszerinti szavazásokkal való időölés lesz, a lehető legszelidebb, jámbor képű formában. Igaz, hogy az obstrukciónak ilyen módja mellett sines valami nagy biztosságban a cseheknek a bőre; de eddigi politikai harcaik arra mutatnak, hogy elég kemény legények ők a talpukon ahhoz, hogy nemzeti harcaikat veszélyes körülmények közt is folytassák. Ha pedig a bécsi *utca* s benne a német vér csakugyan megmozdulna s a harcot ebben a formájában is lehetetlenné tenné; a csehek nyilván el vannak szánva arra, hogy leteszik mandátumaikat, kivonulnak a reichsrathból és csonkán hagyják a parlamentet.

Ugy látszik a mai tényekből, hogy a császárnak a pártvezérekkel való személyes érintkezése teljesen hatástalan maradt a csehekre. A nagybirtokosság magatartása legjobban mutatja, hogy a cseh politikuskokról mennyire lepergett, falra hányt borsóként, azok a megfontolások és intelmek, amelyek a császári szavakban kifejezésre jutottak. A kaoszt tehát Ausztria politikai életében ismét teljes és szinte reménytelen. Reménytelen, mert a Clary-kabinet eljűtésével aligha érne véget a válság; hiszen a cseheknek nem ui kormány, hanem új politika kell. Nem érnék

ők be egy másik kormány kinevezésével, hanem első sorban az előbbi helyzet visszaállítását, a nyelvrendeletek újra hatályba helyezését követelik. Ezzel pedig csak szerepsere következnék be. Az obstrukció az egyik oldalon megszűnnék s a másik oldalon újra és csak annál hevesebben törne ki.

Nagy aggodalommal van tehát okunk Ausztriára tekinteni, ahol annyi elkeseredett harc lezajlása után az állami élet szünetlen zavarodottsága és bomlottsága új, az eddigieknél végzetesebb fázisba lép.

Mai tudósításaink a következők:

Obstrukció a reichsrathban.

Bécs, november 23.

A reichsrath mai ülésén egész váratlanul és meglepetésszerűen megkezdtek a csehek az obstrukciót és pedig nyilván dr. Fuchs elnök közreműködésével.

A napirenden ugyanazok az aktuális ügyek vannak, amelyek rendezése érdekében a király az utóbbi napokban a parlamenti pártok vezérferfiait maga elé hívatta. Az aktuális ügyek között vannak a *kiegyezési javaslatok is*.

Az ülés elején Dolezal (ifjucseh) arra hivatkozott, hogy sügös indítványt nyújtott be a *nemzetiségi viszonyoknak* az 1900-iki népszámlálás alkalmával való megállapítására és napirend előtt szót kért az indítvány sürgősségének megoklására.

Dr. Fuchs elnök kijelenti, hogy mivel ez az első a sürgős indítványok között, *megengedi az indítvány megoklását*.

Dolezal háromnegyed tizenkettőkor kezdett beszélni, halomszámra olvasván angol, német, francia, olasz szerzők statisztikai műveiből, de igen gyér hallgatóság előtt.

Az elnök egynegyed kettőkor félbeszakítja a szónokot. Dolezal a gablonzi eseményeket akarta fejtegetni, de az elnök kijelentette, hogy egyelőre sürgősségi indítványról van szó és azért ezek a részletek nem tartoznak ide.

Az elnöknek e szavai óriási zajt idéztek elő. Minthogy a zajba a német képviselők is beleszóltak, egy pillanatra azt lehetett hinni, hogy az egész Ház részt vesz e zajban.

Dolezal kikelt a németek közbeszólásai ellen és arra hivatkozott, hogy midőn Dr. Lecher tizenkétórás beszédét megtartotta, az ifju-csehek végig hallgatták és ezért elvárja a németektől, hogy ők is nyugodtan fogják őt meghallgatni, de ha beszédének folytatásában megakadályozzák, az ifju-csehek a névszerinti szavazással fogják az obstrukciót folytatni. A szónok ezután csendben folytatja beszédét, melyet fél háromkor fejezett be.

Utána Sileny kezdett beszélni. Sileny a legunalmasabb módon folytatta az obstrukciót. Számtalan könyvből és folyóiratról idézeteket olvas fel. Maga kijelentette, hogy 4—5 órahosszat fog beszélni.

Beszélték még Sileny után Horica cseh és Spincic horvát képviselők, valamennyien Dolezal sürgős indítványáról. A szónokok temérdek adatot hoznak föl.

Negyedhat órakor Kramar a kvóta-küldöttség ugyanakkor tartott ülésére való tekintettel az ülés berekesztését indítványozza.

Pergelt a napirenden lévő tárgyak fontosságára hivatkozik és ellenzi az ülés berekesztését.

Az elnök kijelenti, hogy a Dolezal indítványa fölött megindult vitát be akarta ugyan fejeztetni, hogy a Ház áttérhessen a napirendre, de minthogy Kramarnak a kvóta-küldöttség ülésére való hivatkozása helyes, be fogja rekesztetni az ülést. (Élénk ellentmondás balról.)

Pergelt azt indítványozza, hogy a legközelebbi ülés ma este legyen.

Daszynski Pergelt indítványa mellett nyilatkozik, amelyet erre 118 szavazattal 112 ellenében elfogadtak. (Élénk helyeslés és taps balról.)

(Esti ülés.)

Bécs, november 23.

Az elnök 7 óra 20 percekor megnyitja az ülést s folytatja a tárgyalást Dolezalnak a nemzetiségi viszonyoknak a legközelebbi népszámlálásnál való megállapítására vonatkozó sürgős indítványa felett.

Pergelt a vita bezárását indítványozza, amit a Ház elfogad s azután Dolezal sürgősségi indítványát 111 szavazattal 94 ellenében elveti.

A ház ezután áttér a napirendre, nevezetesen a *Magyarországgal való kiegyezésre* vonatkozó császári rendeletekről szóló kormányjavaslat tárgyalására.

Kaftan (ifjucseh) szólal fel és állandó, nagy nyugtalanság közepén beszél. Kéri az elnököt, hogy rekeszse be az ülést és engedje meg, hogy beszédét holnap folytathassa. Minthogy ez ellen

nem tettek kifogást, az ülést 9 óra 30 perckor az elnök berekeszti.

A legközelebbi ülés holnap délelőtt 11 órakor lesz.

Az ifjucsehek taktikája.

Bécs, november 23.

A jobboldal pártjai hangsúlyozzák, hogy az ifjucsehek az obstrukciót teljesen a maguk szakállára rendezik. Majd elvállik, hogy így elszigetelten mire mennek a csehek s mily eszközökkel és mily hosszú ideig fogják a parlament működését megakadályozhatni. A cseh lapok biztosra veszik a győzelmet.

Hogy azonban a csehek még sem bíznak olyan nagyon a sikerben, kitszük abból, hogy a cseh nép megnyugvásának biztos elérésére ajánlják a cseh államnyelvnek a *belügyekben való alkalmazását*.

E követelés teljesítése azonban bizonyosan oppozícióba kergetné a németeket.

A csehek formális határozata szerint a *budget-provizórium* és az átutalási törvény tárgyalását megakadályozzák minden parlamenti eszközzel, amely rendelkezükre áll.

A Politik ma így ír: Az új csehek tegnapi ülése nagyon izgatott lefolyású volt. Egyhangul hozzájárultak Engel nézetéhez, hogy a Clary-kormánynak a kormányzást megengedni nem szabad, mert azzal engesztelni nem lehet. Ezért a cseh nép egyebet nem tehet, mint hogy eddigi taktikáját még nagyobb mértékben folytatja a kormány ellen.

A *Narodni Listy* szerint Clary és Kindinger a legközelebbi napokban meg fognak bukni. Ezután visszavonják azokat a miniszteri rendeleteket, amelyeket a Clary kormány a nyelvrendeletek visszavonása után az igazságszolgáltatás és a postaszolgálat ügyében kiadott, különösen az igazságügyi rendeletnek visszavonását, amely Janza prágai tartományi főtörvényszéki elnöktől származik, követelik a csehek első sorban.

Kilátások.

Lemberg, november 23.

A Szlovo Polszki tudósítója jelenti lapjának: A többség körében biztosra veszik, hogy az uralkodó nem fogja gróf Claryt feláldozni, mert nincs rá garancia, hogy ezen az áron béke lesz. Clary és Kindinger visszalépeése után a csehek még inkább vérszemet kapnának. Általános az a vélemény, hogy a nyelvrendeletek megszüntetéséért csak új nyelvtörvényben lehet kárpótlást adni a cseheknek, amely a cseh nyelvet cseh nyelvű kerületekben hivatalos nyelvné rendelné el. Ily törvényjavaslat már készüléfelben van és nemsokára be is fejezik. A kormánynak első sorban érdekében áll a költségtétési provizóriumról és a kiegyezésről szóló törvényjavaslatokat az obstrukció ellenére is letárgyalatni, hogy a tél végén a nyelvtörvényjavaslatokkal léphessen a törvényhozás elé. A lengyel klubban a csehek készüléddő obstrukcióját nagyon hidegen veszik.

Kihallgatások.

Bécs, november 23.

A tegnapi kihallgatásokról pótlólag még a következőket jelentik:

Dr. Engel képviselő kihallgatása alkalmával állítog az a megjegyzést tette, hogy a csehek elégtételt abban találnának, ha a *Gautsch* által megígért, a belső szolgálatban használható cseh szolgálati nyelvre nézve alkalmas törvény hozatnák.

Lueger a kihallgatás után pártjának jelentést tett. Azt beszéli, hogy a kihallgatás husz percig tartott, és hogy a király a politikai és a községi ügyekről nagyon behatóan nyilatkozott. A király kijelentette, hogy elvárja, hogy a keresztény-szociális párt a kormányt támogatni fogja ama javaslatoknál, melyeknek az év vége előtt törvénytnyé kell lenniök. Lueger erre kijelentette, hogy a budgetprovizóriumra vonatkozó törvényjavaslatot pótolni fogja, de megjegyezte, hogy pártjáért a jóállást nem vállalhatja el a *Magyarországgal kötendő egyezés tekintetében*.

Bulat doktorral a király olasz nyelven beszélt. Bulat a szláv-keresztény-nemzeti szövetség nevében kijelentette, hogy a javaslatokat pártolni fogja.

Bécs, november 23.

A reichsrath elnökségét fogadta ma kihallgatáson a király. Örömet fejezte ki az elnökségnek újból való megválasztása fölől és pár kegyes szóval méltatta nehéz helyzetét. Végül a legnagyobb örömet fejezte ki a fölött, hogy a kvótaküldöttségek

megegyezésre jutottak, amiben különösen az a megnyugtató, hogy a kvóta most már 1910-ig fixírozva van.

Pártmozgalmak.

Bécs, november 23.

A német néppárt bizalmi férfai ma Bécsbe érkeztek, hogy a köztük és a Schönerer-párt közt fennálló viszályt kiegyenlítsék. E végből ma délután tárgyalásokat folytatnak egymással. A német néppárt többsége azt követeli, hogy a rajtuk elkövetett sértésért a Schönerer-pártiak írásbeli elégtételt adjanak.

Bécs, november 23.

A nagybirtokosok a *Narodni Listy* szerint tegnap reggeli 10 órától késő estig üléseztek, hogy Pálffy gróf audienciájának eredményeit megbeszéljék. A vita során két nézetnek akadt számos híve. Az egyik szerint a nagybirtokosok tradícióival és állásával nem egyeztethető össze a koronával való ellenkezés. Tehát vagy engednek a korona kívánásainak, vagy lemondanak mandátumaikról. Tertium non datur.

Pálffy gróf amaz indítványának elfogadása tehát, hogy a kormánynak ne szavazzák meg az állam fenntartására szükséges javaslatokat, azt vonná maga után, hogy valamennyi alkotmányhú nagybirtokosnak le kellene mondania.

A másik nézet az volt, hogy a végső konzekvenciákat nem kell levonni, de azért határozottan opponálni kell a kormánynak és segíteni a csehekét.

Bécs, november 23.

A csehek obstrukciója eddig nem okozott semmi zavart. Nehéz unalom terült el az egész reichsrathon. A közbeküldések sem élénkítették az álomba ringató vitát. Unalmas témákról, monoton hangon, általános figyelmelenség közepette beszéltek a szónokok. A képviselők legnagyobb része a folyosókon és az étkező-terekben tartózkodott, akik benmaradtak, azok is leveleket írtak, vagy újságot olvastak.

Az elnök hátradőlt karosszékében, a karzatokat nézte, majd meg a képviselőkkel beszélgetett. A karzat lassankint kiürült.

Egyszerre csak szóváltás támadt *Spinesics* és *Lenasi* között.

— *Hozug!*

— *Aljas gazember!* efféle szitkok röpökdték, de senki sem ütközött meg rajta. Hol van az az idő, amikor a reichsrathban megbotránkoztak az inzultáló kifejezéseken. Az elnök sem hederített az összeveszésre. Egykedvűen nézte a két honatyát.

A padokból lassanként hazaszállingóztak a képviselők. Itt-ott ült egy-egy. Vagy negyvenen körülállották a szónokot és úgy tettek, mint ha figyelmesen hallgatnák.

Még a teremszólgákra is átragadt az unalom. Az ajtókhöz támaszkodva ásitózik mindmennyi.

Eleinte azt hitték, hogy az ülés holnap reggel fog huzódni. De nem így történt. A baloldal észrevette, hogy a többség elszéledt, s hirtelenben azt indítványozta, hogy a vitát este folytassák.

Este viszont a többség játszott a ki a baloldalt azzal, hogy egyszerre csak a vita beárását indítványozta. Az ifjú-csehek mai obstrukciója tehát esütörtököt mondott. Holnap már a kiegyezési javaslatok lesznek soron. Már most az a kérdés, hogy vajjon sikerülni fog-e a kiegyezési javaslatok fölött a vitát elnyújtani a végtelenségig.

A háború.

Budapest, november 23.

Natalban egyre szélesebb körre terjed ki a boerok akciója s most már Pietermaritzburgot is fenyegeti, miután Estcourt és Durban közt végképp meg van szakítva és összeköttetés és a boerok kétfelől kerülnek meg és zárják körül az ellenséget, úgy hogy a Durbanból már elindított segédcsapatokkal való érintkezéstől teljesen elvágják. Az első nagy harc, amely az új angol csapatok és a boerok előretolt hadereje közt folyt, fogja eldönteni, hogy helyes volt-e ez a kétségtelenül merész taktika. Maitudósításaink a következők:

Ladysmith sorsa.

London, november 23.

A Reuter-ügynökségnek jelentik Laurencó-Maquezéből: A boerok Ladysmith főhadiszállásáról 21-iki kelettel a következő távirati jelentés érkezett:

A pretóriai kommandó lovas-zászlósa azt jelenti, hogy 21-ére virradó éjjel hallották, hogy Ladysmithben megmozdulnak az ágyuk és a lovasság. Az előőrök észrevették, hogy az angolok kijáratot keresnek a Lombardskop és Bulwannahill irányában. Az ott föllállított Maxim-ágyuk erre tüzet adtak, minthogy azonban a távolság igen nagy volt, egy nehéz ágyúval gránátokat röpítették az angolok felé, akiket hajnalban visszazorítottak. A városi útegek a boerokra lövöldöztek, akik közül kettő megsebesült. Azt hiszik, hogy a meghiusult kirohanás azért terveztek, hogy az estcourti csapatoknak segítséget vigyenek, mert sürgős segítséget kértek Ladysmithből. Az üzenet átadóját a boerok elfogták, de azután ismét elbocsátották.

Joubert tábornok legutóbbi jelentésében azt mondja, hogy az estcourti csapatok Pietermaritzburg felé való visszavonulásának elvágta az utját s a Tugela folyó felé szorította őket.

Pretória, november 22.

Hivatalos jelentések szerint a boerok vesztesége a háború kezdete óta kilencven halott és kétszáz sebesült volt. Az utóbbiak egy része már fölgyógyult és visszatért a haretérre.

A boerok előnyomulása.

Durban, november 23.

Az oranjei boerok nyugat felől Fort Rottinghamon át háromezer főnyi haddal és ágyúkkal nyomulnak előre. A Mooi-Riverről jelentik, hogy az ellenség észak felől ágyúzni kezdte az angol tábornok. Néhány gránát a táborba esett. Veszteségük azonban eddig nem volt az angoloknak.

Durban, november 23.

A beérkezett jelentések mind azt mondják, hogy a boerok erőtetett menetben Pietermaritzburg felé tartanak. Legnagyobb csapatuk, 7000 ember ágyúkkal, Joubert tábornok vezetésével 25 angol mértföldnyire van Stowicktól.

London, november 23.

A Reuter-ügynökségnek jelentik Kimberleyből 17-iki kelettel: Ma éjjel egy nagyobb csapat, amely rekognoszálásra indult ki. Alexanderfontein-tam mellett boerokkal találkozott. Mind a két fél erős ágyúzást kezdett. Bodley százados megsebesült. Az angol csapatok, amelyeknek más veszteségük nem volt, visszatértek táborukba.

London, november 23.

A Reuter-ügynökségnek jelenti: A Mooi Rivernél Bartou tábornok parancsnoksága alatt több mint 2000 ember áll néhány ágyúval. A Mooi River mellett tegnap folyt ütközet bebizonyította, hogy a boeroknak az angolok tüzésénél hatalmasabb ágyúik vannak. Estcourt mellett Hildyara tábornok vagy 2000 emberrel áll. Ez a két csapat e szerint el van vágva attól az alaptól, amelyen Clary tábornok az érkezett csapatokat összpontosította.

Durban, november 23.

A boerok ma reggel 5 órakor gránátokkal kezdték bombázni a Mooi-River melletti tábornok. Az angolok viszonzták a tüzelést. A boerok ágyúi nem tettek kárt.

(A hollandusok csatlakozása.)

Pretória, november 23.

A *Standard and Diggers News* magánértesülése szerint Natalban a hollandiai farmerek általános fölkeltése várható. Azokban a fokföldi kerületekben, amelyeket a köztársaságok annektáltak, a németalföldiek már is csatlakoztak a boerokhoz.

(Angol segédcsapatok.)

London, november 23.

Az angolok tegnapig összesen 30.000 új katonát szállítottak partra Dél-Afrikában. Ebből a csapatból 15.000 katonát már utban van a haretér felé. 14.000 katonát Durbanból elindított Ladysmith fölszabadítására. A hatodik hadtest parancsot kapott, hogy mozgósításra legyen készen. Az ostromágyuk elszállítására azért késik, mert még nem sikerült a nehéz ágyúk számára mozgó ágyutalpakat szerkeszteni.

Egyéb hírek.

London, november 23.

A *Times* laurencó-marquezi levelezője azt jelenti lapjának tegnapi keltevel, hogy hosszasan beszélgetett Gregorovszki transvaali főbíróval és Dieperinkkel, az első volksraad tagjával, akiket, úgy látszik, nagyon meglepett az, hogy egy idegen hatalmasság sem jött segítségükre a boeroknak. Elismerik,

hogy az angolok számbeli túlsúlya végre megteszi hatását, de remélik, hogy a boerok vitésége elismérrésre fog találni és kiemelik, hogy a boerok jól bánanak az angol foglyokkal. A tudósító azt hiszi, hogy Gregorovszki és Dieperink szívesen látnák a békealkudozás megkezdését.

Washington, november 23.

Hír szerint a transvaali kormány nem akarta átvenni Macrum pretóriai amerikai konzulnak az előterjesztéseit az elfogott angolokkal való bánásmódra vonatkozólag, hanem kijelentette, hogy ilyen előterjesztéseket a katonai hatóságok utján kell tenni. Macrum azonnal szabadságot kért, magánügyeket hozván föl okul. A külügyminisztérium azonban nem adta meg neki a kért szabadságot. Eddigél Macrum nem ütközött nehézségekbe a transvaali és oranjei angolok érdekeinek védelme tekintetében, csak a miatt támadt surlódás, hogy az angolok engedelmet kértek arra, hogy Macrum pénzt adhasson a foglyoknak.

HIREK.

Budapest, november 23.

— BUDAPESTI NAPLÓ. November 15-én új előfűzés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hír. *Stefánia* özvegy trónörökösné leányával, *Erzsébet* főhercegnővel néhány napra Bécsből Feltoronyba utazott *Frigyes* főherceg családjának látogatására.

— Az erdélyi szászok Párisban. Ismeretes a zöld szászoknak az az izléstelen agitációja, amely egyszerűen lehetetlenné akarta tenni, hogy a párisi kormánybiztosság a szász мүkincesekkel is gazdagítsa Magyarország párisi kiállítását. A hazafias szászok józanságán megtört az agitátorok minden törekvése és a legtöbb szász város és maga az erdélyrészi szász egyház is már rendelkezésre bocsátotta a kormánybiztosságnak a kiválogatott мүkinceseket. Mint leveleznők táviratozza, ma Nagyszében város képviselőtestülete határozta el, hogy a város birtokában levő nagyértékű мүkinceseket átengedi a párisi kiállítás magyar osztálya számára. Az átengedett mütagyakt igazi remekei a műiparnak, különösen az erdélyi híres ötvösművészetnek.

— Új magyar nemes. A hivatalos lap mai száma jelenti, hogy a király *Delios* János nyugalmazott őrnagynak és törvényes utódainak a *dorbaciai* előnévvel a magyar nemességet adományozta.

— Szilágyi Sándor utóda. *Szilágyi* Sándornak, az Egyetemi Könyvtár tudós igazgatójának örökét most töltötték be. A hivatalos lap mai száma közli, hogy a király a könyvtár igazgatójává dr. *Fereneci* Zoltánt, a kolozsvári tudomány-egyetem könyvtárának igazgatóját és egyetemi címzetes nyilvános rendkívüli tanárt nevezte ki.

— Szentéavatás a Vatikánban. Rómából írják: Hivatalosan közhírré tették, hogy *Parocchi* bíbornokot a legközelebbi konzisztórium alkalmával a Szentegyház kancellárjává nevezik ki; *Jacobi* bíbornok a Szent Inkvizíció titkárja *Parocchi* helyett, *Vanutelli* Szerafin pedig főpenitenciárius lesz. A szent évben két szentéavatás is lesz. Az új szentek egyike francia: *De La Salle*; a másik spanyol: *Rita da Cascia*. A szentéavatást május 6-ikán tartják meg nagy pompával, amikor a francia zarándokok Rómába érkeznek.

— A nővér sirjánál. *Trani* grófnő, néhai *Erzsébet* királyné nővére, tegnap reggel szokása szerint szigorú inkognitóban Münchenből Bécsbe érkezett és társalgónője kíséretében reggeli 9 órakor meglátogatta a császári sirboltot a kapucinusok kolostorában. A grófnő egyenesen a boldogult királyné szarkofágjához ment, letérdelt az imazsamolyra és mély áhitatba merülve, imádkozott néhány percig. Majd *Mária Immaculata* főhercegnő koporsójához sietett és ott is imát mondott és azután elhagyta a sirboltot. Délután a király külön kihallgatáson fogadta a grófnőt.

— Az Egyetemi Kör megnyitása. Az Egyetemi Kör szeptemberben nagyobb és fenyegebb helyiségbe költözött az Egyetem-téri *Andrássy*-palota első emeletére. Az új helyiségeknek ünnepies felavatása december 6-án lesz, amelyen *Wlassics* Gyula kultusz-miniszter, *Fonori Theureuk* Emil rektor és a tudomány-egyetem egész tanári kara jelen lesz. A megnyitáson a kör nagytermében diszlokoma lesz, amelyen a tanári kar szintén megjelenik.

— Ecetgyárosok a kereskedelmi miniszternél. A hazai ecetgyárosok országos egyesületének küldöttsége tisztelgett ma délután *Hegedűs* Sándor kereskedelmi miniszternél *Zwack* Lajos vezetésével. Az ecetgyártás szomorú helyzetét s ennek orvoslási módjait *Pollák* Lajos miskolci ecetgyáros tolmácsolta a miniszter előtt, ki a küldöttséget szívesen fogadta s ügyük kielégítő megoldását s jelesül a facett forgalmazásának szabályozását kilátásba helyezte.

— **Letagadták a Visi Imre-utcat.** Éppen a napokban olvastuk az olasz újságokban, hogy Itáliában szobrot állítottak egy újságíróknak. Bizonyosan megvoltak az érdemei rá, és bizonyosan olyan nagyok voltak az érdemei, hogy lehetetlen volt észre nem venni őket. Tudniillik a zsurnaliszta érdemeket gáncsolni szokás mindenfelé és nem elismerni. Az olaszoktól szép dolog a szobor, azonban idehaza gondoskodnak arról, hogy valami nagy megindulással el ne merengessünk azon, hogy mégis gondol velünk a pietás. Kontrasztnak itt a hír arról, hogy micsoda kegyeletesen bántak el a magyar zsurnalisztával. Néhány esztendővel ezelőtt meghalt Visi Imre. A legbecsületesebb pennájú emberek közül egy, azonkívül talantom, világos, tisztá elme, aki szívén hordta a főváros érdekeit is s a maga nagy terrúnumán többet dolgozott egy esztendő alatt a főváros javára ingyen, mint sok nagy hivatalnok egész életében — sok pénzért. Pillanatnyi meghatottságában a főváros közgyűlése elnevezett róla egy utcát. Kicsi, szegényes utcát a Józsefvárosban, valahol a Rákóczy-tér mellett. Az utca szögleteire föl is szegezték a táblákat, amikre ez volt írva: *Visi Imre-utca*. Akkor még nem igen volt ház benne. Azóta azután szépen kiépült. Ami nem is került nagy munkába, mert talán két ház ha elfér az utca egy-egy oldalán. Az utca azonban egész esinos kis köz lett, tehát az illetékes beamterek mégis megdöntötték a dolgot. — Mit, a skriblernek ilyen szép utcaja legyen? — Hohó! — És a házakra már olyan numerusokat szegtek föl, amikre ez van írva: — Rákóczy-utca. — Szegény Visi Imrét letagadták. De hát mit is tehettek volna egyebet. Évek múltán csupa szép nagy nevű utcaja lesz a fővárosnak: Márkus József-utca, Halmos János-utca. — Hogyan állhatta volna meg a helyét ilyen szép nagy nevek mellett a szegény Visi Imre?

— **A magántisztviselők a miniszternél.** A magántisztviselők országos szövetségének tíz tagu küldöttsége tisztelgetni ma délután elnököt, dr. Kovács Gyula, a Kereskedelmi Múzeum igazgatójának vezetése mellett Hegedűs Sándor kereskedelmi miniszternél. Mint Kovács Gyula mondotta, azért jött a küldöttség, hogy a magántisztviselők rendezetlen jogi helyzetéről, nyugdíjairól, a helykövetésről országos szervezéséről törvényhozási gondoskodást kérjen a minisztertől. A miniszter igen szívesen fogadta a küldöttséget s így válaszolt a küldöttség vezetőjének beszédére:

Erről a mozzalatról elejétől kezdve tudomásom van s figyelemmel kísérem azt, miután mint nevük is bizonyítja, egészen önállóan, az államtól elkülönítve működnek, természetes dolog, hogy önértékeléssel kell biztosítaniuk nem csak existenciájukat, de vénségükről és özvegyeikről is gondoskodni. Kérem önöket, maradjanak meg ezen a megkezdett uton, mert hivatásuk természete olyan, hogy ezen a téren az állammal összeköttetésbe hozni nem lehet. De másfelől, mivel az a tisztikar oly nagy jelentőségű, mivel én a magam részéről ezeket a pályákat, a szabad foglalkozás pályáit szaporítani akarom, természetes, hogy minden olyan törekvést, mely ennek a pályának útjában áll, eltávolítani töreksem, a nehézségek, mondok oly törvényszerűségeket és visszaéléseket ellen a legkétségbevetésben segédkezett nyújtok. Magam is ismerem néhány ilyen nehézséget, például a munkaszünet, a főnökkel, illetőleg az illetékelajdonossal való viszony szabályozása, valamint a munkaadóknak mérséklése tekintetében, a törvény mostani szervezetében nem nyújtja azon biztosítékokat, amelyekre önöknek szükségük van. Ezen biztosítékok felállítását, úgy az erkölcsi, mint az egészségügyi szempont egyaránt parancsolja. Sokkal nehezebb a kérdés a nyugdíjsegélyezést illetőleg. Nagyon kérem önöket, hogy az államra való minden remény és számítás nélküli iparkodjanak ezen maguk segíteni, de azért kijelentem, hogy ott, hol törvényhozási, törvénykezési tekintetben az állam részéről segélyre bármiképpen szükségük lesz, annak útját egyeztetni fogom. Most oda kell hatni, hogy ilyen intézmények a maguk egész konstrukciójában szolidak és ezeknek teljesen megfelelő legyenek, már pedig ezt maguk az érdekeltek nem képesek úgy megítélni, mint az, ki egészen kívül áll s magasabb társadalmi szempontból indul ki, mert akkor jelen vannak, azok az intézményekhez talán olyan követelményeket fűznek, melyek csak a jelenre nyújtanak biztosítékokat, holott nekem ezen állásomban nemzedékekről nemzedékre kell nézmem és így minden intézményben, amennyiben arra akár direkte, akár indirekte befolyást gyakorolhatok, arra kell törekednem, hogy teljes biztosítékokat nyújtsak.

— **Wlassics — Dankónak.** Néhány nappal ezelőtt megírtuk, hogy a beteg Dankó Pista érdekében egy irókból és művészekből álló nagyobb küldöttség járt Wlassics közoktatási miniszternél, segélyt kérve a nagybeteg dalköltőnek. A kultuszminiszter ma értesítette a küldöttség vezetőjét, Pósa Lajost, hogy Dankó Pista részére nagyobb összegű segélyt folyósított, s ezzel lehetővé tette a zseniális dalköltőnek, hogy az ideit San Remóban tölthesse.

— **Fazasság.** Nagel Ignác, a Magyar Vas- és Gépjármű (Ungarischer Metallarbeiter) szerkesztője és kiadója és a Magyarországi I. Szaksajtó szindikátusának elnöke a hó 23-ikán esküdtöt örök hűséget

Stern Jeny urnöknek, Stern József tekintélyes kereskedő leányának.

— **A józsefvárosi toronyórák.** Ha valami közönséges polgári óra bomlik meg, amely valahol a lajbi zsebben húzza meg magát, vagy ott lóg bent négy fal között, hogy csak éppen a család, meg a jó ismerősök lehetnek tanúi a viselt dolgainak, az még csak kis baj, privát ügy. Jön az óráslégény, aztán megreparálja a rendetlen szerszámot s azzal a pontummal. De nem ilyen egyszerű ám a dolog a toronyórával! Ez komoly. A toronyóra nem is egy, hanem mindjárt négy, az pedig a legnevetni valóbb állapot, amikor ahány az órája a toronynak, annyiféle mutat. Kiben higgyen már a szegény ember, ha már a toronyórában sem bízhatik meg, a tekintélyében. Pedig a józsefvárosi toronyóra okot adott erre a bizalmatlanságra legutóbb. Mint tudvaleg, utána járt a dolognak az előjáróság és rájött, hogy az óras a ludas, aki a neki járó átalány fejében nem gondozta a hatalmas óraszerzőmunkát, nem tisztogatta, nem huzogatta fel őket annak rendje és módja szerint. Az előjáróság megtette az előterjesztést a tanáshoz, a tanács ráküldött az órára egy kemény rendeletet, az óras a lélkére vette a megrovást, rohant fel a toronyba, megpucolta, igazgatta a rugókat, kerekeket, az órák megindultak egy helyről és esudák esudája, egyformán mutattak nappal után, egészen — egy hétig. Aztán mutattak annyiféle megint, ahányan voltak. Az előjáróság újra haragudott, a tanács urai haragosan esőváltak a fejüket, az óras bajban volt megint, de ez mind nem csökkentette a blamázt. Hát csak érkezik a mai napon valami kérvény egy másik fővárosi órástól, az aztán vilárosságot vett bele ebbe a zavaros állapotba. De ez már szakdolgoz, hadd álljon hát itt szóról-szóra az erről szóló értesülésünk:

A toronyórák szerkezetéből néhány henger, kerék, sróf és más apróság hiányzik, és nem gyártották belejük az ugynevezett ellenkapcsolót sem, ami arra való, hogy felhúzáskor szabaddá tegye a mutatókat. A toronyórák felhúzása nem csekély munka, a mostani szerkezet mellett pedig az óra működése szünetel, úgy, hogy ez naponként hét-nyolc pernyi késedelmet jelent, ami egy hét alatt körülbelül kitesz egy órát. Az óras mindjárt ajánlatot is tesz, hogy háromszáz forintért megjavítja a tökéletlen óraszerkezetet, azután pedig évi százötven forintért gondját viseli az óráknak.

Az ajánlaton, mint tudósítónk jelenti, a tanács egyelőre gondolkodik. A kérvényező órásnak persze az volna alkalmas, ha nem sokáig gondolkodnék. Mert háromszáz forint rögtön, aztán meg évenként rendszeres százötven forintot bizony helyes kis jövedelem egy kuncsafttól!

— **Váltóhamisító könyvelő.** A Frommer testvérek Laudon-utcai pinceberendezési cég egyik beltagja, Frommer Dániel ma délelőtt panaszt emelt Pártos Samu nevű könyvelője ellen váltóhamisítás miatt. Pártos több ezer forintnyi váltót hamisított Frommer testvérek, Csiffka János és Fokor János neveire és ezekre az utóbbi váltókra még Frommer testvérek kezességét is ráhamisította. A napokban a könyvelő üzleti utra indult és azóta nyoma veszett. Tegnap délelőtt a cég Pártostól egy Bécsből keltezett táviratot kapott, amelyben arra kéri főnökeit, hogy péntekig legyenek türelmemmel, akkor majd rendezni fog mindent. A cégnyomok nem értették meg a táviratot. Pártos ugyanis, amikor a táviratot feladta, azt hitte, hogy már rájöttek a váltóhamisításokra. Este azután a főnökök előtt is világos lett a helyzet. A bécsi postával Pártostól expressz-levelet kaptak, amelyben a hűtlen könyvelő beismerte bűnét. Megírta, hogy a hamis váltókat az Erzsébet-tér I. szám alatt levő Fővárosi bankrésztvénytársaságnál, amelylyel a cég összeköttetésben volt, leszámoltatta és a takarékpénztárnak a leszámoltásról küldött értesítőt pedig elikkasztotta. Arra kéri most főnökeit, hogy ne tegyenek ellene feljelentést, hanem váltsák be a lejárt hamis váltókat, ő majd havi 30 forintos részletekben törlesztani fogja tartozását. A cég természetesen rögtön megtette a feljelentést. A főkapitányság azonnal táviratlag kérte a bécsi rendőrfőnökséget, hogy tartóztassa le a váltóhamisító könyvelőt.

— **A kvóta ellen.** A főváros függetlenségi és 48-as polgársága vasárnap, november 20-ikán délután 1/3 órákor tartja meg a kvótaiellenes nagy gyűlést a Lipót-utca 45. számú ház udvarán levő Turul kerékpár-csarnokban, miután Halmos János polármeres a Vigadó nagytermet megtagadta a gyűlés céljára. A végrehajtó-bizottság nevében Dienes Márton főkérdte ma Kossuth Ferencet, hogy a gyűlésen ő legyen az első szónok, Kossuth azonban kijelentette, hogy a lábbaja miatt nem meri bizonyosan megígérni, hogy részt vehet és szónokolhat a gyűlésen vasárnap. Így a párt nevében Barabás Béla fog beszélni. Délelőtt uttagy küldöttség járt Eötvös Károly országgyűlési képviselőnél s őt is felkérte a szónoklásra. Eötvös elfogadta a meghívást.

— **Ujság a katonáknak.** *Kuropatkin* tábornok, az orosz hadügyminiszter modern újítást hozott be az orosz hadseregbe. Hetilapot alapított, amelyet potom áron, majdnem ingyen fog megkapni minden orosz ezred. A hetilap természetesen a hadügyminisztériumban készül, a legkiválóbb orosz írók és újságírók közreműködésével. Nemesak katonai cikkeket és épületes olvasnivalók lesznek benne, hanem — és főleg — gazdasági utasítások, tanácsok és újítások ismertetései. Ezzel azt akarják elérni, hogy a katonák alapos gazdasági ismereteket szerezzen katonaszkodása ideje alatt, s ezeket kiszabadulása után, amikor falujába visszatér, a gyakorlatban alkalmazza.

— **A drótnélküli telegráf.** Marconi világraszóló találmányát, a drótnélküli telegráfot már a hírlap-tudósítói szolgálatra is fölhasználják. A *Transatlantic Times* az első újság, amely drótnélküli telegráffal dolgozik. Maga Marconi szerelte föl ezt a telegráfot a *Transatlantic Times* hajóján. A husz csemőnyi gyorsasággal haladó hajó fedélzetéről kitűnő pontossággal érintkezett a száz kilométernyire fekvő szárazfölddel.

— **Walsin Esterházy mutyistát keres.** A kutya ugat, a karaván halad. S miután a karaván halad, még hangosabban ugat a kutya. — Ezen, a kutyára nem éppen hízogó bevezetés után álljon itt a levél, amit Walsin Esterházy exórnagy és jogvényesen három esztendőre elítélt csaló írt Clémenceau-nak, az *Aurore* szerkesztőjének Angliából:

Clémenceau urnak, az *Aurore* szerkesztőjének. *Bizalmas és sürgős, nagyon sürgős.* Ön csodálkozik fog azon, hogy tőlem ezt a levelet kapja. Olvassa el figyelmesen, mert megérdemli. Ön nem akarja az amnesztiát, én pedig csak arra gondolok, hogy megbosszuljam magamat azokon a gyávákon, akik cserben hagytak és akikért fölföldöztem magamat.

Néhány irat, amely birtokomban van és amely megerősíti állításaimat, abba a helyzetbe juttat, hogy sok bajt és kellemetlenséget okoznak azoknak az embereknek, akik ellen szívem gyűlölettel van eltelve, de mivel messze vagyok Franciaországtól, a honnan nem kapok hírt s mivel nem tudom, hogy mi történik ott, előbb tisztába kell jönnöm azzal, hogy miként érvényesíthetem fegyvereimet s miként biztosíthatom hatásukat. Ismerem a kormány szándékait s tudom, hogy meg akarja menteni azokat a tábornokokat és gyávát, gaz politikusokat s meg vagyok győződve, hogy fegyvereim, ha ügyesen használjuk, a legnagyobb zavarba hozzák ezeket az embereket.

Van egy eszmém, amelyet egy a helyzetről tájékozott emberrel meg akarok hányolni, a nélkül, hogy bárkinek is sejtelmé lenne róla. Ön ez az ember, aki talán legutóbb fájdalmat és keserűséget okozott nekem, de ön legalább sohasem titkolta hozzám való indulatát és érzelmét. *Akarja-e gyűlöletét az én gyűlöletemmel titokban egyesíteni?* Akar-e engem erőm értékesítésében vezetni? A bosszu kiirthatatlan vágya lelkesít engem. Az idő rövid, küldje azonnal hozzám bizalmi emberét. Senki sem fogja megtudni, hogy önnek irtam és biztosítom, hogy én egyedül el fogom végezni az egész munkát.

Akármit mondott is ön azokról az emberekről, akiket megtámadott, legyen meggyőződve, hogy fogalma sincs arról, hogy ezek miféle emberek. Majd én meg fogom önnek mondani. Nem vagyok sem ostoba, sem gyáva. Van elég fegyverem s minden áron meg akarom magamat bosszulni, de nem akarok több hibát csinálni.

Feleljen nekem egy szóval az *Aurore* első oldalán. Esküszöm önnek, hogy jól fog járni s hogy nem fogja megbánni. Címem: 40., Upper Gloucester place, Dorset square. Ez a címem annak az embernek szól, aki ön hozzám fog küldeni. Minthogy Franciaországból érkező összes leveleimet fölbotják, levelet így sziveskedjék címezni: Demichiel, with the letters of Dematteo, 6, Upper street, coventry.

Walsin-Esterházy.

Clémenceau kinyomatta a levelet az *Aurore*-ban s valami olyan megjegyzést tett alája, hogy nincs kedve Walsin-Esterházyval egy célra törni, mert annak az urnak a végcélja a bagno. És minek kell segítség Esterházyknak. Kipakkol ő majd mindent magától. S akkor aztán csakugyan nagy botrányok várhatók, amelyek e pillanatban még nem kívánatosak. Heverje ki előbb Franciaország a tegnapi és ma izgalmaikat.

— **Elgázolta a vonat.** *Ceyléd* mellett az éjjel egy vonat elgázolta Csarek Ferenc vasuti munkást. A szerencsétlen embert haldokolva hozták föl a fővárosba a Rókus-kórházba, ahol rövid kintalás után meghalt.

— **Fekete kávé katonák.** A budai vár Ferdinánd-kaszárnyájából nemrégiben kihureolkodott a második számú hidásvezred. Helyébe egy bosnyák ezred költözött be a kaszárnyába és ez késő veszedelem a környék kis kormosáira, szatócsaira nézve. Anyira veszedelem, hogy egymásután bukik meg a sok kis üzlet, amely mind a kaszárnyára alapította a létét. A bosnyák katonák tudniillik a világ legjózanabb népe. Szeszos itallal egyáltalában nem él, sertéshúst, vagy olyas kolbászt, virslit, aminek a tartalmával nincsen teljesen tisztában, nem eszik. Még a marhahúst se igen szereti. Fő-fő tápláléka az ürühs, amiből hetenkint legalább háromszor ki is veszi a részkét. S azonkívül kávét iszik, sok kávét, naponként háromszor is. Reggelire is ezt kapnak a többi katonák zupája helyett, azonkívül amikor parancsolnak, mindig rendelkezésükre áll a kávé fekete kávéja eszénként egy krajcárért. Ha az ember meggondolja, hogy azon a krajcár-ron meg nyerni is kell a kántinosnak, nem igen vágyakozik a kaszárnyára kávéja után. Vaosorára rendszeren egy kis cukor meg egy darab kenyér a menü. Ez a koszt azonban — úgy látszik — nem igen ér föl a mi bakáinkéval, mert a legutóbbi nagygyakorlaton éppen a bosnyákok voltak azok, akik kidültek a nagyobb ygalog utakon.

— **A vonat előtt.** Kád-Kápolnáról táviratozzák, hogy a budapest—lemergi gyorsvonat a *Ludas és Kád-Kápolna* állomások közötti nagy átjárónál elütött egy öreg embert. A gyorsvonat megállt, hogy a szerencsétlenül járt emberen segíthessenek, azonban dr. Brann orvos, aki a vonaton volt, már csak a szerencsétlen ember halálát konstatahata. A halott-nál semmiféle iratot sem találtak, amelyből a személyazonosságát meg lehetett volna állapítani. A vonatvezető előadása szerint az ismeretlen öngyilkos-ságot követelt el, mert készakara ugrott a vonat elé, úgy hogy a gyorsvonatot már nem lehetett megállítani.

— **Drága a gyémánt.** A transvaali háború hatását meg fogják érezni azok a boldog halandók, akiknek még mindig vannak gyémántjaik. *Brüsszelből* hozza hírül a táviró, hogy a gyémánt-köszörsőknek a háború miatt kevés a munkájuk s így a De Beers Company, melynek székhelye Kimberleyben van, nagyon felemelte a nyers gyémánt árát. A nagy antwerpeni gyárosoknak már nagyon kevés a nyers anyaguk s Amsterdamban is sok ezer gyémántköszörsülő van munka nélkül.

— **Szélhámus kérvényező.** Furfangos szélhámus tartóztatott le ma délelőtt a rendőrség. Abból élt az illető, hogy kéregető leveleket küldözgetett szerte az országba. *Nógrády* Antalnak hívják és 43 esztendő, nőtlen napidíjas. Az utóbbi időben ügy-nökösködéssel foglalkozott s már többször meggyűlt a baja a büntető hatóságokkal. A büntetés elől azonban mindig kivonta magát, mert elbetelegnek mondották és tébolydába vitték. Volt a lipótmezei, a győri, a kaposvári elmegyógyintézetekben, ahonnan rendszeren mint gyógyultat bocsátották el, sőt egy ízben az irgalmasok budai kórházának megfigyelő osztályából megszökött. A nyolcvanas években az egyik miniszteriumban napidíjas volt. Ekkor a használt bélyegeket értékesítette, amiért először került a büntető törvényszék elé, amely 1897-ben vizsgálati fogságba helyezte, ahonnan a tébolydába került. Amikor nem volt tébolydában, rendszeren munka és foglalkozás nélkül kóborolt. Néhány hónap előtt beállított az orvosi klinika portásához és *Lajos Elek* szigorló orvosnak mutatva be magát, arra kérte a portást, engedje meg, hogy leveleit az ő nevére címethesse. A portás megengedte és azóta gyakran jöttek levelek, de leginkább pénzküldemények. Nemrégiben a tudományegyetem orvoskari dekanátusához átirat érkezett a nagyváradai székeskáptalantól. Az átiratban a káptalan *Lajos Elek* szigorló orvos pénzt kérő kérvényét is megküldötte azzal a megjegyzéssel, hogy az külalakja után itélve valószínűleg hamisítvány. Ugy is volt. *Lajos Elek* kérvényén, amelyben megható szavakkal festi a szegény orvosnövendék nyomorát, úgy a dékán véleményező aláírása, mint a dekanátus pecsétje hamisítványnak bizonyult. Így azután, amikor *Lajos Elek*, illetve *Nógrády Ágoston* ismét jelentkezett a portásnál, a portás átadta a rendőrségnek, amely letartóztatta. A vizsgálat eddig kiderítette, hogy a szélhámus Egerből, Szepesváraljáról, Szombathelyről, Győről, Besztercebányáról kapott pénzesutalványokat. Valószínű, hogy innen is hamisított kérvényekkel csalta ki a pénzt. A vizsgálatot folytatják.

— **Halálos elgázolás.** Szabó Mihály 42 éves kocsis ma a hidegkúti-uton követ szállított szekerén. Völgynek ment és meg akarta állítani lovait, hogy a kereket megkösse, de e közben oly szerencsétlenül ugrott le, hogy a kerekek alá került, amelyek halálra zúzták. A szerencsétlen ember holttestét a boncoló intézetbe vitték.

— **A pálinka ellen.** A bécsi munkások józanságát dicséri a mozgalom, mely mind nagyobb arányokat ölt a császárváros munkáskörökben. Dr. *Pösch* és *Fröhlich* vezetése alatt megalakult az *Abstinensok* köre, melynek első sorban az a célja, hogy vasárnaponként bezárják a pálinkamérőseket. A kedden este tartott nagygyűlésen sok ezer főre menő munkás elhatározta, hogy megkeresi a hatóságokat, hogy kivánságukat teljesítse. Nálunk Budapesten, Isten nagyobb dicsőségére éppen vasárnap rugnak be a munkások. Hát itt sem volna éppen megvetendő, ha követnék a bécsiek példáját.

— **Sarcey könyvei.** Árverezik, egyre árverezik a nagy *Sarcey* könyvtárának darabjait. Anyikönyve volt az elhunyt kritikusnak, hogy nyolc napig tart a licitáció. Óriási tömeg vesz részt ezen a nagy könyvteljesítésen, s az egyes darabokért szép árakat adnak. Az első nap 9854 frankot jövedelmezett. Ezerötszáz kötetet adtak el ezért a majdnem tízezer frankért. Egy Stendhal könyv (ajánlással) 270 frankért kelt el. Egy Theuriot 100 frankért. Legtöbbet adtak *Goudeau* egy munkájáért: 439 frankot. Érdekes *Emile Bergerat*nak, az ünnepeit színműíróinak ajánlása, amely így hangzik:

*Sarcey*nek, *gyilkosomnak* — szívélyes üdvözléssel. *Emile Bergerat*.

Ezt ugyanis néhányszor kegyetlenül lekritizálta a rettegett kritikus.

— **Cáfolat.** Egy esti lap a *Folies-Caprice* mulató ismert komikusának, *Schönberg* Józsefnek betegségéről adott hírt. A mulató vezetősége tudatja, hogy a hír tévedésesen alapszik, mert *Schönberg* teljesen jól van és ma is játszott.

— **Arkanzas gyémánt.** A technika mai fejlett állapotában a drágakövek utánzása csudálatos tökéletes. Hanem az Arkanzas gyémánt különösen a legjobb utánzat folió nélkül. Erről bárki meggyőződést szerezhet a *Magazin Arkanzasban* (Teréz-körút 10.)

(x) **Szálló-megnyitás.** Holnap, szombaton nyílik meg VII. kerület, Király-utca 39-ik szám alatt a fényesen berendezett *Elite-szálló*, amelynek *Mandl Albert*, az ismert szakember az igazgatója.

Valentin kisasszony tragédiája.

— A *Budapesti Napló* tudósítójától. —

Budapest, november 23.

Szomorú temetési menet vonult ki ma délután a kőbányai uton lévő új temetőbe. Szomorú volt azért, mert alig kísérté ki valaki utolsó útjára a szegény *Jaquenaud* Valentint, az előkelő házakban nagyon jól ismert francia nyelvitanárnőt, aki — bár már túl volt az első szerelem korán — meghalt, mert szeretett. Nagyon szomorú a szerelmének története is. Kitanitató, diplomához segített egy fiatal embert, akin egész lelkével csüggyött s akiért fáradt, dolgozott több mint egy évtizeden át s aki azt ígerte neki, hogy ha diplomához segíti, elveszi feleségül. Mikor azután a diploma megvolt, az a fiatal ember, aki az ő álmainak netovábbja volt, elhagyta, megcsalta nyomorultul; de ekkorra már a hosszas küzdelemben elhervadtak a rózsák a szerelmes leány arcán s nem akart tovább egyedül fáradni, küzdeni: *golyót röpített az agyába.*

Amikor az a fiatal ember elhagyta, nem maradt senkije, csak egy-két barátja s ezek kísérték ki az utolsó útjára a szegény Valentint, aki tizenhárom esztendei küzdés és reménykedés után itt halt meg, távol az övétől, messze idegenben.

A *Dembinszky-utca* 8-ik szám alatt lévő házban lakott már évek óta *Jaquenaud* Valentin 34 éves református vallású diplomás francia nyelvemesternő, aki *Ecubleuse*-ből jött Magyarországra, hogy nyelv-ismeretével itt fenntartsa magát. *Kohn* Mór hordártól bérelt egy csinos kis szobát. Nagyon csendes, szelid természetű leány volt, aki a legelőkelőbb házakhoz jutott be nyelvitanárnőnek. Beszélt négy nyelven: németül, franciául, angolul és olaszul.

Amikor tizenhárom esztendővel ezelőtt Budapestre jött, álmolni se mert volna arról, hogy olyan jó módra fog jutni, mint amely osztályrészeül jutott. Akkor még fiatal leány volt, alig 21 éves. De jó modora és alapos készsége révén előkelő tanítványai akadtak, akik jól megfizették, úgy hogy évente ezerötszáz forint keresete is volt.

Alig hogy Budapestre jött, megismerkedett egy állatorvosi akadémiai hallgatóval, akinek nagyon megtetszett a nem nagyon szép, de rendkívül okos és szellemes leány. Gyakrabban találkoztak egymással a barátságából szerelem fejlődött, amely azután olyan végzetes lett a szegény leányra nézve.

Ez az állatorvos meglehetősen könnyelmű ember volt. Amikor a leánnyal megismerkedett, akkor már járt az akadémiába; a vizsgálat azonban nem tette le. A leány annyira megszerette a különben szegénysorsu fiatalembert, hogy pénzbeli segítséget is ajánlott neki. A fiatal ember elfogadta ezt, de ettől az időtől fogva még kevesebbet gondolt tanul-

mányaival. A leányt azonban egyre hitetgette. Ekdözött neki, hogy nagyon szereti, hogy egyetlen vágya az, hogy feleségül vehesse. *Valentin kisasszony* hitt a fiatalembernek s minden keresetét ráköltötte.

Telt-múlt az idő s a fiatalember ezelőtt négy esztendővel letette az állatorvosi vizsgát. Elérkezett volna az idő, hogy ígérését beváltsa, de egyre halogatta a házasságot.

— Majd előbb valami jó állás után nézek — mondogatta a leánynak — hogy neked ne kelljen többé tanítanod.

A leány bizalma már-már megrendült, de a fiatalember meg tudta erősíteni abban a hitben, hogy feleségül veszi. Ez persze mindig csak arra szolgál ürügyül, hogy minél több pénzt csalhasson ki tőle.

Az idén október elején a fiatalembernek le kellett rukkolnia, hogy eleget tegyen katonai kötelezettségének. Két évet kell szolgálnia, mert — mint volt őrmester — a katonaságtól is kapott stipendiumot tanulmányai elvégzésére. Mielőtt elment, a leány megkérdezte tőle, hogy mint gondolkodik az esküvő felől.

— Várj addig, — mondotta — amíg leszolgálok a két esztendőt. Hiszen olyan sokat vártunk már egymásra, hogy ez a két év fel se tűnik.

A fiatalember tényleg elment október elején. Érzékeny bucsút vett a leánytól, aki azonban akkor már nagyban kételkedett. Kételkedése nem is volt hiábavaló, mert ezelőtt pár héttel megtudta, hogy vőlegénye, aki Babelin, a méntelepnél, mint állatorvos szolgált, hűtlen lett hozzá.

A kétségbeesett leány levelet írt neki, amelyben szemére veti, hogy mit köszönhet neki s kérve kérte, hogy ne hagyja el, mert az halála lenne. *Goromba* válasz jött; ez volt a levél végén:

— Ha még egyszer ilyen levelet írsz, elhagylak és feléd se nézek többé!

Jaquenaud Valentint teljesen kétségbeejtette ez a levél. A *Dembinszky-utca* 8-ik számú házban, ahol lakott, volt egy jó barátja, *Lehmann* Margit, akinek keservesen panaszkodott, hogy nem bízik többé vőlegénye ígérétében, de kijelentette, hogy nem éli túl azt a szegényt, hogy ha vőlegénye elhagyja.

A jó barátok azt a tanácsot adták *Jaquenaud* Valentinnek, hogy írjon vőlegényének még egy levelet, amelyben a leghatározottabban vonja kérdőre viselkedésért s határozott feleletet kérjen tőle arra nézve, hogy mikor veszi el feleségül.

A levél vasárnap elment. Miután feladta, bement barátjánőjéhez, *Lehmann* Margit-hoz:

— Meglátod, hogy a válasz szomorú lesz rám nézve; de nem is élem túl, ha elhagy a Viktor.

Lehmann Margit végigszalta, hogy nem lehet az a válasz olyan kétségbejítő, hiszen föl se tételezhetik azt a Vikorról, hogy szavát megszegje. De *Valentin kisasszony* szomorúan rázta a fejét.

— Nem bízom én már semmiben és senkiben!

Kedden reggel nyolc órákor levelet hozott a posta *Valentin kisasszonynak*. Rövid volt a levél, de nagyon rideg. Csak ennyi volt benne:

— Ne reflektáljon rám többé a kisasszony; nem vehetem el feleségül.

Lehmann Margit éppen ott volt a *Valentin kisasszonynál*, mikor a levelet megkapta. A boldogtalan leány elájult és alig tudták életre kelteni. Amikor azután felocsudott, kérte a barátjánőt, hogy hozzon el neki valamit a lakásából. Látszólag egészen nyugodt volt, pedig ekkor már kész volt az öngyilkosságra.

Alig ment ki *Lehmann* Margit a szobából, lövés zaja hangzott ki onnan s mire beszaladtak a házbellek, a *Valentin kisasszony* ott feküdt a padlón, átlőtt halántékkal, halva. A jobb kezében a revolver volt, a balban pedig a hűtlen fiatalember arcképe.

Az asztalon két levelet találtak. Az egyiknek a borítékán ez a szó állott:

Végrendeletem.

Ezt a levelet a rendőrség emberei nem bontották föl, de volt egy másik levél is, amelyre ez volt írva:

An die Löbliche Polizei Direktion

Budapest.

Ebben a levélben a *Valentin kisasszony* a temetése iránt intézkedik. Kéri azután a rendőrséget, hogy ne boncoltassa fel.

A rendőrség egy pár száz forintról szóló takarékpénztári könyvet, egy arany karperecet, egy gyűrűt és egy fülbevalót talált az öngyilkos kisasszonynál.

A *Dembinszky-utca* 8-dik számú házban nagy szomorúságot keltett *Valentin kisasszony* öngyilkossága. Megható szeretettel övezte mindenki a derék, szorgalmas, tisztességes leányt.

Ma délután, mikor tudósítónk ott járt a Valentin kisasszony kis hónapos szobájában, két komor ur járt ott, akik számon vették a Valentin kisasszony minden darab holmiját s lőtárolták azt az aróképet is, amelyet a szerencsétlen leány — amikor már halálfehér volt — a kezében szorongatott.

A cár pénzügyminiszterét elfogták.

— Leiter Jakob legújabb szereplése. —

Budapest, november 23.

A londoni börzét ma riasztó hír zavarta föl. Pánik támadt; azok a pénzemberek, akik orosz értékpapirokban dolgoznak, fél-őrülten szaladgáltak föl és alá. A hír csakugyan rendkívüli és megdöbbentő volt. Rövid távirat, a *Daily Telegraph* hasábjain, ezzel a tartalommal:

Pétórvár, november 23. Witte pénzügyminisztert letartóztatták. Az elfogás oka ismeretlen. — Saját tudósítónktól.

A hír nem maradt meg Londonban. Fürgén széjjelvitte a drót, első sorban a párisi, berlini, new yorki tőzsdékre és a hírlapok szerkesztő-ségeibe. A legnagyobb rémületet Pétervárott okozta. Ott, a politikai titkok hazájában, senki sem tudott Witte pénzügyminiszter tragédiájáról. Mint a villám, úgy hatott a *Daily Telegraph* híre. Az emberek riadtan keresték okát a rendkívüli és megmagyarázhatatlan eseménynek. Ki hinné, hogy a ragyogó pályájú Witte, aki Oroszország számára fényesen végigpompolta egész Európát, ekkorát bukják! Ő volt még csak néhány hét előtt is a cár egyik legmeghíttebb tanácsadója. Egy idő óta ugyan azt rebesgették, hogy valamely vasut-ügyben nagyobb rendtelenségnek jöttek nyomára, de hogy ennek levét Witte ily kezservesen igma meg, arra nem mert senki sem gondolni.

Míg a pétervári börze ijedtében levegő után kapkodott, azalatt Berlinben, Frankfurtban, Bécsben már nyomtatták az esti lapokat. Mindegyik tudott valamit a szenzációs eseményről, sőt egynémelyik nagyszabású politikai összeesküvést is sejtett. A nagy közönség ezekből az esti lapokból tudta meg, hogy a cár pénzügyminiszterét váratlanul börtönbe vitték. Természetes, hogy egyszerre érdekelt vesztette a dél-afrikai háború és a kvóta, mindenki találgatott, kombinált, okoskodott a Witte esete körül. A riporterek egész serege ellepte az orosz nagykövetségek hivatalos helyiségeit, ahol azonban nem tudtak semmit a cár pénzügyminiszterének tragikus sorsáról.

Budapestre délután telefonozták a hírt Bécsből és Berlinből. Az estilapok kiadták, némelyik fönttartással, más meg komoly kommentárral. De az elfogás körülményeiről és okairól az idevaló lapok sem tudtak semmit. Mindössze a következő táviratokat tették közzé:

Pétórvár, november 23.

Széltiben beszélük, hogy egy igen előkelő államhivatalnokot, aki eddig a cárnak legelső bizalmi embere volt, letartóztatták.

Berlin, november 23.

Pétórvárról azt jelentik ide, hogy Witte orosz pénzügyminiszterét letartóztatták. A letartóztatás okáról még eddig sem tudnak.

Bécs, november 23.

Az idevaló orosz nagykövetségnek tudakozódtak, vajjon igaz-e, hogy Witte orosz pénzügyminiszterét letartóztatták. A nagykövetségnek kijelentették, hogy semmit sem tudnak a dolgról.

Berlin, november 23.

A *Lokalanzeiger* fönttartással közli azt a hírt, hogy Witte orosz pénzügyminiszterét letartóztatták. Az említett újság ezt a hírt már azért is valószínűtlennek tartja, mert II. Miklós cár trónralépte óta mindig Witte volt legbensőbb tanácsadója, akinek tanácsát minden fontosabb ügyben kikérte.

Végre este tizkor a következő távirati jelentést kaptuk:

Bécs, november 23.

A bécsi tőzsdén ma délben egy kómikus félreírás következtében nagy nyugtalanság és pánik támadt. Berlinből ugyanis azt jelentette a táviró, hogy Witte orosz pénzügyminiszterét elfogták, azután egy másik hír jött, amely azt újságolta, hogy Witte pénzügyminiszter öngyilkos lett. A híreknek sok hívője akadt, mert az utóbbi napokban elterjedt a külföldi sajtóban az a mende-monda, hogy az orosz pénzügyi kormányzat nagy sikasztásoknak jött nyomára. Később aztán kitudódott minden. Megjött a távirati jelentés, hogy nem Witte pénzügyminiszter, hanem Witte cirkuszigazgatót tartóztatták le.

Berlinben, ahol szintén elterjedt a *Daily Telegraph* közleménye, nagy feltűnést keltett az elfogtatás híre. Nyomban illetékes helyre fordultak felvilágosításért, de az orosz nagykövetségnél semmit se tudtak a pénzügyminiszter letartóztatásáról, míg aztán oda is megjött a cáfólat.

Beszélik, hogy a félreírás nem volt egészen véletlen, mert egy hatalmas klikk dolgozik titokban Witte pénzügyminiszter ellen.

A *Lokalanzeiger*nek táviratozzák Pétervárról, hogy Witte pénzügyminiszter nemrégiben szabadságot kért, de a cár visszautasította azzal a megokolással, hogy amíg a hirhedt vasutépítési szédelgés ügye nincs teljesen tisztázva, addig a pénzügyminiszter nem mehet szabadságra.

Ez a távirat mindent megmagyaráz. Megmagyarázza, hogy ezuttal a *Daily Telegraph* szerkesztőségébe kopogtatott be Leiter Jakob, a humoros és szomorú félreértések nagymestere.

Witte pénzügyminiszter ur tehát sem nem fogoly, sem nem öngyilkos. Csak egy cirkuszigazgatót helyeztek idővellett nyugalomba,

Dolezsál-táviratok.

— A cseh obstrukció alkalmából. —

1 óra. — A képviselőházból jelentik, hogy Dolezsál még egyre beszél.

1/2 óra. — Dolezsál még egyre beszél.

3/4 óra. — Dolezsál éppen most jelentette ki, hogy nemsokára ráter indítványának tulajdonképpen tárgyára.

2 óra. — Dolezsál üres padok előtt még egyre beszél.

Előlegezem a fenti mottó alapján lapunk zárta-cok *Dolezsál* urnak a következő táviratokat:

Éjféli. — Dolezsál még beszél. Kijelentette, hogy nemsokára elér beszédé végehez.

1/2 óra. — Dolezsál még beszél. Most mondta, hogy néhány óra múlva valószínűleg fogja tartani, hogy még a héten elérkezik beszédének közepére.

1 óra. — Dolezsál még beszél. Épp az imént fejtette ki, hogy beszédének első részéről nemsokára azt mondhatja, hogy be fogja végezni.

1/2 óra. — Dolezsál még beszél. Legutóbbi mondatában azt a nagyfontosságú kijelentést tette, hogy talán holnapután délben befejezi szónoklatának első mondatát.

2 óra. Dolezsál még beszél. Kijelentette, hogy mindjárt elkezd szónoklatát.

3 óra. — Dolezsál még beszél. Azt hangoztatta, hogy beszédét még el se kezdte.

1/2 óra. — Dolezsál még beszél. Az imént így kiáltott fel:

— Uraim! Hadd szóljak én is néhány szót...

És így tovább.

—o.—

SZÍNHÁZ, ZENE.

* Opera. Nulla dies sine — vendégszereplés. Az Operában ma is vendégének lépett föl: *Warmuth* Ignác, aki már nem ismeretlen a budapesti közönség előtt. Egy ízben már énekelte nálunk *Don José* szerepét, de akkori föllépése balszerencsével járt. Nagyfokú indispozícióval lépett a szinpadra és nem tetszett. Akkor hirtelen megszakitotta vendég-játékait és távozott Budapestről, de most újra visszatért hozzánk, hogy a hirnevében esett csorbát kiküszörülje. Ma este a *Zsidónőben* Eleázár énekelte és a multkorinál jóval nagyobb szerencsése volt. Ma csak a trémájával küzdött, a mit — fájdalom — nem mindig tudott diadalmasan legyőzni. Vannak énekesek, akik sohasem veszítik el ezt a gonosz, fojtogató érzést, ha tizenöt-husz évet töltenek is a szinpadon. *Warmuth* Ignác is ezek közé tartozik. Otthon, vagy a próbán dobálóznak a magas hangokkal és amikor a közönség előtt állanak: hirtelen megbénulnak a hangszálak és nem merik kibocsátani azt a hangot, ami megkoronázná a sikert. *Warmuth* tenorja ma sokszor könnyedén szárnyalt, de ma is megtörtént a második felvonás végén, amikor Eleázár elátkozza Leopold herceget, hogy az előirt magas hangot nem merje énekelni, hanem gyorsan lement a közép-fekvésbe és egy biztosabb — de hatástalan — hanggal fejezte be a maledikciót. *Warmuth* ma csak az ensembleben merő kieresztési csengő — bár egy kissé vékony kaliberű — tenorját. Amikor magára maradt, megijedt és óvakodott fölmászni a magas hanglétrára. A közönség barátságosan fogadta

Warmuth mai vendégszereplését és a felvonások végén többször kitapsolta a fő-szereplőkkel együtt. *Diósné* drámái erővel énekelte Recha szerepét és *Petony Irén* mint *Eudoxia* hercegnő gyönyörködött a közönséget finom, előkelő művészetével.

* Magyar Színház. A *Szulamit* című zsidó daljáték, a *Kisfaludy-színház* száz előadását beleszámitva, voltaképpen százötvenedik előadását érte meg ma este. A ritka nagy siker, amelyet ez a szövegében és szerepében egyaránt naiv szinpadai termék elért, csak azt bizonyítja, hogy az emberek a szinpadon is a szokatlant keresik leginkább. S amilyen sajtószerepének a zsidó daljátéknak az egész szinpadai karrierje, olyan sajtószerep a Letűnése is a játékrendről. Helyet csinál egy másik darabnak, a nélkül, hogy maga elvesztette életeterejét és végelgyengülésben halma meg, mint a musorról lekerülő darabnál ez már szinpadai törvény. A *Szulamit* mai ötvenedik előadását is teli pad sorok nézték s az az intenzív hatás, amelyet a naiv darab ma is tett, a *Magyar Színház* két művésznőjének az érdeme. Ez a két művésznője a színháznak *L. Komáromi Mariska* és *Ledofsky Gizella*. Az előbbi *Szulamit*ja különösen énekrészeiben emelkedik túl erősen a *Magyar Színház* előadásainak a színvonalán, az utóbbinak az Abigailja pedig általában a legszebb drámai alkotások egyike, amelyeket az utóbbi években az ifjabb női színészgeneráció tagjaitól láttunk. Igazság, erő és mélység volt ebben az alakításban, amely mint egy embert ragadja meg az egész közönséget. Nem egy könnyet láttunk csillogni ma este is ennek az alakításnak a hatása alatt nemsokára asszonyok, hanem kérés szíviű férfiaknak a szempilláján. Ennél többet pedig csakugyan nem lehet várni egy szubrett-primadonnától, ha beszegődik — drámai hősnőnek. *Beöthy Zsig* Abolonia énekelte erősebb, mint a milyen játék dolgában. Semmit sem köthetünk jobban ennek az intelligens fiatal színésznek a szívére, mint azt, hogy hanghor-dozásban, úgy mint mozdulataiban szokják le a leg-sablonosabb theatralitástól, amely mindinkább hatalmába keríti. A zenekar az ötvenedik előadás tiszteletére, *Fekete* karmester vezetésére alatt, erősen ingadozott. A közönség sokat tapsolt *Komáromi* asszonynak és *Ledofsky* kisasszonynak. (M—s.)

* Hírek a Vigaszínházról. *Benedek Elek* látványos tündérregéből, a *Tobbszines királyfi*ből, ma tartották meg az olvasó próbát a *Vigaszínházban*. A tündérregé összes főbb szerepeit a *Vigaszínház* ismert művészei játsszák. Ez az első eset, hogy első sorban gyermekeknek szánt darab nem gyermekek ábrázolásában kerül színre. A látványosság előkészületei a *Vigaszínház* összes műtermeit foglalkoztatják. — Az *Osztrigás Mic*, *Feydeau* bohózatára iránt oly nagy a közönség érdeklődése, hogy a *Vigaszínház* igazgatósága hosszabb időn át megszakítás nélkül tartja műsorán a darabot. Erre való tekintettel most a második szereposztásban folyunk a próbák a darabból. — *Blumenthal* és *Kadelburg* új *Viszonitálás* (Als ich wieder kam...) című bohózatára, mely az *Aranykakas* című népszerűvé vált darab folytatása, a *Tobbszines királyfi*val párhuzamosan készül a *Vigaszínház*. A *Viszonitálás* is *Fai J. Béla* átdolgozásában kerül színre.

* Montecarlo színésze. A *Népszínház* kullisszái mögött egészen szokatlan kis kullissza-történetke jár most szájról-szájra. A színháznak van egy jóvaló színésze, aki valamikor — gazdag földbirtokos volt. Két birtoka is volt s mind a kettőt elnyelték a *montecarlói* játékbank roulette-asztalai. Azért fáradhatatlanul keresi fel újra meg újra a játékbánrt: hatja a játékszenvedélye s az a vágya, hogy szolgáltatába kényszerítse a szerencsét.

— Meglátsátok, egyszer mint milliomos fogok onnét hazajönni! — hajtogatja egyre a színészkolle-gáinak s minden újabb *monte-carlo*i látogatása után üres zsebekkel tér vissza a szinpadra.

Egy ízben már sikerült neki harmincezer frankot nyernie, de keveselte ezt a nyereséget és két nap alatt visszaadta az utolsó frankig. *Monte-Carlo* o makoas színész-látogatójának a személyét különben az tette most aktuális a *Népszínház* kullisszái mögött, hogy pár nap előtt felkereste az igazgatóját s kéthavi szabadságot kért tőle.

— Most a saison közepén? — mondta neki az igazgató. — Szó sem lehet róla!

Erre kapta magát és engedelem nélkül utazott el. Levélben értesítette az igazgatót, hogy *Monte-Carlo*ba utazott, mert — oda kellett utaznia. Három-ezer forint örökséghez jutott s most elment, hogy egy újabb kísérletet tegyen, nem lehetne-e a szerencse istenasszonyát mégis kényszeríteni, hogy rámosolyogjon. Azt a kis szerepet pedig, amelyet a *Népszínház* mostani repertoire darabjában, a *Kis szökevényben* eddig játszott, tegnap este már más játszotta helyette.

**** Magyar darab cseh nyelven.** *Berczik* Árpád-nak a *Bábkirálynő* című ismert kis vigjátékát lefordították cseh nyelvre. A kis vigjáték a *Cseh színházak mősora* című könyvvállalatban látott cseh nyelven napvilágot.

**** A Magyar Zeneszerzők Társasága** e hó 10-én tartott közgyűlésében elhatározta, hogy működésével a nagy nyilvánosság elé lép. Tárgyal az *Uránia* tudományos színházzal, hogy itt rendezhesse zenei előadásait; mozgalmat indít egy zeneügyi szaktanács szervezése ügyében, amely éber figyelemmel kísérje és helyes irányba terelje a zenei élet jelenségeit s a kormányknak pártatlanabb szakvéleményeinek szolgáltatja, mint ahogy az eddig történt. A társaság új tagjainak választotta ifjabb dr. *Falk Zsigmondot*, *Verő Györgyöt* és dr. *Farnos Dezsőt*.

**** Az Aurora hangversenye a Telefon Híromdóban.** Az *Aurora* kör, amelynek felolvasó és hangverseny estélyei nagy népszerűségnek örvendenek, legközelebbi hangversenyét holnap — pénteken — oly óriási hallgatóság számára rendezi, aminő a legszenzációsabb koncerteknek sem juthat osztályrészeül másutt, mint Budapesten. Ezt a hangversenyt ugyanis a *Telefon Híromdó* igazgatóságának felkérésére a beszélő újság helyiségeiben tartják meg s így azt a 8000 *Híromdó* állomással 16,000 ember hallgathatja végig. Az estély programját, amelyet ének és zeneszámok, továbbá felolvasások töltenek ki, *Becses Gusztávné*, a jeles írónő állította össze. Az ő kedvéért fognak közreműködni: *Bárdossy Irén*, *Forinyák Gyuláné* (Dory), *D. Handel Berta*, *Inkey Gizella*, *Balla Miklós*, *Barók Lajos*, *Czemer Lajos*, *Kiss Béla*, *Kornay Richárd*, *Odry Zúrad* és *Szávics Zárkó*. Kezdeté este fél 9 órákor lesz.

Jászai Mari.

Budapest, november 23.

Egy újság ma a déli órákban valami nagyon szomorú szenzációt akart juttatni az embereknek a fekete kávé mellé: — arra pazarolta a részvétét, hogy Jászai Mari asszonynak a színpadtól való visszavonulását jelentette kegyeletes és sajnálkozó sorokban.

Szerencsére a szenzáció igen, igen rövid életű volt. Mert amikor az emberkék a délutáni kávé mellé telepedtek, egy másik fürge újság messze kergette a kis fekete írást. Messze, emléjük olyan messze, hogy jó husz esztendeig ide se érhet többé. Haszna volt a dolognak, az igaz. Megszólaltatta Jászai Marit, aki pedig igen fukar írás dolgában. És ez nagy kár. Veszt a sok sűrű hallgatásával az irodalom. Pazarszépen ír. Olyan egész minden mondata, akárcsak ő maga.

Hogy legelsőbben is a nyilatkozata mellékes dolgaival végezzünk, van benne sok rejtett malícia. Nyilván az ellenségeinek szánta a ragyogó zsenijű művész, ha vannak. Alig tudjuk elhinni. Bűn volna valóban. Es a maliciák sorában a legélesebb, a legfinomabb (Juvénál megirigyelhette volna tőle) a naivan ravaszkodó utalás orvosainak pontos, de milyen pontos lakáscímére, hogy akik neki el nem hiszik, hogy jó egészségben van, fáradszék el *Bartha* és *Irsai* doktor urakhoz, tőlük, náluk megtudhatják.

De nem ez a fődolog. A fődolog az, hogy a kitűnő művész egészséges, vidám, tele van friss munkakedvvel, akarattal, buzgósággal, tervekkel és bizalommal. Bizalommal: ez itt a lényeg. Jászai Mari ért a dologhoz. Rengeteget tud. Nemcsak a legnagyobb magyar művész, de a legelső színházi tekintély is. A világirodalmi tájékozottsága, az invenciója, a rendező talentuma és objektivitása a valódi értékek megbecsülésében olyan kivételesen nagy, hogy a Nemzeti Színház minden baja alighanem egy csapásra megszűnne, ha valami szerencsés és nemes sugallat őt állítaná az ország első színházának élére. Kérem, nem olyan furcsa dolog ez, amilyennek így első tekintetre látszik. Csak stíl kellene hozzá, sok stíl és valami kevés szív.

Egyébként azt tartja e sorok szerény és megállapodott és megállapított tekintélyekkel szemben igen bátortalan írója, hogy Jászai Marinak a színház közeli multjáról, jelenéről és jövődjéről vallott nézete alighanem alaposabb, mint az a tengersok nyomtatás, amit hosszú idő óta a Nemzeti Színház leszólására valami lesújtó buzgósággal pazarolnak. Végre is az a műsor, amely az ország egyetlen klasszikus színpadáról öt esztendőn át leszorította nemcsak a mi időnknek, de talán minden időnknek egyik legnagyobb tragikai tehetségét, nem lehetett se szerencsés, se a színházhoz fűződő várakozások vonalán levő. Ellenben úgy látja Jászai Mari, hogy gróf *Keglevich István* ba-

jok, gátak és veszedelmek közepette nagy elszántsággal göngyölgeti kifelé a Nemzeti Színház régi nemes tradícióinak szögletbe dobott zászlaját, amelyen két színek kell élesen kiválnia. Egyik a nemes vigjátéké, a másik a tragédiáé. De más azután ne legyen kétszínű a színháznál. Se színész, se színésznő.

(—)

Jászai Mari nyilatkozata pedig szól ekképpen:

Egy reggeli újságban ismét, ezuttal már harmadszor, tárgyalják az én visszavonulásomat a színpadtól. Nem szeretek fontoskodni személyemmel, nem szeretek nyilatkozatokat világgá röpiteni, tehát hallgattam, mikor először megjelent a hír, holott, bevallom, bántott az, hogy van ember, aki engem már megérettnek tart a visszavonulásra, holott én soha következőbb nem voltam önmagam iránt és nagyobb energiával nem tanultam, mint éppen most. *O vosaim*, bármint is állítja az az újság, egy szóval sem tanácsolták, hogy a munkáról letegyek, sőt ellenkezőleg buzdították rá, mikor szükségét látták. (Orvosaim címe: Dr. *Bartha* Gábor tanár, lakik: Kecskeméti-utca 4. I. emelet és dr. *Irsai* Arthur tanár, lakik: Váci-körút 19. II. emelet). Aki érdeklik egészségem iránt, legyen szíves hozzánk fáradni és lekének megnyugvást szerezni, maguktól az orvos uraktól.

A visszavonulástól annyira távol áll lelkem, hogy inkább csak most várom és reménylen színházunk és saját sorsom jobbrafordulását — mint *szencz* természetesen — most várom azt *Keglevich István* gróftól, akit bizonyára azért állítottak a Nemzeti Színház élére, hogy azt méltó műsorral méltó helyére emelje, annyival is inkább, mert *egyellen* megélhetési szüksége is a komoly muzsa szolgálatára utalja; hisz minden egyéb műsort a többi színház okkupált.

Annyira távol állok a visszavonulástól, hogy ha új intendánsunk személyében nem látom, nem reméltem volna színházunk megváltóját, öt esztendei mellözötetés után azon a ponton voltam, hogy más színháznál keressék munkát.

Most azonban erre már nem lesz szükség, hiszen a nemes vigjátékok mellett a tragédiák egész sora van kilátásban műsorunkon.

Mély tisztelettel

Budapest, 1899. november 23.

Jászai Mari.

Az asszonyregement.

— Szerző a darabjáról. —

Budapest, november 23.

Két sirhantnál kell kegyeletes látogatást tennem, mielőtt a premiéremre elmegeyek. Mert annak a két embernek, akik az *Asszonyregementet* már csak a legelsőbb karzatról nézhetik, legalább is annyi köze van ehhez a kis munkához, mint nekem. Szegény *Rosenzweig* odatette a pontot a partitúra utolsó kottája után és lefeküdt meghalni. Nem láthatja már a „machwerk”-jét.

Mert ő machwerknek nevezte a legjobb hiszemben minden munkáját. Nem tudott az istenadta magyarról, azt tudjuk; de bizony néméül se tudott szegény. Nem tudott ő semmit, csak a hangok világában látott tisztán és hallott élesen, de a nyelvről, akármilyen nyelvről, fogalma se volt. Azért csinálta a különösnél különösebb szokat és így a machwerk is. Azt hitte, hogy mert ő macholta valamelyik werket, hát az aztán nem lehet más, mint machwerk. Hogy ez annyit jelent, hogy rossz tákolmány, arról halvány ideája sem volt. Ő csak büszke volt az ő machwerkjére és nem látta a jóízű mosolyt, melyet ez a kedves szava a hallgató ajkára esalt, valahányszor büszke hanguloyzóssal ejtette.

Már Berlinben volt karmester, mikor az új részeket csinálta, de a java itt fogamzott meg agyában, az ő drága Pestjén, melyben nálánál gyönygebb világot senki sem élt. Az első finále fényes indulóját az Angyalidőn egy majorságban gondolta ki ebédközben és mind a két témáját nyomban készen zongorázta le. Meg volt vele elégedve és ennek a Fodor Bernátnál is használatos frázisát adott kifejezést: „das wird krachen!”

A második halott, akinek az Asszonyregementhez köze van, szegény *Neszemly* Artur. A mostani háromfelvonásos alaknak az értelmi szerzője és becsületes szenzálova ő volt. Ő boronált engem össze *Beöthy Lászlóval* az ő ismert módjában. *Beöthy* László még meleg sem volt jóformán mint direktor, mikor Artur örökké dolgozó agyában már kész volt a terv, hogy a *Frauenbataillon* színházi darabot kell csinálni. Leültetett engem és *Beöthyt* egy kávé-

házi asztalhoz. Ős-Budavárában és miatt mi tárgyalunk, utána bicegett a részvénytársaság egyik igazgató tanácsosának és iszonyuan kezdett belő beszélni. Rövid félóra mulva referált a rábeszélés eredményéről ismét a maga modorában és kedves kalábrász-jargonjában:

— Beszopta az ideát az öreg!

És amit megkezdett Ős-Budavárában, azt bevégezte a nap a lóversenyterén és a mult évi St.-Leger alatt létre jött az ügy. Artur egy rozoga széken állva, torkaszakadtából ordította a lova nevét, mely természetesen künn maradt. Káromkodott, mint a fergeget, aztán egyszerre a székről a nyakunk közé ugrott és élénk érdeklődéssel, mintha St.-Leger és rossz jockey soha se lett volna a világon, hozzánk fordult:

— No hát, megvagytok?

Megvoltunk. Mialatt Artur szidta *Cleminsont* és elvesztett egy csomó pénzt, *Beöthy* helybenhagyta a szcenáriomot és negrendelte a darabot.

Szegény Artur mindig nagyra volt vele. Készült a premiére, melyet az ő ellenállhatatlan agitációjával akart „beállítani.” Még a halalos ágyn is csak két dolog járt az eszében: a kvóta és az Asszonyregement. És éppen két héttel a premiére előtt halt meg. Igazán árván érzem magamat, hogy ő is, meg *Rosenzweig* is hiányzik mellőlök az első előadás estéjén.

De hisz a darabról magáról is kell valamit mondanom.

Ugy látszik, az operetteknek is megvan a maguk sorsa. Színházi darab akart ez mindig lenni és annak is terveztem, mikor *Rosenzweig* első operetteje, a *Tél és Tavasz* került színre a Népszínházban. De akkor *Somossy* volt az ő kenyéradója és a vén róka elesalta tőlünk a darabot. Ő sem bánta meg, mi sem. Adták nálunk vagy ötszázszor, Bukarestben százszor, Berlinben hatvanszor, Bécsben ötvennégy-szer és Moszávában ötvenszer.

Ezzel a rovott előélettel lép a Magyar Színház színpadjára. A színház tulajdonosai haragszhatnak rám azért, hogy sok a jóbarátom az újságíró kollégáim között. Egyik sem akarja a darab multját bolygatni, ami pedig kitűnő reklám volna, mert a szindarab nem olyan, mint az asszony. Nem éppen a legrosszabb darab az, amelyről beszélnek, pláne rosszat beszélnek. De úgy látszik, az enyém nem jó, mert senki sem akarja megszólalni. Pedig ugyancsak szolgálatot rá okot, sőt a *Carolához* való viszonya egyenesen csábit egy kis médisancera.

Reiner Ferenc.

Színésznő sorsa.

— Levél a szerkesztőhöz. —

(Névtelenül kaptuk ezt a levelet, amely megkapó őszinteséggel, igaz nyíltsággal mond el dolgokat, amelyek novellákban, regényekben előfordultak már, de ilyen kiáltó panasz formájában még — legalább nálunk — nem járdultak fel soha. Kiadjuk a levelet úgy, ahogy kaptuk. Igazságnak nagy igazság — ezzel a jó embereknek ajánljuk be. Olvasmányának pedig a legérdekesebbek közül való — ez az ajánlás szóljon a cinikusoknak.)

Színésznő vagyok, de nem annak születtem. Családom ősnemes. Atyám duszgadzad földbirtokos volt. Meghalt. Tönkrementünk. Kenyérkeresetből a színi pályára léptem. Szerződve vagyok, tisztességes sikert értem már is el, de fizetésem oly csekély, hogy alig bírok megélni belőle.

Mindéddig a becsület utján maradtam. De érzem, hogy soká így nem bírhatom. Jókédvénnyel kell lennem, toalettkre van szükségem, ez pedig nem megy pénz nélkül. Csak idő kérdése, mikor bukom el. Jön egy gazdag bankár vagy egy élvhajhász világlí. Borzadok jövő sorsomtól, de nem prudériából, hiszen hozzászoktam már az ocsmány beszédekhez és a durva jelenetekhez a színpalak mögött. Fia-tal és szép vagyok, lüket bennem is a vér, de hát hajlamból szerethetőm oly luxus, mit egy kezdő színésznő nem engedhet meg magának, ez a gazdag gentry kisasszonyok kiváltsága, azoké, kikhez hasonló volnék most én is, ha meg lenne még a kastély, az erdő, a lovak...

Ne higgye, szerkesztő ur, hogy nem találok magamat bele a komédiás világba. Kacagok a frivol beszédekben, feltűnően öltözködöm, csinálók adósságot — mint a többi. Csak az utolsó lépésre nem szántam még el magamat. Hanem, mikor a zajos előadások s a még zajosabb vacsorák után fölmegegyek negyedik emeleti udvari szobácskamba, akkor érzem, hogy már lefelé haladok a lejtőn. Megmaradt egy ősi kép abból az időből, mikor még mint kis leánykát liberális fogaton vitt kocsihoz az édes anyám. Egy dédnagybátyámat ábrázolja, ki főispán volt s a Szent István-rend középkeresztese a mult század utolsó tizedében. Nem tudom kiállni ennek az arcnak te-

kintetét, amit ágyammal szemben reám mered büszke lenézésével.

Most nem régen történt — s ezért írom épp e levelet — hogy annyi sok toladó férfi után megismertem valakit, ki nem úgy bánik velem, mint a színésznőkkel szokás, hanem mint ur leánygyal. Oh, mennyire felemelve érzem magamat, — ki sem mondhatom. Minden újságírónak avaszkot kell engednem, minden kőristalóany letegez, minden színész megcsipkedti az arcomat, nagyvilági uraktól rendre kapom a legnyitabb ajánlatokat, s most jó közülök egy, aki megadja a kellő dekorumot, aki gyöngéd figyelmével eláraszt, aki ha egyedül vagyunk is, sohasem megy tovább egy heves légszónál. Szóval itt van mellettem valaki abból a légtörből, melyhez a név jogán tartozom, aki jó, ur, önzetlen, akinek nemes életnézete, lovagias felfogásából ugyszólván mit se hallottam azon idő óta, mióta a színpadon működöm. Ne higgye szerkesztő ur, hogy szerelmes vagyok belé. Nem. Legalább még nem. Hanem... azt hiszem: már igen.

That is the question. It a bükkenő.

Legyek-e a szeretője? Legyek-e a felesége?

Feláldozzam-e oly aránylag kevés pénzért, melyet ő nekem adhatna, erényemet? Hiszen az erény egy nagy kapitális a mi világunkban, melyet csak sok-sok pénzért szabad feláldozni.

Ugy fondorkodjam-e, hogy feleségül vegyen? De milyen ménage lenne ez! Először lenézniének a rokonai, kik csupa hatalmas előkelő urak, nem szíveve a családjá, az édes anyja: kibe az őly véghetetlenül ragaszkodik. Azután ez a nyomorult pénzkérdés. Színpadon maradnom, mint az ő neje, lehetetlen volna. Ő pedig ama kisebb vagyonu magnás-családok egyikének sarja, kik öröklött vagyonuk jövedelméből nem élhetnek meg. Ő is szolgál egyik miniszteriumban, szép állása van, urilag megöl így a jövedelméből, de nem vehet el szegény leányt — — mint ez már lenni szokott.

Oh milyen nyomorult is vagyok, hogy így spekulálók. Hát nem kellene-e, hogy szolgálója legyek, hogy csókoljam az ő kezeit és nélkülözök érte, vele mindent...

Nyomorult vagyok, de lelkiismeretes. Bensőmet vizsgálva, gondolok arra, hogy talán boldogtalanná tenném, mert a színpad varázsa nagy és erős arra nézve, aki már kapott egy-két tapsot s aki már némileg megszokta a bohéméletet. Hátha ő mellőtte is visszavágytam ide, a félművelt színész, a trikós leányok közé. Milyen keptelenség, én teremtom s mégis megeshetik, hogy én, kit lelkem jobb érzése innen űzve űz, enemnek rosszabbik felével ide lennek láncolva továbbra is, hol könnyelműség helyettesíti a bubánatot.

Nem, nem lehetek se a szeretője, se a felesége. Tudja-e tehát szerkesztő ur, miért imádkozom most naponként, hogy maradjassak az ő barátója, s ő legyen továbbra is az én önzetlen, erőteljes, fájdalom-megosztó édes jó barátom. De ez is lehetetlen, mert én előbb-utóbb el fogok bujni s ő meg fog vetni! S ha nem is vet meg — mert ez kitalál, az ő véghetetlen nemes gondolkodásától — vége lesz a barátságának az én részemről, mert én ki fogom őt nevetni, ha nem ad gyémántokat és én nem fogom többé érteni, méltányolni az ő kiváló egyéniségét.

Kérem, szerkesztő ur, egy kissé sajnáljon s adja közre e sorokat, talán lesz egy-két emberismerő, ki nekem tanácsot szolgálhat és megnyugtatta lelkem háborgását.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ **Francia alaposság.** Bizonyosan a francia felületességnek kell betudni annak az Album Geographique-nek vaskos tévedéseit, amelyek három kötetét a Földrajzi Társaság mai ülésén mutatta be dr. Erdősi Béla a társaság buzgó elnöke. A jeles munka alig néhány oldalt szentel az osztrák-magyar északárságnak, de e pár lapon is annyi tudatlanságot hord össze, hogy méltó társa a Tissot munkáinak. Tissot könyve óta több évtizedtől múlt el és annál bosszantóbb, hogy a francia geográfiai tudomány még ma sem ismeri hazánkat és legkiválóbb intézményeit, nagy művészeti alkotásait. Elmondja e jeles munka, hogy a zsidó általában nomád életet él Magyarországon, hogy a cseh reformált katolikusok, a magyarok a protestantizmusra tértek át. A horvátok legújabb szobrot emeltek Jellasicsnak, a függetlenség hősének. A szabadlevél kormány alatt egy új arisztokrácia alakult magyarokból, németekből és zsidókból, melynek célja: kizsákmányolni a lengyeleket, tótokat és románokat. A büszke orsovai cőr a szerb határon védi a Vaskaput, mely Csehországban tör magának utat a sziklák között. Budapest lakosainak száma most 370.000, kik közül Pest városában 200.000 magyar van. A pusztán, mely-

nek egyetlen fája sínes, a cikós nyája legeltetésből és vadászattól él. A képek között látható egy szűrös alak is, ezzel a jelzással: egy felső-austriai páraszt. Van e műben még sok más boldongomba is, ami azt mutatja, hogy mily messzire van tőlünk még mindig Franciaország s hogy a franciák még mindig nem akarnak tanulni.

MŰVÉSZET.

Az aradi Szentháromság-szobor.

Arad, november 22.

Az egyházi szobrászatnak nálunk meglehetősen szomorú a képe. A templomokban látható szent ábrázolatok és a köztereken felállított Máriák, szentek és hitvallók csöppet sem alkalmasak arra, hogy a legesekélyebb áhitatot keltsék a leghevőbb hívőben. Megdöbbentően kevés az izlés a legtöbb plébánián, azok művészeti szükségleteiket nagyobbára tucatba dolgozó gyárakban, főképp a tiroli *Herrgottschnitzler*-intézetekben fődözik. Végigjárhat az ember két-háromszáz magyar templomát, a nélkül, hogy olyasmit látna, ami némiképp kielégíti erősen próbára tett művészi érzékét. Mindennek az oka az, hogy az egyházak részére szükséges művészi holmit nem művészeknél rendelik meg. Mi másként fogja fel egy igazi művész Máriát vagy Jézust, mily érzést űnt minden formába, mily szuggesztív erőt rejt művébe. S tessék egy ily munka mellett megtekinteni azokat a száználmas mézeskalácsos-bábukat, amelyeket Nepomuki Szent János vagy Szent Flórián álnév alatt szólnak a jó tiroli és pesti gyárosok a tapasztalatlan plébánosok és kegyurak nyakába!

Az egyház ihletet hatást akar ezekkel a képekkel, domborművekkel és szobrokkal elérni. Nem éri el. Soha el nem fogja érni, míg gyárakban termelhet a maga számára szenteket. De igenis elér más valamit. Báványképeket hoz forgalomba, amelyeknek nincs emberi formájuk, de amelyeknek babonás alakja ugyanazt a rejtett bálványimádó hajlandóságot kelti a műveletlen emberekben, amelyet a pápuák tömzsi faragványai keltenek a Csendes óceán szigetlakóiban. Nem egyszer láttam egy-egy országutat őrző Nepomuki Szent Jánost, aki vagy amely felemetesen hasonlít valamely afrikai fétishez.

Ez a veszedelme a tucatképek, tucatszoborok a műveletlen, babonára hajló emberek körében. Az intelligensebb elemek körében más egyeb, az egyház céljaival mérőn ellentétes baj támad. Itt ugyanis a gyárilag előállított, száz és ezer példányban forgalomba kerülő szobrok és szobrocskák a legesekélyebb érdeklődést nem keltik. Ki néz meg egy vértanút vagy Megváltót, amelynek képét már régezt megunta, mert száz és ezer példányban látja mindig és mindenütt? Minő izléses ember képes annyi önmegtartózkodásra, hogy a százezerszámra űntött, gyurt, faragott lourdesi szűzét csak egy tekintetre is méltassa? Az egyház ezekkel a tucatszobrokkal csöppet sem irányítja az intelligens emberek gondolatát a vallásra, nem hangolja hitet termő ihletre. Céltalan, üres, jelentőség nélkül való cícuma lesz a tiroli, bécsi, pesti szobrokból és szobrocskákból, senki ügyet nem vet rájuk.

Ellenben mi más a hatása egy művészfantáziaszülte alkotásnak. A művész abban a keretben, amelyet a dogma és a katolikus ikonográfia hagyományai megengednek, minden érzésével és egész fantáziájával belemerül tárgyába s egyéniségéhez mérten új kifejezési formákkal mutatja be szentjeit és mártírjait. A művészetnek végtelenül változatos nyelvén új költeményt ír a legendás és dicső alakokról, költeményt, amelyet mindenki szívesen meghallgat, még az is, aki nem hiszen a magasztalás tárgyában. Csak így sikerülhetett a cinquecento nagy művészeinek az, hogy lázas érdeklődést keltek a keresztény szent arkeológia iránt, csak ily módon teremthettek meg oly típusokat, amelyeket máig is mintaképeknek tart az egyház. Természetes, hogy ezek a nagy művek rögtön elvesztik varázsukat és ihletkeltő hatásukat, mihely a másoló kezei közé kerülnek. Hisz éppen az önálló egyéni felfogás rubazta fel azokat varázshatalommal s éppen ez az önálló, egyéni felfogás pusztul el a másolók és utánzók műnyelvében. Eredetét kell tehát adni, erős egyéniségű művész eredeti alkotását.

Fontosnak tartjuk ezt a tárgyat, mert hisz a keresztény egyház érdekein kívül szoros kapcsolatban áll az a művészet érdekeivel is. Ez szoros kapcsolatban áll a bazilisság momentumával is, mert ha a plébániák és a kegyuraságok nem dobnak ki szány külföldi árukra százezeiket, sőt millióikat, bizony más pályán haladna a magyar szobrászat és festészet is.

Önknek van erről a tárgyról éppen ma és éppen

itt Aradon írni. Arad ugyanis uttörő munkát végzett, amidőn az eddig divatozott szomorú szokással szakított. Arad városa közönségé az érdem, hogy példát adott a többi kegyurnak és plébániának. Ez a város tetemes összeget gyűjtött és gyűjt egy szentháromság-szoborra, amelyet magyar szobrásznál rendel meg. Művészi munkát akart, nem holmi sablonos gyári készítményt. S magyar művész munkájával akarja egyik szép terét félszokosítani.

Az aradi városházának egyik termében két szoborminta áll, ezeknek egyikét majd kivitelre ajánlja a bizottság. Róna József a szerzője az egyiknek, Damkó József a másiknak. Ez a másik alig érdekel minket, kezdetleges vázlat, amely a régi nyomokon halad. Három oszlop tetején ül az Atyaisten, mellette a Fiuisen, közöttük, fölöttük a Szentlélekisten. Így láttuk ezt már sok százszor ábrázolva. Nem kelt bennünk új gondolatot vagy új érzést. Elismerjük, hogy a téma nehéz volt s Damkó bizonyára nagy jóakarattal fogott a mintázáshoz. De nincs ebben a vázlatban, de meg az elrendezésben sem művészi szesz. Igezt, hogy a Szentháromság ábrázolásánál bizonyos mértékben megköti a művész kezét az egyház. De nem köti meg egészen. Hiszen a régi keresztény ikonográfia számos példával szolgál arra, hogy bizonyos változatosságot, intím új felfogást szabad belevinni az ilyen műbe. Tudjuk, hogy például sok alkalommal nem is galamb képében, de egy ifju formájában ábrázolják a Szentleket. S nem is jeleztek mindig a jelképes galambot a másik két istenszemély közé, mellé, vagy közvetlenül föl, mint a hogy a tiroli *Herrgottschnitzler*ek csinálják. A sablontól merőn eltérő ábrázolásokat ma is látni Olaszország számos templomának mozaikján, faragásán, festett képein, amelyek bizonyára eltávolítottak volna a pápa, ha dogmába ütközniének. Csak egy idevonatkozó tilalomról van tudomásunk, VIII. Orbán idejéből. Ez a pápa megtiltotta a Szentháromságnak oly formában való ábrázolását, hogy egy szakállas fejhez még jobbra is, balra egy-egy ugyanily szakállas fej arcélt ragasztották, ami veszedelmesen hasonlított a Bráma, Visnu és Siva indiai háromegységéhez. A bő kompozícióbéli szabadsággal tehát nem élt Damkó, pedig most alkalom nyílt rá. Sajnálattal nélkülözük vázlatát az intím eredetiséget, ami művészi bélyegező a munkát.

Annál szebb Róna József nagy és a részletek kivétele dolgában is kétszín mondható szobormintája. Róna bizonyos monumentális jellegű akart szobornak adni. Ezért először is a szobor alatt fölemeli a tér nivóját s zöid gyepell különíti el az utca kövezetétől. A pászitból dupla lépcsős talapzat emelkedik fölére szürke kőből s e talapzaton magas obeliszki nyugszik. Ott, ahol ez az obeliszki kinyúlik a talapzattól, az Atyaisten és a Fiuisen alakja foglal helyet a világot jelentő gömbön. Ez s az alakok bronzból készülnek: az érc patinás színe festői módon valik el a kő-háttértől s érdekes foltot ad a szabad ég alatt. De emeli azonfelül az alakok érőhatását is egy műnüsszszal. Csak egy műnüsszszal, többre nincs szükség, mert a két férfialak magában is impozás és lendületes, már így is, amidőn csak piros plasztelinből látjuk mintázva. Felettük a magas, az obeliszki tetején elhelyezett amora felett lebeg arany sugaraktól körülveve a galamb képében ábrázolt szentlelek. A *Herrgottschnitzler*ek munkáihoz szokott szem talán kifogásolja a távoltságot, amely a két alsó alak s a szétterjesztett sávnyal galamb közt van. De éppen ez tetszik nekünk. A Szentlelek itt nemcsak értelmi, de egytall művészi megkoronázása is az egész csoportnak. Vonakozása mégis világos és nyilvánvaló: az obeliszki fehér kőteste magasba törő vonalival összekapcsolja, egymáshoz tartozóvá teszi a három alakot. A művészi egység teljesen megadja az értelmi egységet is. Aki ilyesmiten dogmaellenes dolgot lát, az vesse tűzbe Rafael, Michelangelo, Donatello vallásos műveinek legnagyobb részét.

A kompozíció ujszerűségét és friss művészi formáját hangsúlyoztuk eddig, mert hisz éppen arra akartunk utalni, hogy szükséges volna végrevalahára a sablontól eltérő és művészi becsű képekkel és szobrokkal szolgálni az egyháznak. Az aradi közönség is ezt akarja s ezzel az akaratával megnyitja az egyházak és kegyurnak ajtát az igazi művészetnek. Ez a szép vállalkozás hosszasan leköttötte érdeklődésünket, pedig szerettünk volna Róna s művéről mint tisztán művészeti objektumról is bőven írni. Legyen szabad e hosszúra nyúlt cikk végén rövidesen megjegyeznünk, hogy a tisztos öreg alakjában ábrázolt Atyaisten energiája, teremtő-ereje, hatalmasan megnyilatkozik erőlyes mozdulatában, amelye Róna őserőt űntött. Épp ugy lekött minket a lendületesen mintázott Fiuisen altétaszerű, de a mártir rajongását sugárzó formája. Itt néhány jól kiszámított árnyékfolttal és mélységgel (néhány az

Alyaisten bal hóna alatt, a Finisten dereka mellett erőteljesen emelkedik a fori áknak külföldben diskrét plaszticitása. Szép, finom, erős érzéssel teljes egy munka ez, amelyet jó volna akár ennek a mintának nagyságában is sokszorosítani, hogy a szegényebb plébániák és egyházak is végre művészi skességhez jussanak.

Arad város közönsége spontán módon példát adott az egyházaknak és kegyuraknak. Művészit, hazafiasat is. A szobrászok és mindazok, akik a művészet ügyeivel törődnek, köszönetet mondanak érte.

Lyka Károly.

Nyílttér.

Kleinoscheg-Elysée
a Szegényebb Beszűgő

(Az e rovat alatt közlöttnek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ Sajtóper. Az esküdtzéknek ma megint a szocialistákkal volt dolga. A vádlott Max Márton budapesti szabólegény, aki a *Világzabadság* című szocialista lap június tizenhatodik számában az aratókat a társadalom mártírjainak nevezte. A főügyesség osztálygyűlésre való ígátás és a törvény kötelező ereje ellen való lázítás vétségeért vonta pörbe a cikket. Az esküdtzék tulnyomó többsége a főügyesség álláspontját tette magáévá és az ily értelemben kihirdetett verdikt alapján a sajtóbíróság Max Mártont lázítás és osztálygyűlésre való ígátás vétségeért hat havi államfogházra és 100 forint pénzbüntetésre, esetleg további 10 napi államfogházra ítélte.

§§ A plasztikus grófnő. Vagy két esztendővel ezelőtt a becsi és budapesti mulatóhelyek színpadján egy eleven báróné tűnt fel nagy szépségével és művészi cimbalomjátékával. A mánás leány, a *Vécsey* báró család elszegényedett tagja *Vécsey Alice*, gyorsan meghódította a szíveket, sőt gróf Gyulai Sámuelnek, a híres lovastornagy fiának annyira megtetszett, hogy a fiatal gróf megkérte a kezét s nőül is vette. A cimbalmozó baronessz hamarosan beleléte magát az uri jólétebe s ugy költekezett, mintha rég megszokta volna. Hol Tirolban, hol Sziléziában vett kastélyt, mesés értékű ékszert és excentrikus hajlamainak féktelenül hozott áldozatokat. A fiatal gróf családja addig érvelt a házasság ellen, míg nem Gyulai gróf belátta, hogy családjának igaza van, hogy vagyona elusszik s ezért megindította a válópört a szentszék előtt, mely azonban nem akarta elválasztani a feleket. A gróf ekkor a protestáns hitre tért át s a válópört újra megindította neje ellen. E közben újabb konfliktus támadt a házastársak között. A grófnő ugyanis nem tudott megélni abból a tartásdíjból, melyet férje biztosított neki s ezért pört indított a gróf ellen, mire az megvonta tőle az egész tartásdíjat. Az asszony erre ahhoz a különös módhoz folyamodott, hogy a Plasztikon igazgatóságával szerződött arra, hogy a plasztikus pózokban mutogatta magát a nagy közönség előtt. A Gyulai család, hogy a botrányt ekerülje, még az első előadás előtt közbelepett s a rendőrség segítségével megbíusította az előadásokat. A botrány azonban ily módon is megvolt s elegendő okot adott a törvényszéknek arra, hogy a feleket egymástól elválassza. Az ítélet ellen *Vécsey* bárónő felebbezett ugyan, ami nem sokat használt, mert a királyi tábla s ma a Kuria is helybenhagyta a törvényszék ítéletét.

§§ Amor és a gólyamadár. Nagy bajba jutott egy nagykatái leányzó. Szorgalmasan tűzögette a cipőt az üzletben, ahol napestig dolgozott, de közben szerelmes pillantásokat vetett a szemben ülő cipészegédre, aki már rég ostromolta szerelmével. És egy napon ki kellett maradnia az üzletből a csinos leánynak. Hogy miért? Annak

Amor urfi a megmondhatója . . . s a gólya!

Amor isten és a gólyamadár ma a vádlottak padjára juttatta a leányzót, aki vállig erősítgette, hogy nincs része a gondatlanságból okozott emberölésben, amelyivel vádolták. Ezt fejtegette szépen megokolt védőbeszédében dr. Kéll István védő is, mire a törvényszék fölmentette a leányt. Az ügyész is megnyugodott az ítéletben s most már újra vidáman zakatolhat a nagykatái kis varrógép.

§§ A régi regény. Nagy Rózát ma a budapesti törvényszék kétévi fogházra ítélte, mert *Vivarelli* Alfréd szobrászt marólagul végig öntötte. Alfréd ur Nagykéknél lakott s házassági ígéretekkel elcsábította a leányt. Mikor pedig a viszonyoknak következményeitől lehetett tartani, a gavallér odébb állott. Nagy Róza egyébként nagyon ügyesen végezte a marólag-műveletet, mert *Vivarelli* Alfréd a felszeme világalag fizette meg szórakozásait.

Hirdetmény.

Pénteken

e hó 24-étől bezárólag december 15-ig a

Mdm. Berger
cs. és kir. udv. szállító divatter-
mében Marmincad-u. 3. I. em.

naponta 9—11-ig d. e. és
2—5-ig d. u. az összes mo-
delle-toilettek, jaquet-
tek, blouseok, estélyi kö-
penyek és reggeli ruhák;
csupa

eredeti párisi és angol darabok

mélyen leszállított be-
szerzési árak mellett ke-
rülnek — készpénzfizetés
ellenében — eladásra. To-
vábbá a legfinomabb ruhák
készítésére külföldön be-
szerzett nagy árukészle-
tet u. m. brüsszeli csip-
kéket, point less csipke-
ruhákat, mindenféle más di-
vatos diszeket, báli kel-
meket, 5 mteres franc. és
ang. szöveteket, lyoni
selymeket és selyemblouse
maradékokat is a magas uri
világ, illetve urhölgyek
figyelmébe ajánlom kará-
csonyi bevásárlásra.

TÁVIRATOK

London, november 22. *Salisbury*nak, felesége elhunytá alkalmából *Ferenc József* király is küldött részvétlíviratot.

Páris, november 23. A hadügyminiszter törvényjavaslatot fog előterjeszteni az alantas tisztek fizetésének emelésére és egy másik törvényjavaslatot, amelynel fogva a katonatisztek nyugdíja 25 évi szolgálat után kezdődik.

Salisbury beteg.

London, november 23. *Salisbury* lord miniszterelnök influenzát kapott s nem mehet ki a szobából. Az ügyek vezetésére is képtelen.

Vilmos császár Angliában.

London, november 23. A mai udvari ebéden, amelyre harminckét vendég volt hivatalos, a királyi családon és a császári vendégeken kívül jelen volt a belga, dán, görög, portugál és román követ, továbbá *Eulenburg* és *Bülow* grófok és *Lascelles* berlini angol nagykövet.

A francia összeesküvők pöre.

Páris, november 23. Az állami törvényszék mai ülésén tovább folyt a tanúk kihallgatása. Az első tanu egy *Dureau* nevezetű longyoni orvos, aki azt vallja, hogy egy ismeretlen februárban kérdezte tőle, vajjon akarja-e házában fogadni az orléansi heregeget. A védők, vádlottak és nehány szenátor kérdéseket intéztek a tanuhoz, aki azonban nem ad elég világos feleleteket, ami heves zajt kelt. A második tanu egy marsillei rendőrbiztos, aki Marselleben történt különböző tüntetésekről vall és a vádlottak tiltakozása közt kijelenti, hogy a Hazafiak ligájának gyűléseit a rojalisták megfizették. A harmadik tanu, a Hazafiak ligájának volt ügyvezetője, ugyan ily értelemben vall.

A pestis.

Trieszt, november 23. A Porto-Prájából (zöld-foki szigetek) hazafelé utban levő *Erencia* Lloyd-gőzös kapitánya Gibraltárból táviratozza, hogy a pestis-beteg hajószakács mult hó 17-ikén megbalt. A többi legénység egészséges. A gőzös a gibraltári kikötőn kívül szemet vett fel, hogy utját folytathassa.

Trieszt, november 23. A *Polisz Mitilene* török gőzhajó, amely a hónap elején Triesztbe hozta a pestises beteget, ma délelőtt ismét Triesztbe érkezett. Az egészségügyi hatóság megtiltotta, hogy a hajó a kikötőbe jöjjön s azért a *Polisz Mitilene* a külső kikötőben vetett horgonyt.

Santos, november 23. A legutóbbi tíz nap alatt két új pestis-eset fordult elő. A kórházban hét beteget ápolnak, akik közül hat gyógyulófélben van.

Közgazdasági táviratok.

Berlin, november 23. (*Gabonapiac*.) Vételkedv híján buza és rozs csak 1/4 márkával olcsóbban akadt vevőre. Zab állandóan bágyadt. Az ió borus.

Frankfurt, november 23. (*A Budapesti Napló* tudósítójának távirata.) Arfolyamok novemberre. *Esti forgalom*. Osztrák hitelrészvény 231.80. Osztrák-magyar államvasut 140.20. Déli vasut 31.80. Osztrák aranyáradek ——. Olasz áradek 93.55. Laura-kohó 252.60. Harpeni 203.45. Discont 191.80. Alpési ——. Bécsi bankgyűlés ——. Csöndes.

Berlin, nov. 23. (*A Budapesti Napló* tudósítójának távirata.) *Esti forgalom*. Négyezszázalékos magyar aranyáradek ——. Magyar koronajáradek ——. Osztrák hitelrészvény 231.70. Osztrák-magyar államvasut 141.10. Déli vasut 31.80. Északnyugati vasut ——. Elbavölgyi vasut ——. Orosz bankjegy készpénz 216.70. Buschtiebradi ——. Orosz bankjegy ——. (Ultimo.) Lombard ——.

New York, november 23. *Liszt* helyben 2.75. Buza decemberre 72.—, márciusra 75.3/4, májusra 75.3/4. Tengeri májusra 39.3/4. Tengeri június 39.—.

Chicago, november 23. Buza decemberre 66.3/4. Tengeri májusra 33.3/4.

New York, november 23. (*Értéktözsde*.) Váltó Londonra 4.85%/. Váltó Berlinre 94.1/4. Olszist 59.3/4.

Napirend.

Napló. Péntek, november 24. — Római katolikus: Ker. János. — Protestáns: Krizogon. — Görög-orosz (november 12.) Alam. Ján. — Zsidó: Kiszlev. — A nap két 7 óra 4 percek. — Nyugszik 3 óra 57 percek. — A hold két este 10 óra 55 percek. — Nyugszik délelőtt 11 óra 49 percek.

A miniszterek nem fogadnak.
A fődíros pénzügyi és gazdasági bizottságának ülése délelőtt 10 órákor a régi városban.

Művészeti bonctani előadás az üllői-úti I. számú bonctani intézetben, délután 6 órákor.

Utellenőrzési szemle. A közhadseregénél az 1—20. gyalogezredhez tartozó legénységgel. A honvédségnél a 17. gyalogezreddeliellék.

Szabad Lyceum. Dr. Szilágyi Gyula: „Az erjedés titménény” délután 8 órákor a IV. ker. főreáliskolában (Reáltanoda-uta 7. sz.)

Az Asszonyregiment bemutató előadása a Magyar Színházban.

Nemzeti múzeum: Régisírtára, nyitva délelőtt 9 órától 1-ig. Többi tárai 1 korona belépődíj mellett megtekinthetők.

Iparművészeti múzeum zárva.
Technológiai iparmúzeum nyitva délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3—5-ig.

Országos Képtér és a Velaquez-kiállítás az Akadémiaiban, nyitva délelőtt 9—1-ig.

Közeledési Múzeum a Városligetben, nyitva délelőtt 9—12-ig és d. u. 3—5-ig.

Szabadalmi levéltár (Erzsébet-körut 19.) nyitva délelőtt 9—1-ig.

Magyar Kereskedelmi Múzeum. Irzagatóság Keresési ut 20. l. emelet. Hivatalos órák délelőtt 9-től délután 2 óráig. Telefon szám 24—55. Nyilvános olvasóterem és tudakozó-osztály Keresési-ut 22. szám 1. emelet. Hivatalos órák 9 órától 12-ig és délután 3—6-ig. Telefon szám 24—16. Hazai termékek állandó kiállítása. Keleti mintatár és kereskedelemtörténeti gyűjtemény, továbbá a Házi-ipari kiállítás (melyben az üzletvezetőség árusításokat is eszközöl) a városligeti iparszerknokban nyitva télen délelőtt 9—2-ig, nyáron és a többi évszakokban 9-től 12 óráig és délután 3-tól 5-ig, vagy 6-ig. — A magyar kir. kereskedelmi múzeum külföldi kirendeltségeinek vezetőségével megbízott üzletvezetőség V. Váci-körut 32. szám.

Szórakozó helyek.

Allatkert nyitva egész nap.
Somossy Mulató. Nagymező-utca. Ma egész uj szenzációs műsor.

Folies Caprice. VI., Révay-utca 18. Naponta fényes műsor.

Miákits M. bor és sörosarnoka az Urania színház mellett Keresési-ut 19. naponként zeneestély. Saját termésű borok.

Páris szálloda. Váci-körut. Éttermek. Elegáns kávéház. Látványosság: Bachus-pince.

Ehm János éttermeiben (ezelött Szikszay) Nemzeti Színház-épület. Banda Marci hangversenye.

Putzer-pince Deák-tér naponta a pince éttermekben Schrammel és Boros Miska és Kiss Ferko híres szólísták hangversenye.

Gregorits Ferenc éttermei Duna- és Lipót-utca sarkán. Fővárosi látványosság. Hetenként kétszer katonazene.

Lantos-féle Erdélyi vendéglőben naponta a legkifináltabb erdélyi ételek és italok. Olcsó árak! Pontos kiszolgálás hölgyek által.

Margitkő-kávéház. Lipót-körut 2. sz. Balogh Lajos és Dobronyi Géza zenekara hangversenye.

New York-kávéház éttermei esténként honvédek zenekara hangversenye.

Union-Szálloda diszes nagy étterem, villanyvilágítás, specialitász kerékpárterem.

Orient kávéház. Keresési-ut. Sági Pista zenekarának hangversenye és Schreier művésze.

Keleti kávéház. Dankó Gábor margitszigeti zenekarának hangversenye. Minden este Szulamit.

Hegyesi József műszakács kiténő konyháját helyben és vidéken ajánlja jóuokra.
Bodega-pince, ujonnan fényesen berendezve, s Somossy-mulatóval szemben (Nagymező-utca 20.), naponta éjjel 3 óráig van nyitva.

KÜLÖNFÉLÉK.

Szerelem.

Úgy támad a szerelem
Mint nyári vihar:
Meglépi a szivedet
Villámaival.

Menekülnél előle,
Késő, nem lehet:
Össe is rombolta már
Balga szivedet.

Korváth Elemér.

+ **Fejedelmi nagyságok fotográfiái.** Első helyen áll a velszi herceg, aki minden új kalapjában, ruhájában, keztyűjében levételet magát. Azután következik a velszi hercegné. Évenként legalább huszezer darab fotográfiát járja meg a világot. Nevezetesen, hogy mind tizenöt év előtről való. A velszi hercegné után népszerűség dolgában a pápa kéne következne. A millió számban forgó színes nyomtatokról nem szólva, évenként legalább tízezer darab darab fényképről eltalálja a legkedvezőbb állást. Az udvari fényképről egyszer megjegyezte:

— Így nagyon jól van, felség. Múltóztassék egy pillanatra ebben a helyzetben megmaradni.

— Azt hiszi csakugyan? — mondta élénken a király. — Nem, nem barátom. Az egyik keztyűmet le kellene vetnem. Legalább az egyik kezemet csupaszon kell hagynom, mert a kézen fejeződik ki leginkább az ember jelene.

Ezre levette keztyűjét s a következő pillanatban már újra abban a természetes helyzetben állott, amely annyira tetszett a fényképezésnek. Miskor meg, mikor a fotográfus erőnek erejével azon volt, hogy elsimítsa a király tábornoki nadrágján egy ráncot, ezzel vetett véget a dolognak:

— Hagyja csak, hagyja. Jobb volna, ha aroom ráncát tudná elsimítani.

Frizyes császárné nagyon szereti a csoportos felvételt. Egymaga nem szívesen áll a masina elé, de csoportok elrendezése szívesen vállalkozik. A car a legidegesebb modellek közül való. Megesett egyszer, hogy arra kérte Koppenhágában, unokatesvérét, a yorki herceget, hogy bujjon az egyenruhájába s álljon helyette ő a gép elé. A yorki herceg, aki szakasztott mása a carnak, kacagva teljesítette a kívánságot s így van az, hogy a kirakatosban olyan cari kép is akad, amelyhez a car sohasem áll. Ren kívül bajos rábírt Eugénia ex-császárnét, hogy a gép elé álljon. Amióta férjét megfosztották trónjától, mindössze hat-hétszer vétette le magát huszonnyolc év alatt. Arcképeiből mostanában alig két el mar évenként nyolcszáz darab. Kelletlenül

áll modelt a szultán is. Legutóbb vétette le magát Vilmos császár palaszínai utazásakor. De ezt a képet nem bocsátották forgalomba, éppen csak előkelő személyiségek kaptak belőle. Nagyon sűrűn vétetik le magukat ezzel szemben a királyi hölgyek, kiváltképpen pedig a fiatalok és szebbek. A hollandusok fiatal királynőjéről tömérdek kép kering; hasonlóképp sokszor véteti le magát a fiatal cárné, a román és az orosz trónörökös is, akik közül kivált az utóbbi, a montenegrói fejedelmnek a leánya, sugárzó szépség. Végre pedig Carmen Sylva, a románok királynéja szintén igen sűrűn véteti le magát a legkülönbözőbb s festőibbnél festőbb állásokban.

+ **Mikor tilos a vadászat?** A vadászok megőrizhetik ezt a kis táblázatot, amely azt mutatja, hogy mikor van nálunk az egyes vadak vadászatainak a tilalmi ideje. A táblázatban a tilalmi időt a T betű jelzi:

Vad-fajok	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
Szarvasbika	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Szarvastehén	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Dámbika	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Dámsuta	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Ózsbak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Őzsbak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Zerge	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Zergégida	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Mezei nyul	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Siket- és nyírfajd- kakas	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Siket- és nyírfajd- truk	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Császármadar	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Fácán	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Fogoly	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Tuzok	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Vad és szelid galamb	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Vándor- és vizi- madarak (A költési hely kivételével)	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Éneklő madarak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Seregélyek és v- rebek (Csak szőlőkben és gyümölcsösökben)	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Sorte- és dúvad	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Úregi nyul stb.	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Ragadozó madarak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Holló, varjak stb.	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Hajtó kutyával	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T

+ **Német könyv a magyar nőnevelésről.** Berlinben az *Illustrierte Conversations Lexikon der Frau* cím alatt megjelent munkának most jelent meg a huszonhetedik füzet. A nőemancipáció irodalmát gyarapító nagy munkának ez a része a magyar nővel is foglalkozik, s a következőképpen jellemzi helyzetét abból az időből, amikor az egyenjogúsítás jelszavának hangoztatása nem volt annyira divatos nálunk. Az általános iskolakötelezettség behozatala előtt az alsóbb néprétegek oktatása még nagyon korlátolt volt. Valamivel jobb volt a helyzet a polgári és nemesi körökben. Az előkelő leányok nevelése nem történt mindig a szülői házban, hanem nagyon gyakran valami előkelő, szellemes urhölgynek az otthonában. Az ilyen urhölgynek a címe *mater familias* volt, s a rábízott leányokat nemcsak a háztartás ittkába vezette be, nemcsak fonásra, szövésre tanította, hanem arra is oktatta őket, hogyan viselkedjenek az emberek között. A zene és a tánc csak pihenőül szolgált. Árva leányoknak valósággal második anyja lett a *mater familias*. Az előkelő nevelésnek ez a fajtája tizenötödik századtól a tizenkilencedik századig tartott, s legutóbb ideig Erdélyben, ahol maig is élnek még olyan hölgyek, akik báró Kemény Sámuelné védőszárnyai alól kerültek ki a napvilágra. Az utolsó *Mater familias* báró Radák Istvánné volt, aki a hatvanas években halt meg. A klastromokban való nevelésnek az volt az előnye, hogy ott az írásban és az olvasásban is oktatták a leányokat. Hogy mióta terjedt el az írás és olvasás művészete a magyar középosztály női között, azt pontosan nem tudjuk. De még a tizenkilencedik század elején egynemely apa nem csak fölleszegenek, hanem egyszerűen károsnak tartotta ezeket az ismereteket a leányok számára. Ezek az apák úgy vélekedtek, hogy az írástudó leányokból sohasem válhatik jó gazdasszony. Az olvasást csak vasár- és ünnepnapon, az írást csak a háztartás érdekében engedték meg a leányoknak. Csak a tizenkilencedik század elején támadnak rendszeres leányiskolák. Az 1775-dik év júniusában két elemi leányiskolát alapítottak Pozsonyban, Magyarország akkori fővárosában. Az egyiket az Ursulanővérek klastromában, a másikat a Notre-dame apácáknál. Attól kezdve tartják szükségesnek a pedagógiai képzet nevelőöknek a tartását is. Ezek a nevelőök 1860-ig kizárólag külföldiek, túnyomóan franciák, ritkábban németek. Ezek a viszonyok azonban megváltoztak, amikor 1856-ban egy katolikus és 1860-ban az első állami tanítóképzőt szervezték s amikor aztán a községi, állami iskolákban és az egyes hitközségek iskoláiban a tanítóok állást kaptak.

+ **A Marquesas szigetsoport.** A Marquesas szigetsoport dr. Von den Steinen néprajzi gyűjtéseket végzett a berlini múzeum számára s ez alkalommal a szigetsoportot is alaposan tanulmányozta. A tizenkét sziget vulkanikus, de kráterjeik nincsenek, a két fősziget nagyon nagy fensikők vannak,

REGÉNY.

A verebek.

(59)

— REGÉNY. —

Írta: KABOS EDE.

— De szereted.
— Szeretem. Mindig őt szerettem. De te nem is kérdezted tőlem soha, hogy szeretlek-e? Csak azt kérdezted, akarok-e a feleséged lenni? Oh ha ez mindegy volna! Az olyan szegény leányok, amilyen én is voltam, úgy mennek férjhez, ahogy lehet s ahogy a környezetük, a szegénységük, az ígéretek ráveszik. De szeretni őt is úgy szeretnek, mint minden leány: mikor a szívük megszuál. Te azt mondtad, hogy szeretsz, hogy az a te legszebb álmod, ha én a feleséged leszek. Hát a feleséged vagyok. Mikor az ember maga nem lehet boldog, az is jól esik neki, hogy másnak lehet a boldogsága. S mikor az ember elhatalmítja a maga álmait, nem bánthatja, hogy legalább másnak az álmát valósítja meg.
— Hazugsággal.
— Talán hazugsággal. Mit bánnam én, ha hazugság volna a boldogságom, csak én hinném! Vagy nem voltál-e boldogabb ebben a hazugságban, mint én az én kegyetlen igazságomban? Ne beszéljünk erről, Géza. Nem jó az, ha az asszonyt kitanítják, hogy hazugsággal is boldoggá tehet valakit. Én nem akarok, nem tudok hazudni.
Vissza akart menni a szalonba, de Korniss megkapta a kezét.
— S mégis nálam akarsz maradni?
— Nálad, ha el nem kergetsz.
Most a hajnali szürkületben Korniss Géza

megint azzal a csuf, sziszegő gyanuval viaskodott, amelyik abban a pillanatban a szívébe harapott. Jaj, milyen gyanu! De mért nem kéri Angéla, hogy kergesse el magát? Hiszen akkor szabad volna és a Szaplonczayé lehetne! S nem kéri, hanem nála akar maradni. Miért? Ebből a kérdésből, mint valami kigyófészekből, sziszegve dugták ki fejüket a mérges bestiák és Korniss egyszerre vad kedvet érzett a rombolásra. Az Angéla önmegadása, a nyugodt jósgája már nem tudott reá hatni. Ah, mikor egy asszony nem akar olyan rossznak látszani, amilyennek hiszik, akkor okvetlenül rosszabb! S ha Angéla nem gondol arra, hogy a Szaplonczay felesége legyen, holott szereti, akkor neki így is jó. Akkor már régen a szeretője. Az, a szeretője. Ez a nyugodtság: kielégített végy. Ez az akarattalan megadás: iszonyu komédia.

Azok a bestiák sziszegve kinyiták:
— Mért került téged Szaplonczay? Rossz barátja voltál? Elhanyagoltad? Mégis szökött tőled. Előbb a Margitszigetre, aztán messzebb is. Ott volt a felavatson? Eljött az esküvőre? Fölkeresett, mikor már kész volt a fézkesed? Hónapokig nem is láttad. Miért? Nem mert a szemedbe nézni. És Angéla? Kérdőzködött csak egyszer is Szaplonczayról? Kereste? Várt? Pedig maga mondja, hogy szereti, mindig őt szerette. Mi zárta le az ajkát? A titok. A bűn.

Az este Korniss szökött a bestiák kérdései elől, az utóára. De télen toga van az utca levegőjének s a köd nem enyhít, mint a nyári verőfény melegsége, hanem beleszivódik a vívódó lélekbe és csipi, marja. Ott künn a főlebredt gyanu fálkáját gyújtott és visszavilágított velük a mulba, hogy Korniss minden nyomon vizsgálhassa a Szaplonczay viselkedését, az Angéla magatartását. S a fálkák fénye torzít. Ennél a világozágnál Korniss csupa buvóhelyet látott, amelyekben a szerelmesek bűnös boldogsága bujt,

meg. Ugy képzelte, hogy a Szaplonczay tartózkodását megérti s az Angéla boldogsága csak vele szemben hazugság. Boldog volt igazán, ha nem is úgy, ahogy Korniss gondolta. Mind, mind boldog volt, csak ő nem, aki legboldogabbnak képzelte magát.

Az éjszaka hidegen támadta meg s éjfél után házasietett. Angéla már aludt. S akkor Korniss megállott az ágya fölött. Egy pillanatra úgy érezte, hogy megszabadult a bestiáktól s valami édes enyhület szállt a szívébe. Az Angéla arcáról olyan csodálatos szomorúság csapott feléje, ami sehogysem talált a bestiák sziszegéséhez. Ez az asszony, ahogy az álom kivette őnuralmából s már nem tudott olyan hideg nyugodtságot szinlelni, nem hasonlított a titkukat őrizó asszonyokhoz. Korniss azt mondta magának, hogy egy kicsit el is ragadta tán keserűsége, mikor bűnösnek is hitte Anzelát. Elnézte most, ahogy a hóhéhr párnakon pihent s csak szomorunak, ah nagyon szomorunak látszott.

De akkor a kigyók megint megmozdultak a szívében:

— Az a szép fej megveszteget és a szomorúsága megindít. De minden férj ilyen bolond. Pedig megcsal, bizonyosan megcsal.

A rózsaszínű homályban, mely a hálószobát meleg színnel elöntötte, Korniss égg arccal nézte Anzelát. Mintha valami csudára várt volna, hogy az asszony megszólal álomban és védekezik a gyanu ellen, mely hozzája férközött: úgy kereste tekintetével. De változatlanul szomorú kifejezéssel pihent a szép fej a párnákon és az a fűrkésző tekintet sem zavarta. Gyermekek, aki valami nagy szomorúsággal tért pihenőre s a szomorú vonás megmaradt arcában akkor is, mikor már az álom tarka képeket bontogat előtte.

— Istenem! — sóhajtott Korniss és úgy szeretett volna binni.

(Folytatása következik.)

amelyeknek tetői erős szelek miatt fátlanak, de völgyekben gazdag tenyészhet van, többé-kevésbé hasonló a Tabiti csoporthoz. A bennszülöttek száma igen csekély, ezeknél még él a hit, hogy őseik hazája Havii — Steinen szerint Szavaii, a Szamoacsoport főszigete — ahova az elhaltak lelkei visszatérnek. Ma már keresztények, de azért műveletlenek.

+ Kibavó. Apa (a fához): Jól el vagy készülve a vizsgádra? A diák: Minderre el vagyok készülve, édes apám.

KÖZGAZDASÁG.

Ipar és kereskedelem.

A gabonaelvételek. A kereskedelmi és iparkamara tegnapi nagy értekezletéről ma egyes újságok azt írják gunyolódva, hogy a „gabona-fedelmek” a maguk tekintélyével akarták födőzni a visszaéléseket. Ez szándékos meg nem értése az értekezlet céljának. Mert aki elolvassa a Lányi Leó, Sándor Pál, Auer Róbert és a többi felszólaló rendkívül higgadt és meggyőző beszédeit, tisztában lehet vele, hogy a kereskedelmi világ e kitűnősegei nem a visszaéléseket kívánták tekintélyükkel fedezni, hanem éppen annak akarják elejét venni, hogy a visszaélések elfojtásával magát a gabonakereskedelmet öljék meg, aminek a hátrányait éppen a gazdák érzé- nek meg első sorban. Ez a cél pedig guny helyett csak támogatást érdemel.

Az Osztrák-Magyar Bank zálogleveleinek kisorsolása 1899. évi december 5-én délelőtti 9 órakor Bécsben a banképületben, (Landhausgasse 2. II. emelet) fog megtartatni. Ez alkalommal az Osztrák-magyar-bank jelzálog-hitelosztálya alapszabályainak 57. §-a értelmében a forgalomban levő illető nemű összes záloglevelekből fog visszafizetés végett kisorsoltatni és pedig: a 4%-os 40 1/2 éves záloglevelek 37-ik kisorsolásánál 379,500 frt, a 4%-os 50 éves záloglevelek 25-ik kisorsolásánál: 337,700 frt. Folyó évi november 28-ikától fogva, közvetlen a fentemlített kisorsolásról szóló kisorsolási jegyzék megjelenése utánig kiserelésnek helye nincsen.

A főváros gyufaszükséglete. A budapesti kereskedelmi és iparkamara annak idején áttért a tanácsos tanácsos tanácsához, amelyben a tanácsos annak a határozatának megváltoztatására kérte, amelyben a fővárosi hatóságok arra nyertek utasítást, hogy gyufaszükségletüket kizárólag egy megnevezett hazai gyufagyáros cégtől szerezzék be. A fővárosi tanács arról értesítette a kamarát, hogy a többi hazai gyufagyárosokra nézve sérelmes határozatot megváltoztatta, illetőleg az egy cég javára statuált kedvezményt megszüntette és a fővárosi hatóságokat a hazai gyufagyárosok jegyzékének közlése mellett általában hazai gyártmányu gyufák használatára kötelezte.

Sertéskitvételi tilalom. Az osztrák belügyminiszter ma a sertésvesznek Ausztriába történt behurcolása miatt Szabolcsvármegye kisudvai járásának egész területéről a sertéseknek Ausztriába való bevitelét megtiltotta. A tilalom érvényessége ma kezdődött.

Uj vicinális. A kereskedelemügyi miniszteriumban tegnap tartották meg Mándy Lajos miniszteri tanácsos előklésével a Szepesvártól Neumarokt irányában az ország határáig 48 1/2 km. hosszúságban tervezett helyi érdekű vasút engedélyezési tárgyalását. A tervezett vasúti vonal Szepesbela—Barlangiget állomástól indulna ki. Az építési tőkét kerekben négy millió forintban állapították meg, ami kilométerenként 82645 forintnak felel meg, s a melyet a rendkívül nehéz terepviszonyok indokolnak. Magára az alapépítményre kilométerenként 47.837 frtot kell fordítani. Forgalmi eszközökre 121.000 frtot, esatlakozási létesítményekre 188.000 forintot és tartaléklapra 70.000 frtot állapították meg.

A magyar folyam- és tengerhajósági részvénytársaság közlése, hogy a Zimony—Galac közötti vonalon az árufuvelét az előhadalott időnyre való tekintettel ez évre a következőképpen szünteti meg: 1. a belgrád-orsovai vonal állomásainak átmeneti forgalmát a turn-szeverin-galaci vonal állomásaira és viszont december 5-ével mindkét irányban; 2. a belgrád-orsovai vonal állomásainak egymás közötti forgalmát a lefele való irányban december 12-ével és felfelé december 11-ével; végül 3. a turn-szeverin-galaci vonal állomásainak egymás közötti forgalmát a lefele való irányban december 11-ével és felfelé december 13-ával.

Fizetéseptelenségek. A bécsi Creditoren-Verein a következő fizetéseptelenségeket jelenti: Mayer Simon kereskedő Pozsony, Sandner József droguista Teschen, Nesch Lajos kereskedő Brünn, Nagy Alajos kereskedő Kalocsa, Schwaerc: Daniel kereskedő Temesvár. Guttman Abraham kereskedő Gyula (Nyiregyháza mellett), Lissauer Henrik kereskedő Budapest (Kerepesi-ut 57.). Paur Alajos kereskedő Allengbach. Eszszárak. A kontingens nyerszesz ár Budapest 18.— frt pénzben, 18.50 forint árban. Bécsben a kontingentált készáru 19.60 forint pénzben, 19.50 forint árban.

Borjувásár. 1899. évi november hó 23-án. (A budapesti marhavásártéri vásári pénztár részvénytársaságtól. Felhajtás: Belföldi élő borjú 338 darab, leölt borjú 116 darab, bécsi leölt borjú 5 darab, bárány 60 20 darab. Árjegyzés azonos tételékből: Árjegyzések. Belföldi élő borjú 30—38 krtól, l. r. 40—45 krig. kivétel 46 krig, levonás nélkül, leölt borjú 48—52 krig kilonként, bécsi leölt borjú 46—50 krig. Növendék marha 21—26 krtól krig kilonként. Bárány leölt — forintig páronként. A vásár hangulata lanyha volt.

Szarvasmarhavásár. (A budapesti marhavásártéri vásári pénztár részvénytársaság tudósítása.) Felhajtás: Vágómarhák. Magyar ökrök 1192 darab, magyar tehen 547 darab, szerbiai ökrök 1330 darab, szerbiai tehen 190 db, boszniai ökrök — drb, boszniai tehen — drb, bivaly 92 drb, bika 138 darab, összesen 3489 drb. Gazdasági marhák: Igás- és hizlali való ökrök 13 darab, fejős tehen 132 darab, igás bivaly 9 darab, tinó — darab, bika — darab, úszó — darab. Eladási árak ezen tudósítás zártáig, vágómarhákért: Magyar hizott ökrök, legjobb minőségű 30.— frttől 32.50 frtig, kivételesen 36.— frt, 100 kilonként élő sulyban, középminőség 27.— frttől 29 frtig, silányabb minőség 24 frttől 26 frtig. Magyar legelő marha jobb minőségű 24 frttől 27 frtig, kivételesen — frtig, gyengébb minőségű 20 frttől 23 frtig. Tarka hizott ökrök, legjobb minőségű 30 frttől 34.— frtig, középminőség 26 frttől 29 frtig, silányabb minőség 23 frttől 25 frtig. Szerb és boszniai ökrök legjobb minőségű 22 frttől 28.50 frtig, kivételesen 30 frtig, silányabb minőségű 18.— frttől 21 frtig. Bika jobb minőségű 26 frttől 32 frtig, kivételesen 33 frtig, silányabb minőségű 21.— frttől 25 frtig. Bivaly 16 frttől 23 frtig, kivételesen — frt. Magyar tehen 19 frttől 27 frtig. Tarka tehen 20 frttől 32 frtig. Gazdasági marhákért: Igás ökrök elsőrendű — frttől — frtig, kivételesen — frt 100 kilonként, — frttől — frtig páronként, közép — frttől — frtig, — frttől — frtig páronként. Hizlali való ökrök fehér — frttől — frtig. Fejőstehen keresztezett szines 70 frttől 120 frtig drbonként, bonyhádi faj 120 frttől 170 frtig drbonként. Vágómarhaból a felhajtás 200 darabbal nagyobb volt, mint a múlt héten s az időszakhoz képest tulnagának bizonyult, különösen gyenge közép és silányabb marhaból. Jó és első minőség, mint rendszeren, könnyebben volt eladható s s múlt árakon kelt, míg silányabbakat 1 forinttal olcsóbban is nehéz volt eladni. Jó bivalyokat tarka jó teheneket külföldi vevők keresték. Jármos ökrökben az üzlet pang. Fejős tehenekek változatlan.

Budapesti sertés-konzumvásár. A ferencvárosi petróleum-rakodónál lévő székes-fővárosi sertéskonzumvásár árjegyzése 1899. évi nov. 22-én. Készlet 587 darab. Erkezett 627 darab. Összesen 1214 darab. Eladatot 796 darab. Maradt 418 darab. — Napi árak: 120—180 kgr. sulyban 37—41 1/2 kraicárig, 220—280 kgr. sulyban 40—42 1/2 kraicárig, 320—380 kgr. sulyban 39—42 1/2 krig. Öreg nehéz páronként 400—600 kilos 39—41 kraicáig, Malacok 33—37 kraicár kilonként. A vásár hangulata élénk volt.

Bécsi juhvásár. (Saját tudósítónk telefonjelentése.) A mai juhvásáron a felhajtás 1040 drb juh volt. Hangulat bágyadt, árak változatlanok. Árak páronként: kivitel juh 21—23 1/2 forint, selejtes juh 18—20 frt.

Bécsi szarvasmarhavásár. A mai vásárra felhozak 3902 darab borjút, 2078 darab élő sertést, 2140 darab levágot sertést, 615 darab levágot juhot és 431 darab bárányt. Borjú nagyobb félha tas következtében 4 kraicárral hanyatlott, ugyszintén a sertések ára is.

Eladási árak: Levágot borjú 36—42 kraicáron, elsőrendű 44—48 kraicáron, élő borjú — kraicáron, kivételesen — kraicáron, legelsőrendű 50—56 kraicáron, kiváló minőségű — kraicáron, fiatal sertés — kraicáron, levágot nehéz sertés — kraicáron, husra hizalt sertés 46—55 kraicáron, zsirra hizalt sertés 36—42 kraicáron, elsőrendű süldő 40—50 kraicáron, levágot juh 20—25 kraicáron, bosnyák silányabb sertések — kraicáron kilogrammonként. Bárány 6—12 forint páronként.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, november 23.

Mérsékelt kínálat és nyugodt hangulat mellett 9000 métermássa buza került a forgalomba változatlan árakkal.

Eladatok:

Buza. Tiszavidéki: 100 mm. 80 k. 8 frt 30 kr, 100 mm. 80 k. 8 frt 25 kr, 100 mm. 79 k. 8 frt — kr, 100 mm. 79 k. 8 frt — kr, 100 mm. 79 k. 8 frt 10 kr, 100 mm. 79 k. 8 frt 10 kr, 300 mm. 79 k. 8 frt — kr, 100 mm. 78 k. 8 frt — kr.

Pestmegyei: 400 mm. 80 k. 8 frt — kr, 100 mm. 77 k. 7 frt 95 kr, 100 mm. 78 k. 8 frt 05 kr, 100 mm. 78 k. 7 frt 75 kr, 100 mm. 78 k. 8 frt — kr, 100 mm. 77 k. 7 frt 60 kr, 100 mm. 76 k. 7 frt 80 kr, 700 mm. 74 k. 7 frt 35 kr.

Mindszenti: 2300 mm. 76 k. 8 frt 02 1/2 kraicár.

Felsőmagyarországi: 200 mm. 75 k. 6 frt 50 kr, 200 mm. 75 k. 7 frt 40 kr.

Erdélyi: 500 mm. 78 k. 7 frt 85 kr.

Szerbiai: 200 mm. 76 k. 6 frt 70 kr.

Mind 3 hónapra.

Zab: 300 mm. 5 frt 17 1/2 kr, 200 mm. 5 frt 15 kraicár.

Arpa: 180 mm. 5 frt 70 kr, 200 mm. 5 frt 50 kraicár.

Rozs: 100 mm. 5 frt 90 kr, 500 mm. 5 frt 70 kraicár.

A készáru hivatalos jegyzése a budapesti ár- és értéktözsde szokásai szerint, készpénzben 100 kilogrammonként — A minőség hektoliterként és kilogrammonként.

Table with columns: ESZAK, Hely, Faj, 100 kilogramm ár, 100 kilogr mm ár. Rows include: Tiszavidéki, fehérmegyei, pestvidéki, bánácsi, bőségi.

Table with columns: Egyéb gabonafajták, Hely, 100 kilogramm ár. Rows include: Rozs, Arpa, Zab, Tengeri, Repece, Kétes.

A határidőzlet folyamán a következő kötések történtek:

Table with columns: Hely, dátum, ár. Rows include: Buza (1900.) áprilisra, Buza (1900.) okt.-re, Rozs áprilisra, Zab áprilisra (1900.), Tengeri 1900. májusra, Repece augusztusra.

Déli egy órakor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Table with columns: Hely, dátum, ár. Rows include: Buza (1900.) áprilisra, Buza októberre (1900.), Rozs áprilisra (1900.), Tengeri (1900.) máj.-ra, Zab (1900) áprilisra, Repece augusztusra.

Délután fél 5 órakor zárul:

Table with columns: Hely, dátum, ár. Rows include: Buza áprilisra (1900.), Buza októberre (1900.), Buza szeptemberre (1900.), Rozs áprilisra (1900.), Zab áprilisra, Tengeri májusra 1900., Repece augusztusra.

A budapesti értéktözsde.

A mai értéktözsde irányzata főleg az üzletlenség következtében gyenge lefolyású volt. Leginkább osztrák hitelek és államvasutak vesztek árukból.

A helyi piacon csekély forgalom volt észlelhető. A déli tőzsde továbbra is gyenge maradt.

A helyi értékek közül főleg közutiban voltak kötések másfél forinttal alacsonyabban. A zárlat igen csendes.

Valuták és érváltók változatlanok. Az előtőzsde csendes.

Jegyzetek: Osztrák hitelrészvény 371.40—371.75, Osztrák-magyar államvasut 329.75—330.50 forint.

A déli tőzsde üzletlenn. Jegyzetek: Osztrák hitelrészvény 370.70—371.70, Osztrák-magyar államvasuti részvény 328.75—329.50, Jelzalogbank 231.10—231.75, Leszámítolóbánk 252.50, Rimamurányi vasmű 323.50—323.75, Közúti vasut 329.75—330.25 forint.

Utőtőzsde. A 4 órai zárlatok maradt: Osztrák hitelrészvény 370.—375.—, Magyar hitelrészvény 373.—375.—, Leszámítolóbánk részvény 252.50, Rimamurányi vasmű részvény 323.50, Osztrák-magyar államvasut 329.—, Közúti vasut 339.75, Villamos vasut 184.— forint.

A hivatalos zárlatok a következők voltak:

Table with columns: Allamadósság, Magyar Allamadósság, Osztrák Allamadósság, Idegen Allamadósság, Más kölcsönök. Rows include: Magyar nyeresemny-kölcson, Magyar regalekötés, Osztrák államvasut, Magyar (Műveletmenk), Osztrák államvasut, Magyar nyeresemny-kölcson, Magyar papírárak, Egyes. papírárak, Egyes. eszjárás, Aranyárak, Bolgár vasuti kölcsön, Magyar kölcsön, Budapest fővárosi kölcsön.

Zaloglevelek és kölcsönkötvények.

Budapesti intézetek kibocsátása.

Table listing various bonds and loans with columns for issuer, amount, and price. Includes entries like 'Pécs városi lakhatási zálog', 'Egyes. kősz. lakhatási zálog', etc.

Bankok részvényei.

Table listing bank shares from various banks such as 'Bankeszközlet', 'Első m. iparbank', 'Fővárosi bank', etc.

Bányák és tóglagyárak részvényei.

Table listing shares from mines and smelters like 'Bencsdi bánya', 'Erdővár', 'Egyesült légi és cement', etc.

Vasművek és gépgyárak részvényei.

Table listing shares from iron works and machine factories such as 'Gazdasági pépny', 'Danubius', 'Ganz', etc.

Könyvnyomdák részvényei.

Table listing shares from printing houses like 'Athensnem', 'Franklin', 'Kosmos', etc.

Biztosító társaságok részvényei.

Table listing shares from insurance companies such as 'Bécsi biztosító társ.', 'Első magyar áll.', etc.

Gőzmalmok.

Table listing shares from steam mills like 'Concordia', 'Első budapesti', 'Ezerébet', etc.

Takarékpénztárak részvényei.

Table listing shares from savings banks such as 'El. takarékpénzt.', 'Budapesti takarékpénzt.', etc.

Külföldi vállalatok részvényei.

Table listing shares from foreign companies like 'All. wagn. vállalat', 'Bécsi villamos', 'Első magyar vas.', etc.

Félszekési vállalatok részvényei.

Table listing shares from semi-annual companies such as 'Adria tengherjár.', 'Bécsi félszek. vas.', etc.

Sorsjegyek.

Table listing lottery tickets from various locations like 'Eszék', 'Bécs', 'Budapest', etc.

Félszekési váltók (látra).

Table listing semi-annual exchange rates for various cities like 'Amsterdam', 'London', 'Párizs', etc.

Határvidégre kötött értékpapírok.

Table listing securities tied to border regions, including 'Aranyváltó', 'Koronajáradék', etc.

A budapesti terményekről.

Text discussing market conditions for various goods in Budapest, mentioning seasonal fluctuations and price trends for items like wheat, oil, and other commodities.

A bécsi gabonatözsde.

News from the Vienna grain exchange dated November 23, 1899, reporting on wheat and rye prices and market activity.

A bécsi értéktözsde.

News from the Vienna stock exchange dated November 23, 1899, covering various securities and market movements.

News from the Vienna stock exchange dated November 23, 1899, continuing the report on market conditions and specific stock prices.

News from the Vienna stock exchange dated November 23, 1899, detailing transactions and market sentiment.

News from the Vienna stock exchange dated November 23, 1899, providing further details on the day's trading.

News from the Vienna stock exchange dated November 23, 1899, discussing market trends and investor behavior.

News from the Vienna stock exchange dated November 23, 1899, reporting on the closing of the market and key figures.

Külföldi értéktözsdek.

News from foreign stock exchanges, including reports from Berlin and Hamburg regarding local market conditions.

News from foreign stock exchanges, continuing the report on international market activity.

News from foreign stock exchanges, detailing price movements and market news from various European centers.

News from foreign stock exchanges, providing updates on the Paris and Frankfurt markets.

News from foreign stock exchanges, discussing the market situation in Vienna and other regional centers.

News from foreign stock exchanges, reporting on the performance of the Budapest market.

News from foreign stock exchanges, providing a summary of the day's international market news.

News from foreign stock exchanges, concluding the report with final market observations and price listings.

Continuation of the Vienna stock exchange report, detailing specific transactions and market analysis.

Continuation of the Vienna stock exchange report, focusing on the movement of various stock indices.

Continuation of the Vienna stock exchange report, discussing the impact of international events on the local market.

Continuation of the Vienna stock exchange report, providing a detailed look at the trading volume and price changes.

Continuation of the Vienna stock exchange report, highlighting key market players and their activities.

Continuation of the Vienna stock exchange report, reporting on the overall state of the financial markets.

Continuation of the Vienna stock exchange report, discussing the outlook for the coming days.

Continuation of the Vienna stock exchange report, providing a comprehensive overview of the market's performance.

Continuation of the Vienna stock exchange report, detailing the market's response to various news items.

Continuation of the Vienna stock exchange report, reporting on the market's activity during the afternoon session.

Continuation of the Vienna stock exchange report, discussing the market's closing and the day's results.

Continuation of the Vienna stock exchange report, providing a final summary of the day's market events.

Continuation of the Vienna stock exchange report, detailing the market's performance in the final hours of trading.

Continuation of the Vienna stock exchange report, reporting on the market's activity and price movements.

Continuation of the Vienna stock exchange report, discussing the market's overall health and future prospects.

Continuation of the Vienna stock exchange report, providing a final report on the day's market activity.

Kivonat a hivatalos lapból.

November 23.

Official gazette notice regarding administrative matters, including appointments and government business.

Official gazette notice regarding public administration and local government affairs.

Official gazette notice regarding legal matters and court proceedings.

Official gazette notice regarding public works and infrastructure projects.

Official gazette notice regarding public health and safety regulations.

Official gazette notice regarding public information and government services.

Időjelzés.

— A m. kir. országos meteorológiai intézet jelentése. —

Weather forecast report for Budapest, November 23, 1899, detailing temperature, wind, and precipitation expectations.

Weather forecast report for Budapest, November 23, 1899, continuing the forecast with specific weather conditions.

Weather forecast report for Budapest, November 23, 1899, providing a detailed analysis of the weather system.

Weather forecast report for Budapest, November 23, 1899, discussing the impact of the weather on local activities.

Weather forecast report for Budapest, November 23, 1899, concluding with a summary of the day's weather.

Weather forecast report for Budapest, November 23, 1899, providing a final outlook for the weather.

Vizállás.

Table showing water levels (Vizállás) for various locations, including Danube, Tisza, and other rivers, with columns for date and level.

Színházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHÁZ.

Péntek, 1899. évi november hó 24-én.
Zárva.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Péntek, 1899. évi november hó 24-én.
Himfy dalai.

Vigjáték 3 felvonásban, egy előjátékkal. Irta: Ber-
czik Árpád.
Személyek:

Kisfaludy S. Mihályfi	Takács József Horváth
Kisfaludy K. Dezső	Skublics I. Náday B.
Özv. Bíró József	Fehér György Hetényi
Rákosi Sz. Zsilahi	Szalóky Péter Zilahi
Szegedy Rózsa Aiszei J.	Horváth J. Egressy
Bay Annuska Ligeti J.	Gaál József Faludi
Rosty Antal Vizvári	Nagy Pál Latabár
Bezeredy K. Császár	Nagy Pálné Vizváriné
Jolán Gerő	Janka Széchi S.

Kezdeté 7 óraker.

VÁR-SZÍNHÁZ.

Péntek, 1899. évi november hó 24-én.
Zárva.

NÉPSZÍNHÁZ.

Péntek, 1899. évi november hó 24-én.
A kis szökevény.

Operett 3 felv. Irta: Hicks és Nicholls. Fordították
Kacziány Géza és Makai Emil. Zenéjét szerzették
Monkton és Caryll.

Lord Coodle	Tollagi Gray	Küry Kl.
Lady Coodle	Krecsányi Flipper	Kovács M.
Stanley Ed.	Szirmai Carmenita	Hegy
Dorottya	Radványi Alice	Blaha S.

Kezdeté 7 óraker.

VIGSZÍNHÁZ.

Péntek, 1899. évi november hó 24-én.
Osztrigás Mici.

Bohózat 3 felv. Irta: Feydeau. Fordította: Béli Izor.
Személyek:

Petypon	Balassa Corignon	Tapolezai
Gabrielle	Nikó L. Monticourt	Gyöngyi
Tábornok	Szathmáry Marcell	Bárdi
Clementine	Almás L. Viretté	Makróczy
Osztr. Mici	Delli E. Báróné	Bálint R.

Kezdeté 7 1/2 óraker.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Péntek, 1899. évi november hó 24-én.
Előszór:

Az asszonyregement.

Látványos, zenés bohózat 3 felv. Irta: Reiner Fe-
rent, zenéjét szerzte: Rosenzweig Vilmos. (Ren-
dezte: a szerző, karnagy: Hamvas Béla.)

Szerencs	Rózsahegy Boriska	Fenyvessi
Északi	Margó Annuska	Héban
Mariska	Gombaszögi Mani Manó	Sziklai
Juliska	Horváth Rézi	Láng Etel

Kezdeté 7 1/2 óraker.

URÁNIA SZÍNHÁZ

Kerepesi-ut 21.

Péntek, november 24-én

Küzdelem az északi pólusért.

3 felvonásban, 15 jelenetben és 37 képbén. Átdol-
gozta Cholnoky J. egy. adj.

Ezt megelőzi
A naprendszerről.
Tudományos előadás vetített képekkel. Irta Köves-
ligethy Radó egy. tanár.
Kezdeté fél 8-kor.

BUTOR részletfizetésre!

Állami és városi tisztviselők, katonatisztek, egyhá-
zások, valamint más hitelképes egyének kedvező
díjazással feltételek mellett kapnak szállár-
gyártmányú asztalos- és kárpított
butorokat.

Dósa Kálmán Bpest, Krzesbet-tér 18. sz.
Sas-utca sarok, I. em.

Árjegyzéket 25 kr. levéljegyzékkel ellátva ellen bé-
mentve küld fentí cég B. osztálya. 5107

Somossy Mulató

(Nagymező-utca).

Albrecht Ferenc, igazgató.
Szenzációs speciálitás-estély.

JANE PIERNY

Première chanteuse d'opérette.
Étoile des Theatres des Nouveautés
et Folies dramatiques de Paris.

Egy nap egy párisi művésznő életéből.

Ugyint a jeles novemberi műsor.
Minden ünnep- és vasárnap két
előadás.

Pénztárnítás 7 óraker. Kezdeté 8
óraker.

A mulató villanyos világítása saját gépei által esz-
közöttetik; a gépek Wüste és Ruppert gépgyá-
rok által készítették.

Elővételi jegyek Weiss A. nagy szivar-
tőzsdé IV., Károly-körút 26. és a mulató
nappali pénztáránál kaphatók.

UJ! FOLTŰNÖ! EREDETI!

FOLIES CAPRICE

Ma 3 bohózat és pedig

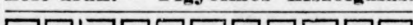
„Der kritische Tag“ Le a hussal!

Eine Pfändung im Dampfbad.

Továbbá

Louise Rück

a kitűnő szubrettnek fellépte.
Erkély incognito páholyok.
Kitűnő konyha és italok. — Mérsé-
kelt árak. — Figyelmes kiszolgálás.

Elite szálloda

Budapest, VII. ker., Király-utca 39. sz.
Megnyitási jelentés.

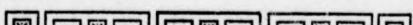
Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni,
hogy az ujkor minden követelményeinek megfelelően
berendezett

Elite szállodamat
szombaton e hó 25-én nyitom meg.

Tisztelettel alulírott sem fáradságot, sem költsé-
get nem kíméltem, hogy a n. é. vendégeim szálló-
damban legnagyobb kényelmet és tisztaságot talál-
janak és hogy jutányos szobárák mellett kiváló
kiszolgálást nyújthassak. A t. kereskedelmi utazó
uraknak mérsékeltébb árak számítanak.

A n. é. közönség hathatós támogatását kéri
kiváló tisztelettel

Villamos világítás! Telefon!
Párók a házbán!
Mandl Albert
igazgató.

Most jelent meg!

Termékenység.

(FECONDITÉ).

Zola Emil legujabb regénye.

Két kötet. Ára 3 forint 50 krajcár.

A NÉGY EVANGELIUM: ez Zola egy újabb, négy részre
tervezett regény-ciklusának a címe. s a **Termékenység** ennek az
új ciklusnak az első kötete. Készült Angliában, Zola önkényes szá-
müzetése idején.

Miről szól a **Termékenység**? Franciaország elnéptelenedésé-
nek okairól és következményéről, olyan veszedelméről, amely bár kisebb
mértékben, de minden országban jelen van, és olyan veszedelméről, a
mely az egész emberiség sorsára nézve rendkívül nagy jelentőségű.

Sok esztendői megfigyelésnek, gondolkodásnak és mérhetetlen
hazaszeretnek műve ez a regény, Zola kereste a francia nép elcsatnyu-
lásának és szaporodása csökkenésének okait, és ez az az eredmény,
amelyet elért, megdöbbentő és lesújtó. Az író élvezet bennünket a nyil-
vános és titkos kintakába, ahol minden rendű és rangú nők, grisetek,
grófnők, demi-mondeok, varrókének az anyaság terhétől gyors operá-
cióval megmenekülnek. A Saint-Lazare pályaudvaron megmutatja azo-
kat a cseszemőket, a kik az anyuknak utjában vannak s azért falura
adatkak, hogy ott gyalogatos módon elpusztuljanak hivatásos anyal-
csinálók kezében. Elmondja, milyen bizossággal degenerálódnak az
anyák, mivel a gyermekük szoptatási tehikre van, milyen gonoszágot
követnek el azok, akik tápláló dijakat tartanak, s azok, akik erre vállal-
kozza, tulajdon gyermeküktől szabadulni igyekeznek. Aggodalmas hangon,
mely helyenkint már a kétségbeesés reszketésébe csap át, mondja el
mind e szörnyűséget Zola. „Feneketlen örvény ez, uymond, és ha ne
szűnünk meg a halálnak ezzel a szörnyű hűbérrel adózni, az egész
ország bele fog bukni, örökre meg fog semmisülni ebbe az örvénybe.”

Ez a regény tendenciája; ez a gonosz és esztelen bűnhalmazat, s
a büntetés, amely nyomában jár. A meseje rövidre fogva ez:

Froment Mathieu, a főalak, főrajzó a Beauchene-féle gépgyárban.
Nem lakik Párisban, mert falun, Janville közelében jobb az élet. Szép,
anyaságra termet felesége van, akivel tökéletesen meggyezett abban,
hogy a termékenység a legnagyobb áldás a családra, a házára és az
emberiségre egyaránt. Fromenteknek tizenkét gyermekük van; vala-
mennyit maga az anya táplálta, az apa pedig mindegyiket egy-egy el-
hagyott földdarabbal ajándékozta meg születésekor, s a vásárolt földet
termővé teszi. S míg a termékeny embereknak földjük is jól terem, az
egy- és két-gyermek rendszer hívei tönkre mennek, s a földjük, a ren-
geteg nagy földjük egy-két utódra marad. (Zola nem felejtkezett meg
arról sem, hogy milyen nagy gazdasági veszedelem van abban, ha a
nagy birtokok egy kézre kerülnek.) A Froment-család kiterjeszkedik
Afrkák. Egyik tagja nagy előbarcosa az új, nagy Franciaországban,
amely Afrkában támad, s a melynek a mostani Franciaország csak egy
kis észszel szolgál. Ennek a Fromentnek tizenöve gyermeke van és
meghódítja velük Szudánt. Mikor hazamennek Mathieu és felesége gyé-
mántlakodalmára, százötvennyolcan vannak, fiak, unokák és dédunokák.

Fromenték jellemével és életével bebizonyítja Zola, hogy a termé-
kenység milyen áldásos és boldogságot adó.

A **Termékenység** valóban evangélium, a hogyan maga Zola
is mondja; olyan evangélium, amelynek minden olvasója hívője is.

Megrendelhető a

„Budapesti Napló“

kiadóhivatalában

Budapest, VIII., József-körút 18. sz.

Budafoki vízvezetési részvénytársaság.
Budafok, 1899. november hó 20.

Felhívás.

A budafoki vízvezetési részvénytársaság
igazgatósága ezennel másodszer felhívja
mindazon részvény-aláírókat, kik részve-
nyeiket eddig még nem váltották ki, hogy az egész
részvény értékét
folyó 1899. évi november hó 30-ig
a Budafok és Vidéke takarékpénztár rész-
vénytársaságnál annál inkább is fizessék be,
mert ezen határidő elteltével ellenük az alapszabályok-
ban megállapított eljárás lesz foganatosítva.

Az igazgatóság.

**Otthon-
gyönyörű
folyóirat**
1/4 em 10 kr.
EVENKÉNT 12
FOLYÓIRAT KÜLT.
A legjobb
írók műve.

Szerkesztő:
HEVESI JOZSEF

Megrendelhető: a
„Budapesti Napló“
kiadóhivatala által.
Budapest, VIII., József-
körút 18. szám.

Sneidig egyenruhákat
készít

BLUM SÁNDOR

Budapest,
Váci-utca 12. szám.

Pályázati hirdetés.
Az alulírott igazgatóság a magy. kir. államvasutak részére a jövő 1900. évi
január hó 1-től három, illetőleg öt éven át két másolópapírból felmerülő szükség-
letének szállítását biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet. A ki-
írás tárgyát képező két másolópapírról szóló kimitatás, mely egyszersmind ajánlati
mintául szolgál, valamint a szállításra vonatkozó részletes módozatot valamennyi
hazai kereskedelmi és iparkamáránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak
igazgatósága anyag- és leltár beszerzési A III. szakosztálynál (Budapest, Andrássy-ut
73. szám, 40. ajtó) kaphatók.

Az igazgatóság.

